תלמוד בבלי · סדר נזיקין

מכות

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מכות

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מכות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 4
דף ב: 4
דף ג. 6
דף ג: 7
דף ד. 8
דף ד: 9
דף ה. 10
דף ה: 11
דף ו. 13
דף ו: 14
דף ז. 15
דף ז: 16
דף ח. 18
דף ח: 19
דף ט. 20
דף ט: 21
דף י. 23
דף י: 25
דף יא. 27
דף יא: 28
דף יב. 30
דף יב: 32
דף יג. 32
דף יג: 33
דף יד. 35
דף יד: 36
דף טו. 37
דף טו: 38
דף טז. 38
דף טז: 40
דף יז. 41
דף יז: 42
דף יח. 43
דף יח: 43
דף יט. 45
דף יט: 46
דף כ. 47
דף כ: 48
דף כא. 49
דף כא: 50
דף כב. 51
דף כב: 52
דף כג. 53
דף כג: 55
דף כד. 57
דף כד: 59

דף ב.

מַתְנִי׳ **כֵּיצַד הָעֵדִים** נַעֲשִׂים זוֹמְמִין? ״מְעִידִין אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶּן חֲלוּצָה״, אֵין אוֹמְרִים: יֵעָשֶׂה זֶה בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶּן חֲלוּצָה תַּחְתָּיו, אֶלָּא לוֹקֶה אַרְבָּעִים.
״מְעִידִין אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁהוּא חַיָּיב לְגָלוּת״, אֵין אוֹמְרִים: יִגְלֶה זֶה תַּחְתָּיו, אֶלָּא לוֹקֶה אַרְבָּעִים.

גְּמָ׳ הָא ״כֵּיצַד אֵין הָעֵדִים נַעֲשִׂים זוֹמְמִין״ מִיבָּעֵי לֵיהּ! וְעוֹד, מִדְּקָתָנֵי לְקַמָּן: אֲבָל אָמְרוּ לָהֶם: ״הֵיאַךְ אַתֶּם מְעִידִין, הֲרֵי בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם אַתֶּם הֱיִיתֶם עִמָּנוּ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי״ – הֲרֵי אֵלּוּ זוֹמְמִין, מִכְּלָל דְּאִלּוּ אֵין זוֹמְמִין!
תַּנָּא הָתָם קָאֵי: כָּל הַזּוֹמְמִין מַקְדִּימִין לְאוֹתָהּ מִיתָה, חוּץ מִזּוֹמְמֵי בַּת כֹּהֵן וּבוֹעֲלָהּ, שֶׁאֵין מַקְדִּימִין לְאוֹתָהּ מִיתָה אֶלָּא לְמִיתָה אַחֶרֶת.
וְיֵשׁ עֵדִים זוֹמְמִין אֲחֵרִים, שֶׁאֵין עוֹשִׂין בָּהֶן דִּין הַזָּמָה כָּל עִיקָּר, אֶלָּא מַלְקוֹת אַרְבָּעִים, כֵּיצַד? ״מְעִידִין אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶּן חֲלוּצָה״, אֵין אוֹמְרִים: יֵעָשֶׂה זֶה בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶּן חֲלוּצָה תַּחְתָּיו, אֶלָּא לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים.
מְנָהֲנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: דְּאָמַר קְרָא: ״וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם״, ״לוֹ״ – וְלֹא לְזַרְעוֹ. וְלִיפְסְלוּהוּ לְדִידֵיהּ וְלָא לִיפְסְלוּ לְזַרְעֵיהּ! בָּעֵינַן ״כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת״, וְלֵיכָּא.
בַּר פְּדָא אוֹמֵר: קַל וָחוֹמֶר, וּמָה הַמְחַלֵּל אֵינוֹ מִתְחַלֵּל, הַבָּא לְחַלֵּל וְלֹא חִילֵּל – אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יִתְחַלֵּל? מַתְקֵיף לַהּ רָבִינָא: אִם כֵּן בְּטַלְתָּ תּוֹרַת עֵדִים זוֹמְמִין!

דף ב:

וּמָה הַסּוֹקֵל אֵינוֹ נִסְקָל, הַבָּא לִסְקוֹל וְלֹא סָקַל – אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יִסָּקֵל? אֶלָּא מְחַוַּורְתָּא כִּדְשַׁנְיָנַן מֵעִיקָּרָא.
מְעִידִין אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁהוּא חַיָּיב גָּלוּת כּוּ׳. מָנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: דְּאָמַר קְרָא: ״הוּא יָנוּס אֶל אַחַת הֶעָרִים״ – הוּא, וְלָא זוֹמְמִין.
רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: קַל וָחוֹמֶר: וּמָה הוּא, שֶׁעָשָׂה מַעֲשֶׂה – בְּמֵזִיד אֵינוֹ גּוֹלֶה, הֵן, שֶׁלֹּא עָשׂוּ מַעֲשֶׂה – בְּמֵזִיד אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יִגְלוּ?
וְהֵיא נוֹתֶנֶת, (וְהָלֹא דִּין הוּא): הוּא, שֶׁעָשָׂה מַעֲשֶׂה – בְּמֵזִיד לָא לִיגְלֵי, כִּי הֵיכִי דְּלָא תֶּיהְוֵי לֵיהּ כַּפָּרָה. הֵן, שֶׁלֹּא עָשׂוּ מַעֲשֶׂה – בְּמֵזִיד נָמֵי לִיגְלוֹ, כִּי הֵיכִי דְּלֶיהְוֵי לְהוּ כַּפָּרָה! אֶלָּא מְחַוַּורְתָּא כִּדְרֵישׁ לָקִישׁ.

אָמַר עוּלָּא: רֶמֶז לְעֵדִים זוֹמְמִין מִן הַתּוֹרָה מְנַיִן? רֶמֶז לְעֵדִים זוֹמְמִין?! וְהָא כְּתִיב: ”וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם“! אֶלָּא: רֶמֶז לְעֵדִים זוֹמְמִין שֶׁלּוֹקִין מִן הַתּוֹרָה, מְנַיִן? דִּכְתִיב: ”וְהִצְדִּיקוּ אֶת הַצַּדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הָרָשָׁע. וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע“. מְשׁוּם וְהִצְדִּיקוּ אֶת הַצַּדִּיק – וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הָרָשָׁע, וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע?

אֶלָּא: עֵדִים שֶׁהִרְשִׁיעוּ אֶת הַצַּדִּיק, וַאֲתוֹ עֵדִים אַחֲרִינֵי וְהִצְדִּיקוּ אֶת הַצַּדִּיק דְּמֵעִיקָּרָא, וְשַׁוְּינְהוּ לְהָנֵי רְשָׁעִים, ”וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע“.

וְתִיפּוֹק לֵיהּ מ״לֹא תַעֲנֶה“! מְשׁוּם דְּהָוֵי לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה, וְכָל לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה אֵין לוֹקִין עָלָיו.

תָּנוּ רַבָּנָן: אַרְבָּעָה דְּבָרִים נֶאֶמְרוּ בְּעֵדִים זוֹמְמִין: אֵין נַעֲשִׂין בֶּן גְּרוּשָׁה וּבֶן חֲלוּצָה, וְאֵין גּוֹלִין לְעָרֵי מִקְלָט, וְאֵין מְשַׁלְּמִין אֶת הַכּוֹפֶר, וְאֵין נִמְכָּרִין בְּעֶבֶד עִבְרִי. מְשׁוּם רַבִּי עֲקִיבָא אָמְרוּ: אַף אֵין מְשַׁלְּמִין עַל פִּי עַצְמָן.

אֵין נַעֲשִׂין בֶּן גְּרוּשָׁה וּבֶן חֲלוּצָה – כְּדַאֲמַרַן. וְאֵין גּוֹלִין לְעָרֵי מִקְלָט – כְּדַאֲמַרַן. וְאֵין מְשַׁלְּמִין אֶת הַכּוֹפֶר – קָסָבְרִי: כּוּפְרָא – כַּפָּרָה, וְהָנֵי לָאו בְּנֵי כַּפָּרָה נִינְהוּ.

מַאן תָּנָא כּוּפְרָא כַּפָּרָה? אָמַר רַב חִסְדָּא: רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה הִיא, דְּתַנְיָא: ”וְנָתַן פִּדְיֹן נַפְשׁוֹ“ – דְּמֵי נִיזָּק. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: דְּמֵי מַזִּיק. מַאי לָאו בְּהָא קָא מִיפַּלְגִי? דְּמָר סָבַר: כּוּפְרָא מָמוֹנָא, וּמָר סָבַר: כּוּפְרָא כַּפָּרָה? אָמַר רַב פָּפָּא: לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא כּוּפְרָא כַּפָּרָה, וְהָכָא בְּהָא קָא מִיפַּלְגִי, מָר סָבַר: בְּדְנִיזָק שְׁיֵימִינַן, וּמָר סָבַר: בְּדְמַזִּיק שְׁיֵימִינַן.

מַאי טַעְמַיְיהוּ דְּרַבָּנַן? נֶאֱמַר הֵשֶׁתָּה לְמַטָּה, וְנֶאֱמַר הֵשֶׁתָּה לְמַעְלָה. מָה לְהַלָּן – בְּדְנִיזָק, אַף כָּאן – בְּדְנִיזָק.

וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל: ”וְנָתַן פִּדְיֹן נַפְשׁוֹ“ כְּתִיב. וְרַבָּנַן? אֵין, ”פִּדְיוֹן נַפְשׁוֹ“ כְּתִיב, מִיהוּ כִּי שְׁיֵימִינַן, בְּדְנִיזָק שְׁיֵימִינַן.

וְאֵין נִמְכָּרִין בְּעֶבֶד עִבְרִי. סָבַר רַב הַמְנוּנָא לְמֵימַר: הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּאִית לֵיהּ לְדִידֵיהּ, דְּמִיגּוֹ דְּאִיהוּ לָא נְזַדַּבֵּן – אִינְהוּ נָמֵי לָא מִיזְדַּבְּנוּ. אֲבָל הֵיכָא דְּלֵית לֵיהּ לְדִידֵיהּ, אַף עַל גַּב דְּאִית לְהוּ לְדִידְהוּ – מִיזְדַּבְּנוּ.

אָמַר לֵיהּ רָבָא: וְלֵימְרוּ לֵיהּ: אִי אַנְתְּ הָוֵה לָךְ מִי הָוֵה מִיזְדַּבְּנַתְּ? אֲנַן נָמֵי לָא מִיזְדַּבְּנִינַן. אֶלָּא סָבַר רַב הַמְנוּנָא לְמֵימַר: הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּאִית לֵיהּ אוֹ לְדִידֵיהּ אוֹ לְדִידְהוּ, אֲבָל הֵיכָא דְּלֵית לֵיהּ לָא לְדִידֵיהּ וְלָא לְדִידְהוּ – מִזְדַּבְּנִי. אָמַר לֵיהּ רָבָא: ”וְנִמְכַּר בְּגְנֵבָתוֹ“, אָמַר רַחֲמָנָא – בְּגְנֵבָתוֹ, וְלֹא בְּזִמָּמוֹ.

מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָא אָמְרוּ וְכוּ׳. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא? קָסָבַר קְנָסָא הוּא, וּקְנָס אֵין מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ. אָמַר רַבָּה: תֵּדַע, שֶׁהֲרֵי לֹא עָשׂוּ מַעֲשֶׂה, [וְנֶהֱרָגִים] וּמְשַׁלְּמִין. אָמַר רַב נַחְמָן: תֵּדַע, שֶׁהֲרֵי מָמוֹן בְּיַד בְּעָלִים, וּמְשַׁלְּמִים.

דף ג.

מַאי נִיהוּ, דִּלְמָא עָשׂוּ מַעֲשֶׂה? הַיְינוּ דְּרַבָּה! אֵימָא: ״וְכֵן אָמַר רַב נַחְמָן״.
אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: עֵד זוֹמֵם מְשַׁלֵּם לְפִי חֶלְקוֹ. מַאי ״מְשַׁלֵּם לְפִי חֶלְקוֹ״? אִילֵימָא דְּהַאי מְשַׁלֵּם פַּלְגָא וְהַאי מְשַׁלֵּם פַּלְגָא, תְּנֵינָא: מְשַׁלְּשִׁין בְּמָמוֹן, וְאֵין מְשַׁלְּשִׁין בְּמַלְקוֹת!
אֶלָּא: כְּגוֹן דְּאִיתַּזּוּם חַד מִינַּיְיהוּ, דְּמְשַׁלֵּם פַּלְגָא דִידֵיהּ, וּמִי מְשַׁלֵּם? וְהָא תַּנְיָא: אֵין עֵד זוֹמֵם מְשַׁלֵּם מָמוֹן עַד שֶׁיְּזוֹמוּ שְׁנֵיהֶם!
אָמַר רָבָא: בְּאוֹמֵר ״עֵדוּת שֶׁקֶר הֵעַדְתִּי״. כֹּל כְּמִינֵּיהּ? כֵּיוָן שֶׁהִגִּיד שׁוּב אֵינוֹ חוֹזֵר וּמַגִּיד!
אֶלָּא בְּאוֹמֵר: ״הֵעַדְנוּ וְהוּזַמְנוּ בְּבֵית דִּין פְּלוֹנִי״. כְּמַאן – דְּלָא כְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאִי כְּרַבִּי עֲקִיבָא, הָא אָמַר: אַף אֵינוֹ מְשַׁלֵּם עַל פִּי עַצְמוֹ!
אֶלָּא בְּאוֹמֵר ״הֵעַדְנוּ וְהוּזַמְנוּ בְּבֵית דִּין פְּלוֹנִי וְחוּיַּיבְנוּ מָמוֹן״.
סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: כֵּיוָן דִּלְחַבָּרִיהּ לָא מָצֵי מְחַיֵּיב לֵיהּ, אִיהוּ נָמֵי לָא מִיחַיַּיב, קָא מַשְׁמַע לַן.
מַתְנִי׳ ״מְעִידִין אָנוּ אֶת אִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁגֵּירַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלֹא נָתַן לָהּ כְּתוּבָּתָהּ״, וַהֲלֹא בֵּין הַיּוֹם וּבֵין לְמָחָר, סוֹפוֹ לִיתֵּן לָהּ כְּתוּבָּתָהּ.
אוֹמְדִין כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִיתֵּן בִּכְתוּבָּתָהּ שֶׁל זוֹ, שֶׁאִם נִתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגָּרְשָׁה, וְאִם מֵתָה, יִירָשֶׁנָּה בַּעֲלָהּ.
גְּמָ׳ כֵּיצַד שְׁמִין? אָמַר רַב חִסְדָּא: בַּבַּעַל.
רַב נָתָן בַּר אוֹשַׁעְיָא אוֹמֵר: בָּאִשָּׁה.
אָמַר רַב פָּפָּא: בָּאִשָּׁה וּבִכְתוּבָּתָהּ.
מַתְנִי׳ ״מְעִידִין אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁהוּא חַיָּיב לַחֲבֵירוֹ אֶלֶף זוּז, עַל מְנָת לִיתְּנָן לוֹ מִכָּאן וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם״, וְהוּא אוֹמֵר, ״מִכָּאן וְעַד עֶשֶׂר שָׁנִים״.
אוֹמְדִים כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִיתֵּן וְיִהְיוּ בְּיָדוֹ אֶלֶף זוּז, בֵּין נוֹתְנָן מִכָּאן וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם, בֵּין נוֹתְנָן מִכָּאן וְעַד עֶשֶׂר שָׁנִים.
גְּמָ׳ אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ לְעֶשֶׂר שָׁנִים – שְׁבִיעִית מְשַׁמַּטְתּוֹ.

דף ג:

וְאַף עַל גַּב דְּהַשְׁתָּא לָא קָרֵינַן בֵּיהּ "לֹא יִגֹּשׁ", סוֹף אָתֵי לִידֵי "לֹא יִגֹּשׁ".
מֵתִיב רַב כָּהֲנָא: אוֹמְדִים כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִיתֵּן וְיִהְיוּ אֶלֶף זוּז בְּיָדוֹ בֵּין לִיתֵּן מִכָּאן וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּבֵין לִיתֵּן מִכָּאן וְעַד עֶשֶׂר שָׁנִים. וְאִי אָמְרַתְּ שְׁבִיעִית מְשַׁמַּטְתּוֹ – כּוּלְּהוּ נָמֵי בָּעֵי שַׁלּוֹמֵי לֵיהּ!
אָמַר רָבָא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – בְּמַלְוֶה עַל הַמַּשְׁכּוֹן, וּבְמוֹסֵר שְׁטָרוֹתָיו לְבֵית דִּין. דִּתְנַן: הַמַּלְוֶה עַל הַמַּשְׁכּוֹן, וְהַמּוֹסֵר שְׁטָרוֹתָיו לְבֵית דִּין – אֵין מַשְׁמִיטִין.
אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ לְעֶשֶׂר שָׁנִים – אֵין שְׁבִיעִית מְשַׁמַּטְתּוֹ. וְאַף עַל גַּב דְּאָתֵי לִידֵי "לֹא יִגֹּשׁ", הַשְׁתָּא מִיהָא לָא קָרֵינַן בֵּיהּ "לֹא יִגֹּשׁ".
אָמַר רַב כָּהֲנָא: אַף אֲנַן נָמֵי תְּנֵינָא: אוֹמְדִין כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִיתֵּן וְיִהְיוּ אֶלֶף זוּז בְּיָדוֹ, בֵּין לִיתֵּן מִכָּאן וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּבֵין לִיתֵּן מִכָּאן וְעַד עֶשֶׂר שָׁנִים. וְאִי אָמְרַתְּ שְׁבִיעִית מְשַׁמַּטְתּוֹ – כּוּלְּהוּ נָמֵי בָּעוּ שַׁלּוֹמֵי לֵיהּ.
אָמַר רָבָא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – בְּמַלְוֶה עַל הַמַּשְׁכּוֹן, וּבְמוֹסֵר שְׁטָרוֹתָיו לְבֵית דִּין, דִּתְנַן: הַמַּלְוֶה עַל הַמַּשְׁכּוֹן, וְהַמּוֹסֵר שְׁטָרוֹתָיו לְבֵית דִּין – אֵין מַשְׁמִיטִין.
וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ "עַל מְנָת שֶׁלֹּא תְשַׁמְּטֵנִי שְׁבִיעִית" – שְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת. לֵימָא קָסָבַר שְׁמוּאֵל: מַתְנֶה עַל מָה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה הוּא, וְכָל הַמַּתְנֶה עַל מָה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה – תְּנָאוֹ בָּטֵל?
וְהָא אִיתְּמַר, הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ: "עַל מְנָת שֶׁאֵין לְךָ עָלַי אוֹנָאָה", רַב אוֹמֵר: יֵשׁ לוֹ עָלָיו אוֹנָאָה, וּשְׁמוּאֵל אוֹמֵר: אֵין לוֹ עָלָיו אוֹנָאָה.
הָא אִיתְּמַר עָלַהּ, אָמַר רַב עָנָן: לְדִידִי מְפָרְשָׁא לֵיהּ מִינַּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, "עַל מְנָת שֶׁאֵין לְךָ עָלַי אוֹנָאָה" – אֵין לוֹ עָלָיו אוֹנָאָה. "עַל מְנָת שֶׁאֵין בּוֹ אוֹנָאָה" – הֲרֵי יֵשׁ בּוֹ אוֹנָאָה.
הָכָא נָמֵי, "עַל מְנָת שֶׁלֹּא תְשַׁמְּטֵנִי בַּשְּׁבִיעִית" – אֵין שְׁבִיעִית מְשַׁמַּטְתּוֹ. "עַל מְנָת שֶׁלֹּא תְשַׁמְּטֵנִי שְׁבִיעִית" – שְׁבִיעִית מְשַׁמַּטְתּוֹ.
תְּנָא: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ סְתָם – אֵינוֹ רַשַּׁאי לְתוֹבְעוֹ פָּחוֹת מִשִּׁלְשִׁים יוֹם. סְבַר רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה קַמֵּיהּ דְּרַב לְמֵימַר: הֲנֵי מִילֵּי בְּמַלְוֶה בִּשְׁטָר, דִּלְא עֲבַד אִינִישׁ דְּטָרַח דְּכָתֵב שְׁטָר בְּצִיר מִתְּלָתִין יוֹמִין, אֲבָל מַלְוֶה עַל פֶּה – לָא. אֲמַר לֵיהּ רַב: הָכִי אָמַר חֲבִיבִי: אֶחָד הַמַּלְוֶה בִּשְׁטָר וְאֶחָד הַמַּלְוֶה עַל פֶּה.
תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ סְתָם – אֵינוֹ רַשַּׁאי לְתוֹבְעוֹ פָּחוֹת מִשִּׁלְשִׁים יוֹם, אֶחָד הַמַּלְוֶה בִּשְׁטָר וְאֶחָד הַמַּלְוֶה עַל פֶּה.

אֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב מַתְנָה: לָא תִּיתֵּיב אַכַּרְעֵיךְ עַד דִּמְפָרְשַׁתְּ לָהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא: מְנָא הָא מִילְּתָא דַּאֲמוּר רַבָּנַן: הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ סְתָם אֵינוֹ רַשַּׁאי לְתוֹבְעוֹ פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם, אֶחָד הַמַּלְוֶה בִּשְׂטָר וְאֶחָד הַמַּלְוֶה עַל פֶּה?

אֲמַר לֵיהּ: דִּכְתִיב "קָרְבָה שְׁנַת הַשֶּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה", מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר "קָרְבָה שְׁנַת הַשֶּׁבַע", אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁהִיא שְׁנַת שְׁמִטָּה? אֶלָּא מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה"? לוֹמַר לָךְ: [יֵשׁ] שְׁמִטָּה אַחֶרֶת שֶׁהִיא כְּזוֹ, וְאֵיזוֹ – זוֹ הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ סְתָם, שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי לְתוֹבְעוֹ בְּפָחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם. דְּאָמַר מָר: שְׁלֹשִׁים יוֹם בַּשָּׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה.

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: הַפּוֹתֵחַ בֵּית הַצָּוָּאר בְּשַׁבָּת – חַיָּיב חַטָּאת. מַתְקֵיף לָהּ רַב כָּהֲנָא: וְכִי מָה בֵּין זֶה לִמְגוּפַּת חָבִית? אָמַר לֵיהּ: זֶה חָבוּר, וְזֶה אֵינוֹ חָבוּר.

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שְׁלֹשֶׁת לוּגִּין מַיִם שֶׁנָּפַל לְתוֹכָן קוּרְטוֹב שֶׁל יַיִן, וּמַרְאֵיהֶן כְּמַרְאֵה יַיִן, וְנָפְלוּ לְמַקְוֶה – לֹא פְּסָלוּהוּ. מַתְקֵיף לָהּ רַב כָּהֲנָא: וְכִי מָה בֵּין זֶה לְמֵי צָבַע? דִּתְנַן: רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מֵי צָבַע פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֶה בִּשְׁלֹשֶׁת לוּגִּין. אָמַר לֵיהּ רָבָא: הָתָם "מַיָּא דְּצַבְעָא" מִקָּרֵי, הָכָא "חַמְרָא מְזִיגָא" מִקָּרֵי.

וְהָתְנֵי רַבִּי חִיָּיא: הוֹרִידוּ אֶת הַמִּקְוֶה! אָמַר רָבָא: לָא קַשְׁיָא, הָא רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, הָא רַבָּנַן, דִּתְנַן: שְׁלֹשֶׁת לוּגִּין מַיִם

דף ד.

חָסֵר קוּרְטוֹב, שֶׁנָּפַל לְתוֹכָן קוּרְטוֹב יַיִן, וּמַרְאֵיהֶן כְּמַרְאֵה יַיִן, וְנָפְלוּ לַמִּקְוֶה – לֹא פְּסָלוּהוּ. וְכֵן שְׁלֹשָׁה לוּגִּין מַיִם חָסֵר קוּרְטוֹב, שֶׁנָּפַל לְתוֹכָן קוּרְטוֹב חֶלֶב, וּמַרְאֵיהֶן כְּמַרְאֵה מַיִם, וְנָפְלוּ לַמִּקְוֶה – לֹא פְּסָלוּהוּ.

רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַמַּרְאֶה.

הָא מִיבַּעְיָא בָּעֵי לַהּ רַב פָּפָּא. דְּבָעֵי רַב פָּפָּא: רַב תָּנֵי: "חָסֵר קוּרְטוֹב" בְּרֵישָׁא, אֲבָל שְׁלֹשָׁה לוּגִּין, לְתַנָּא קַמָּא פְּסָלִי, וַאֲתָא רַבִּי יוֹחָנָן לְמֵימַר: הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַמַּרְאֶה, וְרַב אוֹמֵר כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי.

אוֹ דִלְמָא רַב לָא תָּנֵי: "חָסֵר קוּרְטוֹב" בְּרֵישָׁא, וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי – כִּי פְּלִיג, אַסֵּיפָא הוּא דִּפְלִיג,

וְרַב דְּאָמַר – כְּדִבְרֵי הַכֹּל?

לְרַב פָּפָּא מִיבַּעְיָא לֵיהּ, לְרָבָא פְּשִׁיטָא לֵיהּ.

אָמַר רַב יוֹסֵף: לָא שְׁמִיעָא לִי הָא שְׁמַעְתָּא. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אַתְּ אָמַרְתְּ לַהּ נִיהֲלַן, וְהָכִי אָמַרְתְּ נִיהֲלַן, דְּרַב לָא תָּנֵי "חָסֵר קוּרְטוֹב" בְּרֵישָׁא, וְרַבִּי יוֹחָנָן אַסֵּיפָא פְּלִיג, וְרַב דְּאָמַר כְּדִבְרֵי הַכֹּל.

וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: חָבִית מְלֵיאָה מַיִם שֶׁנָּפְלָה לַיָּם הַגָּדוֹל, הַטּוֹבֵל שָׁם – לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה. חָיְישִׁינַן לִשְׁלֹשָׁה לוּגִּין שֶׁלֹּא יְהוּ בְּמָקוֹם אֶחָד. וְדַוְקָא לַיָּם הַגָּדוֹל, דְּקָאֵי וְקָיְימָא, אֲבָל נַהֲרָא בְּעָלְמָא – לָא.

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: חָבִית מְלֵיאָה יַיִן שֶׁנָּפְלָה לַיָּם הַגָּדוֹל, הַטּוֹבֵל שָׁם – לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה. חָיְישִׁינַן לִשְׁלֹשָׁה לוּגִּין שְׁאוּבִין שֶׁלֹּא יְהוּ בְּמָקוֹם אֶחָד. וְכֵן כֹּכָר שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנָּפַל שָׁם – טָמֵא.

מַאי "וְכֵן"? מַהוּ דְּתֵימָא, הָתָם אוֹקְיֵי גַּבְרָא אַחֶזְקֵיהּ, הָכָא אוֹקְיֵי תְּרוּמָה אַחֶזְקֵהּ, קָא מַשְׁמַע לַן.

מַתְנִי' "מְעִידִין אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁחַיָּיב לַחֲבֵירוֹ מָאתַיִם זוּז", וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין – לוֹקִין וּמְשַׁלְּמִין, שֶׁלֹּא הַשֵּׁם הַמְּבִיאָן לִידֵי מַכּוֹת מְבִיאָן לִידֵי תַּשְׁלוּמִין, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל הַמְשַׁלֵּם – אֵינוֹ לוֹקֶה.

"מְעִידִין אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁהוּא חַיָּיב מַלְקוֹת אַרְבָּעִים", וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין – לוֹקִין שְׁמוֹנִים, מִשּׁוּם: "לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר", וּמִשּׁוּם: "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם", דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין לוֹקִין אֶלָּא אַרְבָּעִים.

דף ד:

גְּמָ' בְּשִׁלְמָא לְרַבָּנַן. "כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ" כְּתִיב, מִשּׁוּם רִשְׁעָה אַחַת אַתָּה מְחַיְּיבוֹ וְאִי אַתָּה מְחַיְּיבוֹ מִשּׁוּם שְׁתֵּי רִשְׁעִיּוֹת. אֶלָּא רַבִּי מֵאִיר מַאי טַעְמָא?

אָמַר עוּלָּא: גְּמַר מְמוֹצִיא שֵׁם רַע. מָה מוֹצִיא שֵׁם רַע – לוֹקֶה וּמְשַׁלֵּם, אַף כֹּל – לוֹקֶה וּמְשַׁלֵּם. מָה לְמוֹצִיא שֵׁם רַע, שֶׁכֵּן קָנָס! סָבַר לַהּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר: עֵדִים זוֹמְמִין – קְנָסָא הוּא.

אִיכָּא דְּמַתְנֵי לְהָא דְּעוּלָּא אַהָא דְּתַנְיָא: "לֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר, וְגוֹ'" – בָּא הַכָּתוּב לִיתֵּן עֲשֵׂה אַחַר לֹא תַעֲשֶׂה, לוֹמַר שֶׁאֵין לוֹקִין עָלָיו, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּהָוֵה לֵיהּ לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה, וְכָל לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה אֵין לוֹקִין עָלָיו. מִכְּלָל דְּרַבִּי יְהוּדָה סָבַר לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה לוֹקִין עָלָיו, מְנָא לֵיהּ?

אָמַר עוּלָּא: גְּמַר מְמוֹצִיא שֵׁם רַע. מָה מוֹצִיא שֵׁם רַע לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה – לוֹקִין עָלָיו, אַף כָּל לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה – לוֹקִין עָלָיו. מָה לְמוֹצִיא שֵׁם רַע, שֶׁכֵּן לוֹקֶה וּמְשַׁלֵּם!

אֶלָּא אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: גָּמַר מֵעֵדִים זוֹמְמִין. מָה עֵדִים זוֹמְמִין לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה – לוֹקִין עָלָיו, אַף כָּל לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה – לוֹקִין עָלָיו. מָה לְעֵדִים זוֹמְמִין, שֶׁכֵּן אֵין צְרִיכִין הַתְרָאָה!

מוֹצִיא שֵׁם רַע יוֹכִיחַ. וְחָזַר הַדִּין: לֹא רְאִי זֶה כִּרְאִי זֶה, וְלֹא רְאִי זֶה כִּרְאִי זֶה. הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן – לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה וְלוֹקִין עָלָיו, אַף כָּל לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה לוֹקִין עָלָיו.

מָה לְהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן, שֶׁכֵּן קָנָס! הָא לָא קַשְׁיָא: רַבִּי יְהוּדָה לָא סָבַר לַהּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא.

אֶלָּא: מָה לְהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן, שֶׁכֵּן יֵשׁ בָּהֶן צַד חָמוּר! וְרַבִּי יְהוּדָה? צַד חָמוּר לָא פָּרִיךְ.

וְרַבָּנַן, הַאי "לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר" מַאי דָּרְשִׁי בֵּיהּ?

הַהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְאַזְהָרָה לְעֵדִים זוֹמְמִין. וְרַבִּי מֵאִיר, אַזְהָרָה לְעֵדִים זוֹמְמִין מְנָא לֵיהּ?

אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: נָפְקָא לֵיהּ מִ"וְהַנִּשְׁאָרִים יִשְׁמְעוּ וְיִרְאוּ וְלֹא יֹסִיפוּ עוֹד".

וְרַבָּנַן? הַהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ

דף ה.

לְהַכְרָזָה. וְרַבִּי מֵאִיר? הַכְרָזָה מִ"יִּשְׁמְעוּ וְיִרְאוּ" נָפְקָא.

מַתְנִי' מְשַׁלְּשִׁין בַּמָּמוֹן וְאֵין מְשַׁלְּשִׁין בַּמַּכּוֹת. כֵּיצַד? הֶעִידוּהוּ שֶׁהוּא חַיָּיב לַחֲבֵירוֹ מָאתַיִם זוּז וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין – מְשַׁלְּשִׁין בֵּינֵיהֶם. אֲבָל אִם הֶעִידוּהוּ שֶׁהוּא חַיָּיב מַלְקוֹת אַרְבָּעִים וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין – כָּל אֶחָד וְאֶחָד לוֹקֶה אַרְבָּעִים.

גְּמָ' מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר אַבָּיֵי: נֶאֱמַר "רָשָׁע" בְּחַיָּיבֵי מַלְקִיּוֹת, וְנֶאֱמַר "רָשָׁע" בְּחַיָּיבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין. מָה לְהַלָּן – אֵין מִיתָה לְמֶחֱצָה, אַף כָּאן – אֵין מַלְקוֹת לְמֶחֱצָה.

רָבָא אָמַר: בְּעִינַן "כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו", וְלֵיכָּא. אִי הָכִי, מָמוֹן נָמֵי! מָמוֹן מִצְטָרֵף, מַלְקוֹת לָא מִצְטָרֵף.

מַתְנִי' אֵין הָעֵדִים נַעֲשִׂים זוֹמְמִין עַד שֶׁיְּזַיְּמוּ אֶת עַצְמָן.

כֵּיצַד? אָמְרוּ "מְעִידִין אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ". אָמְרוּ לָהֶם: "הֵיאַךְ אַתֶּם מְעִידִין? שֶׁהֲרֵי נֶהֱרָג זֶה אוֹ הַהוֹרֵג זֶה הָיָה עִמָּנוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי!" – אֵין אֵלּוּ זוֹמְמִין. אֲבָל אָמְרוּ לָהֶם: "הֵיאַךְ אַתֶּם מְעִידִין? שֶׁהֲרֵי אַתֶּם הֱיִיתֶם עִמָּנוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי!" – הֲרֵי אֵלּוּ זוֹמְמִין, וְנֶהֱרָגִין עַל פִּיהֶם.

בָּאוּ אֲחֵרִים וֶהֱזִימוּם, בָּאוּ אֲחֵרִים וֶהֱזִימוּם, אֲפִילּוּ מֵאָה – כּוּלָּם יֵהָרְגוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִיסְטָטִית הִיא זוֹ, וְאֵינוֹ נֶהֱרָג אֶלָּא כַּת הָרִאשׁוֹנָה בִּלְבַד.

גְּמָ' מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב אַדָּא: דְּאָמַר קְרָא: "וְהִנֵּה עֵד שֶׁקֶר הֵעִד שֶׁקֶר עָנָה" – עַד שֶׁתִּשָּׁקֵר גּוּפָהּ שֶׁל עֵדוּת.

דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא: "לַעֲנוֹת בּוֹ סָרָה" – עַד שֶׁתִּסָּרֵהּ גּוּפָהּ שֶׁל עֵדוּת.
אָמַר רָבָא: בָּאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ: "בְּמִזְרָח בִּירָה הָרַג פְּלוֹנִי אֶת הַנֶּפֶשׁ", וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ: "וַהֲלֹא בְּמַעֲרַב בִּירָה עִמָּנוּ הֱיִיתֶם!", חֲזִינַן, אִי כִּדְקָיְימִי בְּמַעֲרַב בִּירָה מִיחֲזֵא חָזוּ לְמִזְרַח בִּירָה – אֵין אֵלּוּ זוֹמְמִין, וְאִם לָאו – הֲרֵי אֵלּוּ זוֹמְמִין.
פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא: לֵיחוּשׁ לִנְהוֹרָא בָּרְיָא, קָמַשְׁמַע לַן.
וְאָמַר רָבָא: בָּאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ "בְּסוּרָא בְּצַפְרָא בְּחַד בְּשַׁבְּתָא הָרַג פְּלוֹנִי אֶת הַנֶּפֶשׁ", וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ: "בְּפַנְיָא בְּחַד בְּשַׁבְּתָא עִמָּנוּ הֱיִיתֶם בְּנָהַרְדְּעָא!", חֲזִינַן, אִי מִצַּפְרָא לְפַנְיָא מָצֵי אָזֵיל מִסּוּרָא לְנָהַרְדְּעָא – לָא הָווּ זוֹמְמִין, וְאִי לָאו – הָווּ זוֹמְמִין.
פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא לֵיחוּשׁ לְגַמְלָא פָּרְחָא, קָא מַשְׁמַע לַן.
וְאָמַר רָבָא: בָּאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ "בְּחַד בְּשַׁבְּתָא הָרַג פְּלוֹנִי אֶת הַנֶּפֶשׁ", וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ "עִמָּנוּ הֱיִיתֶם בְּחַד בְּשַׁבְּתָא, אֶלָּא בִּתְרֵי בְּשַׁבְּתָא הָרַג פְּלוֹנִי אֶת הַנֶּפֶשׁ". וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִילּוּ אָמְרוּ "עֶרֶב שַׁבָּת הָרַג פְּלוֹנִי אֶת הַנֶּפֶשׁ" – נֶהֱרָגִין, דִּבְעִידְנָא דְּקָא מַסְהֲדִי, גַּבְרָא לָאו בַּר קְטָלָא הוּא.
מַאי קָא מַשְׁמַע לַן? תְּנֵינָא: לְפִיכָךְ, נִמְצֵאת אַחַת מֵהֶן זוֹמֶמֶת – הוּא וְהֵן נֶהֱרָגִין, וְהַשְׁנִיָּה פְּטוּרָה.
סֵיפָא, "מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּגְמַר דִּין", אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ: בָּאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ "בְּחַד בְּשַׁבְּתָא נִגְמַר דִּינוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי", וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ "בְּחַד בְּשַׁבְּתָא עִמָּנוּ הֱיִיתֶם, אֶלָּא בִּתְרֵי בְּשַׁבְּתָא נִגְמַר דִּינוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי". וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִילּוּ אָמְרוּ "בְּתְרֵי בְּשַׁבְּתָא נִגְמַר דִּינוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי" – אֵין אֵלּוּ נֶהֱרָגִין. דִּבְעִידְנָא דְּקָא מַסְהֲדִי, גַּבְרָא בַּר קְטָלָא הוּא.
וְכֵן לְעִנְיַן תַּשְׁלוּמֵי קְנָס:
בָּאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ "בְּחַד בְּשַׁבְּתָא גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר", וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ "בְּחַד בְּשַׁבְּתָא עִמָּנוּ הֱיִיתֶם, אֶלָּא בִּתְרֵי בְּשַׁבְּתָא גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר" – מְשַׁלְּמִין. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִילּוּ אָמְרוּ "בְּעֶרֶב שַׁבָּת גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר" – מְשַׁלְּמִין, דִּבְעִידְנָא דְּקָא מַסְהֲדִי גַּבְרָא לָאו בַּר תַּשְׁלוּמִין הוּא.
בָּאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ "בְּחַד בְּשַׁבְּתָא גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר וְנִגְמַר דִּינוֹ", וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ "בְּחַד בְּשַׁבְּתָא עִמָּנוּ הֱיִיתֶם, אֶלָּא עֶרֶב שַׁבָּת גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר וְנִגְמַר דִּינוֹ", וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִילּוּ אָמְרוּ "בְּחַד בְּשַׁבְּתָא גָּנַב וְטָבַח וּמָכַר, וּבִתְרֵי בְּשַׁבְּתָא נִגְמַר דִּינוֹ" – אֵין מְשַׁלְּמִין, דִּבְעִידְנָא דְּקָא מַסְהֲדִי גַּבְרָא בַּר תַּשְׁלוּמִין הוּא.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִיסְטָטִית הִיא זוֹ כּוּ'.

דף ה:

אִי אִיסְטָטִית הִיא זוֹ, אֲפִילּוּ כַּת רִאשׁוֹנָה נָמֵי לָא! אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: שֶׁקִּדְּמוּ וְהָרְגוּ.

מַאי דַּהֲוָה הֲוָה! אֶלָּא אָמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר: אִם אֵינָהּ אֶלָּא כַּת אַחַת – נֶהֱרֶגֶת, אִי אִיכָּא טְפֵּי – אֵין נֶהֱרָגִין. הָא "בִּלְבַד" קָאָמַר! קַשְׁיָא.

הָהִיא אִיתְּתָא דַּאֲתַאי סָהֲדֵי וְאִישְׁתַּקּוּר, אַיְיתִי סָהֲדֵי וְאִישְׁתַּקּוּר. אֲזַלָה אַיְיתִי סָהֲדֵי אַחֲרִינֵי דְּלָא אִישְׁתַּקּוּר. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: הוּחְזְקָה זוֹ. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר: אִם הֵיא הוּחְזְקָה, כָּל יִשְׂרָאֵל מִי הוּחְזְקוּ?

זִימְנִין הָווּ יָתְבִי קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, אֲתָא כִּי הַאי מַעֲשֶׂה לְקַמַּיְיהוּ. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: הוּחְזְקָה זוֹ. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן: אִם הוּחְזְקָה זוֹ – כָּל יִשְׂרָאֵל מִי הוּחְזְקוּ? הֲדַר חַזְיֵהּ לְרַבִּי אֶלְעָזָר בִּישׁוּת, אֲמַר לֵיהּ: שָׁמְעַתְּ מִילֵּי מִבַּר נַפְחָא וְלָא אֲמַרְתְּ לִי מִשְּׁמֵיהּ?

לֵימָא רֵישׁ לָקִישׁ דְּאָמַר כְּרַבִּי יְהוּדָה, וְרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר כְּרַבָּנָן?

אָמַר לָךְ רֵישׁ לָקִישׁ: אֲנָא דַּאֲמַרִי לָךְ אֲפִילּוּ לְרַבָּנָן – עַד כָּאן לָא קָא אָמְרִי רַבָּנָן הָתָם, דְּלֵיכָּא דְּקָא מְהַדַּר. אֲבָל הָכָא, אִיכָּא הָא דְּקָא מְהַדְּרָא.

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר לָךְ: אֲנָא דַּאֲמַרִי אֲפִילּוּ לְרַבִּי יְהוּדָה – עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי יְהוּדָה הָתָם, דְּאָמְרִינַן: "אֲטוּ כּוּלֵּי עָלְמָא גַּבֵּי הֲנֵי הָווּ קָיְימִי?", אֲבָל הָכָא, הֲנֵי יָדְעִי בְּסָהֲדוּתָא, וְהֲנֵי לָא יָדְעִי בְּסָהֲדוּתָא.

מַתְנִי' אֵין הָעֵדִים זוֹמְמִין נֶהֱרָגִין עַד שֶׁיִּגָּמֵר הַדִּין. שֶׁהֲרֵי הַצַּדּוּקִין אוֹמְרִים: עַד שֶׁיֵּהָרֵג, שֶׁנֶּאֱמַר "נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ".

אָמְרוּ לָהֶם חֲכָמִים: וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר "וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו", וַהֲרֵי אָחִיו קַיָּים! וְאִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר "נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ"? יָכוֹל מִשְׁעָה שֶׁקִּבְּלוּ עֵדוּתָן יֵהָרְגוּ? תַּלְמוּד לוֹמַר: "נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ", הָא אֵינָם נֶהֱרָגִין עַד שֶׁיִּגָּמֵר הַדִּין.

גְּמָ' תְּנָא, בְּרִיבֵּי אוֹמֵר: לֹא הָרְגוּ – נֶהֱרָגִין, הָרְגוּ – אֵין נֶהֱרָגִין. אָמַר אָבִיו: בְּנִי, לָאו קַל וָחוֹמֶר הוּא?

אָמַר לוֹ: לִימַּדְתָּנוּ רַבֵּינוּ שֶׁאֵין עוֹנְשִׁין מִן הַדִּין. דְּתַנְיָא: "אִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח [אֶת] אֲחֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַת אִמּוֹ", אֵין לִי אֶלָּא בַּת אָבִיו שֶׁלֹּא בַּת אִמּוֹ וּבַת אִמּוֹ שֶׁלֹּא בַּת אָבִיו. בַּת אִמּוֹ וּבַת אָבִיו מְנַיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "עֶרְוַת אֲחֹתוֹ גִּלָּה".

עַד שֶׁלֹּא יֵאָמֵר יֵשׁ לִי בַּדִּין: אִם עָנַשׁ עַל בַּת אָבִיו שֶׁלֹּא בַּת אִמּוֹ, וּבַת אִמּוֹ שֶׁלֹּא בַּת אָבִיו – בַּת אָבִיו וּבַת אִמּוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן? הָא לְמַדְתָּ שֶׁאֵין עוֹנְשִׁין מִן הַדִּין.

עוֹנֶשׁ שְׁמַעְנוּ, אַזְהָרָה מְנַיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר "עֶרְוַת אֲחוֹתְךָ בַּת אָבִיךָ אוֹ בַת אִמֶּךָ". אֵין לִי אֶלָּא בַּת אָבִיו שֶׁלֹּא בַּת אִמּוֹ, וּבַת אִמּוֹ שֶׁלֹּא בַּת אָבִיו. בַּת אָבִיו וּבַת אִמּוֹ מְנַיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "עֶרְוַת בַּת אֵשֶׁת אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אֲחוֹתְךָ הִוא".

עַד שֶׁלֹּא יֵאָמֵר יֵשׁ לִי מִן הַדִּין: מָה אִם הוּזְהַר עַל בַּת אִמּוֹ שֶׁלֹּא בַּת אָבִיו, וּבַת אָבִיו שֶׁלֹּא בַּת אִמּוֹ, בַּת אָבִיו וּבַת אִמּוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן? הָא לָמַדְתָּ שֶׁאֵין מַזְהִירִין מִן הַדִּין.

חַיָּיבֵי מַלְקִיּוֹת מִנַּיִן – תַּלְמוּד לוֹמַר "רָשָׁע" "רָשָׁע".

חַיָּיבֵי גָּלִיּוֹת מִנַּיִן – אָתְיָא "רֹצֵחַ" "רֹצֵחַ".

תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן טָבַאי: אֶרְאֶה בְּנֶחָמָה אִם לֹא הָרַגְתִּי עֵד זוֹמֵם. לְהוֹצִיא מִלִּבָּן שֶׁל צַדּוּקִים, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: אֵין הָעֵדִים זוֹמְמִין נֶהֱרָגִין עַד שֶׁיֵּהָרֵג הַנִּדּוֹן.

אָמַר לוֹ שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח: אֶרְאֶה בְּנֶחָמָה אִם לֹא שָׁפַכְתָּ דָּם נָקִי, שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ חֲכָמִים: אֵין הָעֵדִים זוֹמְמִין נֶהֱרָגִין עַד שֶׁיְּזוֹמּוּ שְׁנֵיהֶם, וְאֵין לוֹקִין עַד שֶׁיְּזוֹמּוּ שְׁנֵיהֶם.

מִיָּד קִבֵּל עָלָיו רַבִּי יְהוּדָה בֶּן טָבַאי שֶׁאֵינוֹ מוֹרֶה הוֹרָאָה אֶלָּא לִפְנֵי שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח. וְכָל יָמָיו שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה בֶּן טָבַאי הָיָה מִשְׁתַּטֵּחַ עַל קִבְרוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָעֵד, וְהָיָה קוֹלוֹ נִשְׁמָע, וְכִסְבוּרִין הָעָם לוֹמַר: קוֹלוֹ שֶׁל הָרוּג. אָמַר: קוֹלִי שֶׁלִּי הוּא, תֵּדְעוּ – לְמָחָר הוּא מֵת, אֵין קוֹלוֹ נִשְׁמָע.

אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: דִּלְמָא בְּדִינָא קָם בַּהֲדֵיהּ, אִי נָמֵי פַּיּוֹסֵי פַּיְּיסֵיהּ.

מַתְנִי' "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמַת הַמֵּת" – אִם מִתְקַיֶּימֶת הָעֵדוּת בִּשְׁנַיִם לָמָּה פָּרַט הַכָּתוּב בִּשְׁלֹשָׁה? אֶלָּא לְהַקִּישׁ שְׁלֹשָׁה לִשְׁנַיִם: מָה שְׁלֹשָׁה מְזִימִין אֶת הַשְּׁנַיִם, אַף הַשְּׁנַיִם יָזוֹמּוּ אֶת הַשְּׁלֹשָׁה. וּמִנַּיִן אֲפִילּוּ מֵאָה? תַּלְמוּד לוֹמַר "עֵדִים".

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מָה שְׁנַיִם אֵינָן נֶהֱרָגִין עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם זוֹמְמִין – אַף שְׁלֹשָׁה אֵינָן נֶהֱרָגִין עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁלֹשְׁתָּם זוֹמְמִין. וּמִנַּיִן אֲפִילּוּ מֵאָה – תַּלְמוּד לוֹמַר "עֵדִים".

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לֹא בָּא הַשְּׁלִישִׁי לְהָקֵל, אֶלָּא לְהַחֲמִיר עָלָיו וְלַעֲשׂוֹת דִּינוֹ כְּיוֹצֵא בָּאֵלּוּ. וְאִם כֵּן עָנַשׁ הַכָּתוּב לַנִּטְפָּל לְעוֹבְרֵי עֲבֵירָה כְּעוֹבְרֵי עֲבֵירָה – עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה יְשַׁלֵּם שָׂכָר לַנִּטְפָּל לְעוֹשֵׂי מִצְוָה כְּעוֹשֵׂי מִצְוָה.

וּמָה שְׁנַיִם נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל – עֵדוּתָן בְּטֵלָה, אַף שְׁלֹשָׁה נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל – עֵדוּתָן בְּטֵלָה. מִנַּיִן אֲפִילּוּ מֵאָה? תַּלְמוּד לוֹמַר "עֵדִים".

דף ו.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים – בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת, אֲבָל בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת – תִּתְקַיֵּים הָעֵדוּת בַּשְּׁאָר. רַבִּי אוֹמֵר: אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֶחָד דִּינֵי נְפָשׁוֹת.

וְאֵימָתַי – בִּזְמַן שֶׁהִתְרוּ בָהֶן. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁלֹּא הִתְרוּ בָהֶן, מַה יַּעֲשׂוּ שְׁנֵי אַחִין שֶׁרָאוּ בְּאֶחָד שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ?!

גְּמָ' אָמַר רָבָא: וְהוּא שֶׁהֵעִידוּ כּוּלָּם בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּיבּוּר. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא מְדִפְתִּי לְרָבִינָא: מִכְּדֵי תּוֹךְ כְּדֵי דִּיבּוּר הֵיכִי דָּמֵי – כְּדֵי שְׁאֵילַת תַּלְמִיד לְרַב. מַאי טוּבָא הֲוֹו!

אֲמַר לֵיהּ: כָּל חַד וְחַד בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּיבּוּר שֶׁל חֲבֵירוֹ.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר לֹא בָּא שְׁלִישִׁי כּוּ'. וּמָה שְׁנַיִם כּוּ'. אֲמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: אֶלָּא מֵעַתָּה, הָרוֹג יַצִּיל! כְּשֶׁהָרְגוּ מֵאֲחוֹרָיו.

נָרְבָּע יַצִּיל! כְּשֶׁרָבְעוּ מֵאֲחוֹרָיו.

הוֹרֵג וְרוֹבֵעַ יַצִּילוּ! אִישְׁתִּיק. כִּי אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אֲמַר לֵיהּ: "יָקוּם דְּבָר" – בִּמְקוֹמֵי דָּבָר הַכָּתוּב מְדַבֵּר.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים. כּוּ' מַה יַּעֲשׂוּ שְׁנֵי אַחִים וְכוּ'. הֵיכִי אָמְרִינַן לְהוּ?

אָמַר רָבָא: הָכִי אָמְרִינַן לְהוּ: לְמֵיחֲזֵי אֲתֵיתוּ אוֹ לְאַסְהוֹדֵי אֲתֵיתוּ? אִי אָמְרִי לְאַסְהוֹדֵי אֲתוֹ, נִמְצָא אֶחָד מֵהֶן קָרוֹב אוֹ פָּסוּל – עֵדוּתָן בְּטֵלָה, אִי אָמְרִי לְמֵיחֲזֵי אֲתוֹ, מַה יַּעֲשׂוּ שְׁנֵי אַחִין שֶׁרָאוּ בְּאֶחָד שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ?

אִיתְּמַר, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. וְרַב נַחְמָן אוֹמֵר: הֲלָכָה כְּרַבִּי.

דף ו:

מַתְנִי' הָיוּ שְׁנַיִם רוֹאִין אוֹתוֹ, מֵחַלּוֹן זֶה, וּשְׁנַיִם רוֹאִין אוֹתוֹ מֵחַלּוֹן זֶה, וְאֶחָד מַתְרֶה בּוֹ בְּאֶמְצַע, בִּזְמַן שֶׁמִּקְצָתָן רוֹאִין אֵלּוּ אֶת אֵלּוּ – הֲרֵי אֵלּוּ עֵדוּת אַחַת, וְאִם לָאו – הֲרֵי אֵלּוּ שְׁתֵּי עֵדֵיוֹת. לְפִיכָךְ, אִם נִמְצֵאת אַחַת מֵהֶן זוֹמֶמֶת – הוּא וְהֵן נֶהֱרָגִין, וְהַשְּׁנִיָּה פְּטוּרָה.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵין נֶהֱרָגִין עַד שֶׁיִּהוּ שְׁנֵי עֵדָיו מַתְרִין בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים". דָּבָר אַחֵר: "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים" – שֶׁלֹּא תְּהֵא סַנְהֶדְרִין שׁוֹמַעַת מִפִּי הַתּוּרְגְּמָן.

גְּמָ' אָמַר רַב זוּטְרָא בַּר טוֹבִיָּא אָמַר רַב: מִנַּיִן לְעֵדוּת מְיוּחֶדֶת שֶׁהִיא פְּסוּלָה? שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יוּמַת עַל פִּי עֵד אֶחָד". מַאי אֶחָד? אִילֵּימָא עֵד אֶחָד מַמָּשׁ – מֵרִישָׁא שְׁמָעִינַן לָהּ, "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים"! אֶלָּא מַאי "אֶחָד"? אֶחָד אֶחָד.

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: "לֹא יוּמַת עַל פִּי עֵד אֶחָד", לְהָבִיא שְׁנַיִם שֶׁרוֹאִים אוֹתוֹ אֶחָד מֵחַלּוֹן זֶה וְאֶחָד מֵחַלּוֹן זֶה, וְאֵין רוֹאִין זֶה אֶת זֶה, שֶׁאֵין מִצְטָרְפִין. וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֲפִילּוּ בְּזֶה אַחַר זֶה בְּחַלּוֹן אֶחָד – אֵין מִצְטָרְפִין.

אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: הַשְׁתָּא, וּמָה אֶחָד מֵחַלּוֹן זֶה וְאֶחָד מֵחַלּוֹן זֶה, דְּהַאי קָא חָזֵי כּוּלּוֹ מַעֲשֶׂה, וְהַאי קָא חָזֵי כּוּלּוֹ מַעֲשֶׂה – אָמְרַתְּ לָא מִצְטָרְפִי, בְּזֶה אַחַר זֶה, דְּהַאי חָזֵי פַּלְגָא דְמַעֲשֶׂה וְהַאי חָזֵי פַּלְגָא דְמַעֲשֶׂה, מִיבַּעְיָא? אֲמַר לֵיהּ: לֹא נִצְרְכָא אֶלָּא לְבוֹעֵל אֶת הָעֲרָוָה.

אָמַר רָבָא: אִם הָיוּ רוֹאִין אֶת הַמַּתָּרָה, אוֹ הַמַּתָּרָה רוֹאָה אוֹתָן – מִצְטָרְפִין. אָמַר רָבָא: מַתָּרָה שֶׁאָמְרוּ, אֲפִילּוּ מִפִּי עַצְמוֹ, וְאֲפִילּוּ מִפִּי הַשֵּׁד.

אָמַר רַב נַחְמָן: עֵדוּת מְיוּחֶדֶת כְּשֵׁירָה בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת, דִּכְתִיב: "לֹא יוּמַת עַל פִּי עֵד אֶחָד" – בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת הוּא דְּאֵין כְּשֵׁירָה, אֲבָל בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת – כְּשֵׁירָה.

מַתְקֵיף לַהּ רַב זוּטְרָא: אֶלָּא מֵעַתָּה בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת תַּצִּיל! אַלְמָה תְּנַן "הוּא וְהֵן נֶהֱרָגִין"? קַשְׁיָא.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר וְכוּ'. אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְאַבָּיֵי: וּמִי אִית לֵיהּ לְרַבִּי יוֹסֵי הַאי סְבָרָא? וְהָתְנַן רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הַשּׁוֹנֵא – נֶהֱרָג, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמוּעָד וּמוּתְרֶה.

אָמַר לֵיהּ: הָהוּא – רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה הִיא. דְּתַנְיָא: רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר: חָבֵר אֵין צָרִיךְ הַתְרָאָה, לְפִי שֶׁלֹּא נִיתְּנָה הַתְרָאָה אֶלָּא לְהַבְחִין בֵּין שׁוֹגֵג לְמֵזִיד.

דָּבָר אַחֵר: "עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים" – שֶׁלֹּא תְּהֵא סַנְהֶדְרִין שׁוֹמַעַת מִפִּי הַתּוּרְגְּמָן. הָנָהוּ לְעוֹזֵי דַּאֲתוֹ לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אוֹקִי רָבָא תּוּרְגְּמָן בֵּינַיְיהוּ. וְהֵיכִי עָבִיד הָכִי? וְהָתְנַן: שֶׁלֹּא תְּהֵא סַנְהֶדְרִין שׁוֹמַעַת מִפִּי הַתּוּרְגְּמָן! רָבָא מִידָּע הָוֵה יָדַע מָה דַּהֲווֹ אָמְרִי, וְאַהְדּוֹרֵי הוּא דְּלָא הָוֵה יָדַע.

דף ז.

אִילְעָא וְטוֹבִיָּה, קְרִיבֵיהּ דְּעַרְבָא הֲווֹ. סְבַר רַב פָּפָּא לְמֵימַר: גַּבֵּי לֹוָה וּמַלְוֶה רַחִיקֵי נִינְהוּ. אָמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַב פָּפָּא: אִי לֵית לֵיהּ לְלֹוָה, לָאו בָּתַר עֶרְבָא אָזֵיל מַלְוֶה?

מַתְנִי' מִי שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ, וּבָרַח, וּבָא לִפְנֵי אוֹתוֹ בֵּית דִּין – אֵין סוֹתְרִין אֶת דִּינוֹ. כָּל מָקוֹם שֶׁיַּעַמְדוּ שְׁנַיִם וְיֹאמְרוּ: "מְעִידִים אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ בְּבֵית דִּין שֶׁל פְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֲדָיו" – הֲרֵי זֶה יֵהָרֵג.

סַנְהֶדְרִין נוֹהֶגֶת בָּאָרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ. סַנְהֶדְרִין הַהוֹרֶגֶת אֶחָד בְּשָׁבוּעַ נִקְרֵאת חוֹבְלָנִית. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: אֶחָד לְשִׁבְעִים שָׁנָה. רַבִּי טַרְפוֹן וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמְרִים: אִילּוּ הָיִינוּ בְּסַנְהֶדְרִין לֹא נֶהֱרַג אָדָם מֵעוֹלָם. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף הֵן מַרְבִּין שׁוֹפְכֵי דָּמִים בְּיִשְׂרָאֵל.

גְּמָ' לִפְנֵי אוֹתוֹ בֵּית דִּין הוּא דְּאֵין סוֹתְרִין, הָא לִפְנֵי בֵּית דִּין אַחֵר – סוֹתְרִין. הָא תְּנֵי סֵיפָא: כָּל מָקוֹם שֶׁיַּעַמְדוּ שְׁנַיִם וְיֹאמְרוּ: "מְעִידִין אָנוּ אֶת אִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ בְּבֵית דִּין פְּלוֹנִי, וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֲדָיו" – הֲרֵי זֶה נֶהֱרָג!

אָמַר אַבָּיֵי: לֹא קַשְׁיָא, כָּאן בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כָּאן בְּחוּצָה לָאָרֶץ.

דְּתַנְיָא: רַבִּי יְהוּדָה בֶּן דּוֹסְתַּאי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח: בָּרַח מֵאָרֶץ לְחוּצָה לָאָרֶץ – אֵין סוֹתְרִין אֶת דִּינוֹ. מֵחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ – סוֹתְרִין אֶת דִּינוֹ, מִפְּנֵי זְכוּתָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. סַנְהֶדְרִין נוֹהֶגֶת כּוּ'. מָנָא הָנֵי מִילֵּי? דְּתָנוּ רַבָּנָן: "וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם", לָמַדְנוּ לְסַנְהֶדְרִין שֶׁנּוֹהֶגֶת בָּאָרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ.

אִם כֵּן, מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "בִּשְׁעָרֶיךָ"? בִּשְׁעָרֶיךָ אַתָּה מוֹשִׁיב בָּתֵּי דִינִים בְּכָל פֶּלֶךְ וָפֶלֶךְ וּבְכָל עִיר וָעִיר, וּבְחוּצָה לָאָרֶץ אַתָּה מוֹשִׁיב בְּכָל פֶּלֶךְ וָפֶלֶךְ, וְאִי אַתָּה מוֹשִׁיב בְּכָל עִיר וָעִיר.

סַנְהֶדְרִין הַהוֹרֶגֶת וְכוּ'. אִיבַּעְיָא לְהוּ: אַחַת לְשִׁבְעִים שָׁנָה נִקְרֵאת חַבְּלָנִית, אוֹ דִלְמָא אוֹרַח אַרְעָא הִיא? תֵּיקוּ.

רַבִּי טַרְפוֹן וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמְרִים: אִילּוּ הָיִינוּ וְכוּ'. הֵיכִי הֲווֹ עָבְדִי? רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: רְאִיתֶם טְרִיפָה הָרֵג, שְׁלֵם הָרֵג?

אָמַר רַב אָשֵׁי: אִם תִּמְצָא לוֹמַר שְׁלֵם הָוֵה, דִּלְמָא בִּמְקוֹם סַיִיף נָקֵב הָוֵה.

בָּבוֹעֵל אֶת הָעֲרָוָה הֵיכִי הֲווֹ עָבְדִי? אַבַּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: רְאִיתֶם כְּמִכְחוֹל בִּשְׁפּוֹפֶרֶת? וְרָבָנָן, הֵיכִי דַּיְינוּ? כִּשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל: בִּמְנָאֲפִים – מִשֶּׁיִּרְאוּ כִּמְנָאֲפִים.

הֲדַרַן עָלָךְ כֵּיצַד הָעֵדִים

מַתְנִי' **אִלּוּ** הֵן הַגּוֹלִין: הַהוֹרֵג נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה, הָיָה מְעַגֵּל בַּמַּעְגֵּילָה וְנָפְלָה עָלָיו וַהֲרָגַתּוּ, הָיָה מְשַׁלְשֵׁל בֶּחָבִית וְנָפְלָה עָלָיו וַהֲרָגַתּוּ, הָיָה יוֹרֵד בַּסּוּלָּם וְנָפַל עָלָיו (וַהֲרָגַתּוּ) [וַהֲרָגוֹ] – הֲרֵי זֶה גּוֹלֶה. אֲבָל אִם הָיָה מוֹשֵׁךְ בַּמַּעְגֵּילָה וְנָפְלָה עָלָיו וַהֲרָגַתּוּ, הָיָה דּוֹלֶה בֶּחָבִית וְנִפְסַק הַחֶבֶל וְנָפְלָה עָלָיו וַהֲרָגַתּוּ

דף ז:

הָיָה עוֹלֶה בַּסּוּלָּם וְנָפַל עָלָיו וַהֲרָגוֹ – הֲרֵי זֶה אֵינוֹ גּוֹלֶה. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁבְּדֶרֶךְ יְרִידָתוֹ – גּוֹלֶה, וְשֶׁלֹּא בְּדֶרֶךְ יְרִידָתוֹ – אֵינוֹ גּוֹלֶה.

גְּמָ' מְנָא הָנֵי מִילֵּי? דְּאָמַר שְׁמוּאֵל דְּאָמַר קְרָא: "וְיָפֵל עָלָיו וָמֵת" – עַד שֶׁיְּפוֹל דֶּרֶךְ נְפִילָה.

תָּנוּ רַבָּנָן: "בִּשְׁגָגָה" – פָּרַט לְמֵזִיד. "בִּבְלִי דַּעַת" – פָּרַט לְמִתְכַּוֵּין.

מֵזִיד? פְּשִׁיטָא, בַּר קְטָלָא הוּא! אֶלָּא אָמַר רָבָא: אֵימָא פָּרַט לְאוֹמֵר מוּתָּר. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: אִי אוֹמֵר מוּתָּר, אָנוּס הוּא? אֶמַר לֵיהּ: שֶׁאֲנִי אוֹמֵר, הָאוֹמֵר מוּתָּר – קָרוֹב לְמֵזִיד הוּא.

"בִּבְלִי דַּעַת" – פָּרַט לְמִתְכַּוֵּין. מִתְכַּוֵּין? פְּשִׁיטָא, בַּר קְטָלָא הוּא! אָמַר רַבָּה: פָּרַט לְמִתְכַּוֵּין לַהֲרוֹג אֶת הַבְּהֵמָה וְהָרַג אֶת הָאָדָם, לַגּוֹי וְהָרַג אֶת יִשְׂרָאֵל, לַנֶּפֶל וְהָרַג בֶּן קַיָּימָא.

תָּנוּ רַבָּנָן: "אִם בְּפֶתַע" – פָּרַט לְקֶרֶן זָוִית. "בְּלֹא אֵיבָה" – פָּרַט לְשׁוֹנֵא. "הֻדַּחֹפוֹ" – שֶׁדְּחָפוֹ בְּגוּפוֹ. "אוֹ הִשְׁלִיךְ עָלָיו" – לְהָבִיא יְרִידָה שֶׁהִיא צוֹרֶךְ עֲלִיָּה. "בְּלֹא צְדִיָּה" – פָּרַט לְמַתְכַּוֵּין לְצַד זֶה וְהָלְכָה לָהּ לְצַד אַחֵר.

"וַאֲשֶׁר לֹא צָדָה" – פָּרַט לְמִתְכַּוֵּין לִזְרוֹק שְׁתַּיִם, וְזָרַק אַרְבַּע. "וַאֲשֶׁר יָבֹא אֶת רֵעֵהוּ בַיַּעַר" – מָה יַּעַר רְשׁוּת לַנִּיזָּק וְלַמַּזִּיק לִיכָּנֵס לְשָׁם, אַף כֹּל רְשׁוּת לַנִּיזָּק וְלַמַּזִּיק לִיכָּנֵס לְשָׁם.

בָּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אֲבָהוּ מֵרַבִּי יוֹחָנָן: הָיָה עוֹלֶה בַּסּוּלָּם וְנִשְׁמְטָה שִׁלִּיבָה מִתַּחְתָּיו, וְנָפְלָה וְהָרָגָה, מַהוּ? כִּי הַאי גַּוְונָא עֲלִיָּה הִיא, אוֹ יְרִידָה הִיא? אֲמַר לֵיהּ: כְּבָר נִגְעָתָ בִּירִידָה שֶׁהִיא צוֹרֶךְ עֲלִיָּה.

אִיתֵּיבֵיהּ, זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁבְּדֶרֶךְ יְרִידָתוֹ – גּוֹלֶה, שֶׁלֹּא בְּדֶרֶךְ יְרִידָתוֹ – אֵינוֹ גּוֹלֶה. שֶׁלֹּא בְּדֶרֶךְ יְרִידָתוֹ לְאֵיתוֹיֵי מַאי? לָאו לְאֵיתוֹיֵי כְּהַאי גַּוְונָא? וְלִיטַעְמֵיךְ, כָּל שֶׁבְּדֶרֶךְ יְרִידָתוֹ, לְאֵיתוֹיֵי מַאי?

אֶלָּא לְאֵיתוֹיֵי קַצָּב, הָכָא נָמֵי לְאֵיתוֹיֵי קַצָּב. דְּתַנְיָא: קַצָּב שֶׁהָיָה מְקַצֵּב, תָּנָא חָדָא: לְפָנָיו – חַיָּיב, לְאַחָרָיו – פָּטוּר. וְתַנְיָא אִידָךְ: לְאַחָרָיו – חַיָּיב, לְפָנָיו – פָּטוּר. וְתַנְיָא אִידָךְ: בֵּין לְפָנָיו בֵּין לְאַחָרָיו – חַיָּיב, וְתַנְיָא אִידָךְ: בֵּין לְפָנָיו בֵּין לְאַחָרָיו – פָּטוּר. וְלָא קַשְׁיָא.

כָּאן – בִּירִידָה שֶׁלְּפָנָיו, וְעֲלִיָּה שֶׁלְּאַחָרָיו. כָּאן – בַּעֲלִיָּה שֶׁלְּפָנָיו, וִירִידָה שֶׁלְּאַחָרָיו.

כָּאן – בִּירִידָה שֶׁלְּפָנָיו וְשֶׁל אַחָרָיו, כָּאן – בַּעֲלִיָּה שֶׁלְּפָנָיו וְשֶׁל אַחָרָיו.

לֵימָא כְּתַנָּאֵי: הָיָה עוֹלֶה בַּסּוּלָּם וְנִשְׁמְטָה שִׁלִּיבָה מִתַּחְתָּיו, תָּנֵי חָדָא חַיָּיב, וְתַנְיָא אִידָךְ פָּטוּר. מַאי לָאו בְּהָא קָא מִיפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר יְרִידָה הִיא, וּמָר סָבַר עֲלִיָּה הִיא?

לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא עֲלִיָּה הִיא. וְלָא קַשְׁיָא: כָּאן לִנְיזָקִין, כָּאן לְגָלוּת.

אִיבָּעֵית אֵימָא הָא וְהָא לְגָלוּת, וְלָא קַשְׁיָא, הָא דְּאַתְלַע, הָא דְּלָא אַתְלַע.

וְאִיבָּעֵית אֵימָא: הָא וְהָא דְּלָא אַתְלַע, וְלָא קַשְׁיָא, הָא דְּמִיהַדַּק, וְהָא דְּלָא מִיהַדַּק.

מַתְנִי' נִשְׁמַט הַבַּרְזֶל מִקַּתּוֹ וְהָרַג, רַבִּי אוֹמֵר: אֵינוֹ גּוֹלֶה, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: גּוֹלֶה. מִן הָעֵץ הַמִּתְבַּקֵּעַ, רַבִּי אוֹמֵר: גּוֹלֶה, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ גּוֹלֶה.

גְּמָ' תַּנְיָא, אָמַר לָהֶם רַבִּי לַחֲכָמִים: וְכִי נֶאֱמַר "וְנָשַׁל הַבַּרְזֶל מֵעֵצוֹ"? וַהֲלֹא לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא "מִן הָעֵץ"! וְעוֹד, נֶאֱמַר "עֵץ" לְמַטָּה וְנֶאֱמַר "עֵץ" לְמַעְלָה, מָה "עֵץ" הָאָמוּר לְמַעְלָה מִן הָעֵץ הַמִּתְבַּקֵּעַ, אַף "עֵץ" הָאָמוּר לְמַטָּה מִן הָעֵץ הַמִּתְבַּקֵּעַ.

אָמַר רַב חִיָּיא בַּר אָשֵׁי אָמַר רַב: וּשְׁנֵיהֶם מִקְרָא אֶחָד דָּרְשׁוּ: "וְנָשַׁל הַבַּרְזֶל מִן הָעֵץ", רַבִּי סָבַר: יֵשׁ אֵם לַמָּסוֹרֶת, "וְנִישַּׁל" כְּתִיב, וְרַבָּנָן סָבְרִי: יֵשׁ אֵם לַמִּקְרָא, "וְנָשַׁל" קְרִינַן.

וְרַבִּי, יֵשׁ אֵם לַמָּסוֹרֶת סְבִירָא לֵיהּ?

דף ח.

וְהָאָמַר רַב יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי, וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן רוֹעֵץ, וּבֵית שַׁמַּאי, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְרַבִּי עֲקִיבָא, כּוּלְּהוּ סְבִירִי לְהוּ יֵשׁ אֵם לַמִּקְרָא! הַיְינוּ דְּקָאָמַר לְהוּ "וְעוֹד".

אָמַר רַב פָּפָּא: מַאן דְּשָׁדֵא פִּיסָּא לְדִיקְלָא וְאַתַּר תַּמְרֵי, וַאֲזוּל תַּמְרֵי וּקְטוּל, בָּאנוּ לְמַחְלוֹקֶת דְּרַבִּי וְרַבָּנָן. פְּשִׁיטָא! מַהוּ דְּתֵימָא, כְּכֹחַ כֹּחוֹ דְּמֵי, קָא מַשְׁמַע לַן.

אֶלָּא כֹּחַ כֹּחוֹ לְרַבִּי הֵיכִי מַשְׁכַּחְתְּ לַהּ? כְּגוֹן דְּשָׁדֵא פִּיסָּא וּמַחֲיֵהּ לְגַרְמָא, וַאֲזַל גַּרְמָא וּמַחֲיֵהּ לִכְבָאסָא וְאַתַּר תַּמְרֵי, וַאֲזוּל תַּמְרֵי וּקְטוּל.

מַתְנִי' הַזּוֹרֵק אֶבֶן לִרְשׁוּת הָרַבִּים וְהָרַג – הֲרֵי זֶה גּוֹלֶה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אִם מִכְּשֶׁיָּצָאתָה הָאֶבֶן מִיָּדוֹ הוֹצִיא הַלָּה אֶת רֹאשׁוֹ וְקִבְּלָהּ – הֲרֵי זֶה פָּטוּר.

זָרַק אֶת הָאֶבֶן לַחֲצֵרוֹ וְהָרַג, אִם יֵשׁ רְשׁוּת לַנִּיזָּק לִיכָּנֵס לְשָׁם – גּוֹלֶה, וְאִם לָאו – אֵינוֹ גּוֹלֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַאֲשֶׁר יָבֹא אֶת רֵעֵהוּ בַיַּעַר" – מָה הַיַּעַר רְשׁוּת לַנִּיזָּק וְלַמַּזִּיק לִיכָּנֵס לְשָׁם, אַף כֹּל רְשׁוּת לַנִּיזָּק וְלַמַּזִּיק לְהִכָּנֵס לְשָׁם. יָצָא חָצֵר בַּעַל הַבַּיִת, שֶׁאֵין רְשׁוּת לַנִּיזָּק וְלַמַּזִּיק לִיכָּנֵס לְשָׁם.

אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: מָה חֲטָבַת עֵצִים רְשׁוּת, אַף כֹּל רְשׁוּת, יָצָא הָאָב הַמַּכֶּה אֶת בְּנוֹ, וְהָרַב הָרוֹדֶה אֶת תַּלְמִידוֹ, וּשְׁלִיחַ בֵּית דִּין.

גְּמָ' לִרְשׁוּת הָרַבִּים, מֵזִיד הוּא! אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק: בְּסוֹתֵר אֶת כּוֹתְלוֹ. אִיבָּעֵי לֵיהּ לְעַיּוֹנֵי! בְּסוֹתֵר אֶת כּוֹתְלוֹ בַּלַּיְלָה. בַּלַּיְלָה נָמֵי אִיבָּעֵי לֵיהּ לְעַיּוֹנֵי!

בְּסוֹתֵר אֶת כּוֹתְלוֹ לְאַשְׁפָּה. הַאי אַשְׁפָּה הֵיכִי דָּמֵי? אִי שְׁכִיחִי בַּהּ רַבִּים – פּוֹשֵׁעַ הוּא, אִי לָא שְׁכִיחִי בַּהּ רַבִּים – אָנוּס הוּא!

אָמַר רַב פָּפָּא: לָא צְרִיכָא אֶלָּא לְאַשְׁפָּה הָעֲשׂוּיָה לִיפָּנוֹת בָּהּ בַּלַּיְלָה, וְאֵין עֲשׂוּיָה לִיפָּנוֹת בָּהּ בַּיּוֹם, וְאִיכָּא דְּמִקְרֵי וְיָתֵיב. פּוֹשֵׁעַ לָא הָוֵי – דְּהָא אֵינָהּ עֲשׂוּיָה לִיפָּנוֹת בָּהּ בַּיּוֹם, אוֹנֶס נָמֵי לָא הָוֵי, דְּהָא אִיכָּא דְּמִקְרֵי וְיָתֵיב.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר וְכוּ'. תָּנוּ רַבָּנָן: "וּמָצָא" – פָּרַט לְמַמְצִיא אֶת עַצְמוֹ. מִכָּאן אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: אִם מִשֶּׁיָּצְתָה הָאֶבֶן מִיָּדוֹ הוֹצִיא הַלָּה אֶת רֹאשׁוֹ וְקִבְּלָהּ, פָּטוּר.

לְמֵימְרָא דְּ"מָצָא" מֵעִיקָּרָא מַשְׁמַע? וּרְמִינְהִי: "וּמָצָא" – פָּרַט לְמָצוּי, שֶׁלֹּא יִמְכּוֹר בְּרֶחוֹק וְיִגְאוֹל בְּקָרוֹב, בְּרֵעָה וְיִגְאוֹל בְּיָפָה!

אָמַר רָבָא: הָכָא מֵעִנְיְנֵיהּ דְּקָרָא וְהָתָם מֵעִנְיְנֵיהּ דְּקָרָא. הָתָם מֵעִנְיְנֵיהּ דְּקָרָא, "וּמָצָא" דּוּמְיָא דְּ"וְהִשִּׁיגָה יָדוֹ", מָה "הִשִּׁיגָה יָדוֹ" מֵהַשְׁתָּא, אַף "מָצָא" נָמֵי מֵהַשְׁתָּא. הָכָא מֵעִנְיְנֵיהּ דְּקָרָא, "וּמָצָא" דּוּמְיָא דְּיַעַר, מָה יַעַר מִידֵּי דְּאִיתֵיהּ מֵעִיקָּרָא, אַף "וּמָצָא" נָמֵי מִידֵּי דְּאִיתֵיהּ מֵעִיקָּרָא.

הַזּוֹרֵק אֶת הָאֶבֶן וְכוּ'. אָמַר לֵיהּ הָהוּא מֵרַבָּנַן לְרָבָא: מִמַּאי דְּמַחֲטָבַת עֵצִים דִּרְשׁוּת? דִּלְמָא מַחֲטָבַת עֵצִים דְּסוּפָּה, וּמַחֲטָבַת עֵצִים דְּמַעֲרָכָה, וַאֲפִילּוּ הָכִי אָמַר רַחֲמָנָא לִיגְלֵי! אָמַר לֵיהּ כֵּיוָן דְּאִם מָצָא חָטוּב אֵינוֹ חוֹטֵב, לָאו מִצְוָה, הַשְׁתָּא נָמֵי – לָאו מִצְוָה.

אֵיתִיבֵיהּ רָבִינָא לְרָבָא: יָצָא הָאָב הַמַּכֶּה אֶת בְּנוֹ, וְהָרַב הָרוֹדֶה אֶת תַּלְמִידוֹ, וּשְׁלִיחַ בֵּית דִּין. לֵימָא: כֵּיוָן דְּאִילּוּ גְּמִיר לָאו מִצְוָה, הַשְׁתָּא נָמֵי, לָאו מִצְוָה! הָתָם אַף עַל גַּב דִּגְמִיר מִצְוָה, דִּכְתִיב: "יַסֵּר בִּנְךָ וְיַנִּיחֶךָּ וְיִתֵּן מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ לְנַפְשֶׁךָ".

הֲדַר אָמַר רָבָא: לָאו מִילְּתָא הִיא דַּאֲמַרִי. "וַאֲשֶׁר יְבֹא אֶת רֵעֵהוּ בַיַּעַר", מָה יַּעַר דְּאִי בָּעֵי עָיֵיל וְאִי בָּעֵי לָא עָיֵיל, וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ מִצְוָה, מִי סָגֵיא דְּלָא עָיֵיל?

אָמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה לְרָבָא: כֹּל הֵיכָא דִּכְתִיב "אֲשֶׁר", דְּאִי בָּעֵי הוּא? אֶלָּא מַעֲתָּה "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְלֹא יִתְחַטָּא" – אִי בָּעֵי מִיטַּמֵּא אִי בָּעֵי לָא מִיטַּמֵּא. מֵת מִצְוָה, דְּלָא סָגֵי דְּלָא מִיטַּמֵּא, הָכִי נָמֵי דְּפָטוּר?

שָׁאנֵי הָתָם, דְּאָמַר קְרָא:

דף ח:

"טָמֵא יִהְיֶה" – מִכָּל מָקוֹם.

הָהוּא מִיבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: "טָמֵא יִהְיֶה" – לְרַבּוֹת טָבוּל יוֹם, "טוּמְאָתוֹ בוֹ" – לְרַבּוֹת מְחוּסַּר כִּיפּוּרִים! אָמַר לֵיהּ: אֲנָא מֵ"עוֹד טוּמְאָתוֹ" קָא אָמֵינָא.

אִיכָּא דְּמַתְנֵי לַהּ אַהָא: "בָּחֳרִישׁ וּבַקְצִיר תִּשְׁבֹּת", רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר חָרִישׁ שֶׁל שְׁבִיעִית וְקָצִיר שֶׁל שְׁבִיעִית, שֶׁהֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר "שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר", אֶלָּא אֲפִילּוּ חָרִישׁ שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית שֶׁנִּכְנַס לִשְׁבִיעִית, וְקָצִיר שֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁיָּצָא לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית.

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: מָה חָרִישׁ רְשׁוּת – אַף קָצִיר רְשׁוּת. יָצָא קָצִיר הָעוֹמֶר שֶׁהוּא מִצְוָה.

אָמַר לֵיהּ הָהוּא מֵרַבָּנַן לְרָבָא: מִמַּאי דַּחֲרִישָׁה דִּרְשׁוּת? דִּלְמָא חֲרִישַׁת עוֹמֶר דְּמִצְוָה, וַאֲפִילּוּ הָכִי אָמַר רַחֲמָנָא "תִּשְׁבֹּת"! אָמַר לֵיהּ: כֵּיוָן דְּאִם מָצָא חָרוּשׁ אֵינוֹ חוֹרֵשׁ, לָאו מִצְוָה.

אֵיתִיבֵיהּ רָבִינָא לְרָבָא: יָצָא הָאָב הַמַּכֶּה אֶת בְּנוֹ, וְהָרַב הָרוֹדֶה אֶת תַּלְמִידוֹ, וּשְׁלִיחַ בֵּית דִּין. וְאַמַּאי? לֵימָא כֵּיוָן דְּאִילּוּ גְּמִיר לָאו מִצְוָה, הַשְׁתָּא נָמֵי – לָאו מִצְוָה! הָתָם אַף עַל גַּב דִּגְמִיר נָמֵי מִצְוָה קָא עָבֵיד, דִּכְתִיב: "יַסֵּר בִּנְךָ וְיַנִּיחֶךָּ".

הֲדַר אָמַר רָבָא: לָאו מִילְּתָא הִיא דַּאֲמַרִי. קְצִירָה דּוּמְיָא דַּחֲרִישָׁה, מָה חֲרִישָׁה, מָצָא חָרוּשׁ – אֵינוֹ חוֹרֵשׁ, אַף קְצִירָה נָמֵי, מָצָא קָצוּר אֵינוֹ קוֹצֵר, וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ מִצְוָה, מָצָא קָצוּר אֵינוֹ קוֹצֵר?! מִצְוָה לְקָצוֹר וּלְהָבִיא!

מַתְנִי׳ הָאָב גּוֹלֶה עַל יְדֵי הַבֵּן, וְהַבֵּן גּוֹלֶה עַל יְדֵי הָאָב. הַכֹּל גּוֹלִין עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל גּוֹלִין עַל יְדֵיהֶן, חוּץ מִגֵּר תּוֹשָׁב. וְגֵר תּוֹשָׁב אֵינוֹ גּוֹלֶה אֶלָּא עַל יְדֵי גֵּר תּוֹשָׁב.

גְּמָ׳ הָאָב גּוֹלֶה עַל יְדֵי הַבֵּן. וְהָאָמְרַתְּ: יָצָא הָאָב הַמַּכֶּה אֶת בְּנוֹ! דִּגְמִיר. הָאָמְרַתְּ אַף עַל גַּב דִּגְמִיר מִצְוָה קָעֲבֵיד! בְּשְׁוַלְיָא דְּנַגְּרִי.

שְׁוַלְיָא דְּנַגְּרִי – חַיּוּתֵא הִיא דְּלַמְּדֵיהּ! דִּגְמִיר אוּמָנוּתָא אַחֲרִיתִי.

וְהַבֵּן גּוֹלֶה עַל יְדֵי הָאָב כּוּ'. וּרְמִינְהִי, "מַכֵּה נֶפֶשׁ" – פָּרַט לַמַּכֶּה אָבִיו. אָמַר רַב כָּהֲנָא: לָא קַשְׁיָא, הָא רַבִּי שִׁמְעוֹן וְהָא רַבָּנַן.

לְרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּאָמַר חֶנֶק חָמוּר מִסַּייִף, שִׁגְגַת סַייִף נִיתְּנָה לְכַפָּרָה, שִׁגְגַת חֶנֶק לֹא נִיתְּנָה לְכַפָּרָה.

לְרַבָּנַן, דְּאָמְרִי סַייִף חָמוּר מֵחֶנֶק, הוֹרֵג אָבִיו [בְּשׁוֹגֵג] שִׁגְגַת סַייִף הוּא, וְשִׁגְגַת סַייִף נִיתְּנָה לְכַפָּרָה.

רָבָא אָמַר: פָּרַט לְעוֹשֶׂה חַבּוּרָה בְּאָבִיו בְּשׁוֹגֵג. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אָמֵינָא: כֵּיוָן דִּבְמֵזִיד בַּר קְטָלָא הוּא, בְּשׁוֹגֵג נָמֵי לִיגְלֵי, קָא מַשְׁמַע לַן.

הַכֹּל גּוֹלִין עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל וְכוּ'. "הַכֹּל גּוֹלִין עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל" לְאֵיתוֹיֵי מַאי? לְאֵיתוֹיֵי עֶבֶד וְכוּתִי. תְּנִינָא לְהָא דְּתָנוּ רַבָּנַן: עֶבֶד וְכוּתִי גּוֹלֶה וְלוֹקֶה עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׂרָאֵל גּוֹלֶה וְלוֹקֶה עַל יְדֵי כּוּתִי וְעֶבֶד.

בִּשְׁלָמָא עֶבֶד וְכוּתִי גּוֹלֶה עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל וְלוֹקֶה, גּוֹלֶה – דְּקַטְלֵיהּ, וְלוֹקֶה – דְּלַטְיֵיהּ. אֶלָּא יִשְׂרָאֵל גּוֹלֶה וְלוֹקֶה עַל יְדֵי כּוּתִי? בְּשְׁלָמָא גּוֹלֶה – דְּקַטְלֵיהּ, אֶלָּא לוֹקֶה, אַמַּאי? דְּלַטְיֵיהּ? "וְנָשִׂיא בְּעַמְּךָ לֹא תָאוֹר" – בְּעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה עַמְּךָ!

אֶלָּא אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: כְּגוֹן שֶׁהֵעִיד בּוֹ וְהוּזַם. דִּכְוָותֵיהּ גַּבֵּי עֶבֶד, שֶׁהֵעִיד בּוֹ וְהוּזַם, עֶבֶד בַּר עֵדוּת הוּא? אֶלָּא אָמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, כְּגוֹן שֶׁהִכָּהוּ הַכָּאָה

דף ט.

שֶׁאֵין בָּהּ שָׁוֶה פְּרוּטָה. דְּאָמַר רַבִּי אַמֵּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הִכָּהוּ הַכָּאָה שֶׁאֵין בָּהּ שָׁוֶה פְּרוּטָה – לוֹקֶה. וְלָא מַקְשִׁינַן הַכָּאָה לְקָלָלָה.

חוּץ מֵעַל יְדֵי גֵּר תּוֹשָׁב וְכוּ'. אַלְמָא גֵּר תּוֹשָׁב גּוֹי הוּא. אֵימָא סֵיפָא: גֵּר תּוֹשָׁב גּוֹלֶה עַל יְדֵי גֵּר תּוֹשָׁב! אָמַר רַב כָּהֲנָא: לָא קַשְׁיָא, כָּאן בְּגֵר תּוֹשָׁב שֶׁהִרְגּ גֵּר תּוֹשָׁב, כָּאן בְּגֵר תּוֹשָׁב שֶׁהִרְגּ יִשְׂרָאֵל.

אִיכָּא דְּרַמֵּי קְרָאֵי אַהֲדָדֵי, כְּתִיב: "לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר וְלַתּוֹשָׁב בְּתוֹכָם תִּהְיֶינָה שֵׁשׁ הֶעָרִים", וּכְתִיב: "וְהָיוּ לָכֶם הֶעָרִים לְמִקְלָט", "לָכֶם" – וְלֹא לְגֵרִים! אָמַר רַב כָּהֲנָא: לָא קַשְׁיָא, כָּאן – בְּגֵר תּוֹשָׁב שֶׁהָרַג יִשְׂרָאֵל, כָּאן – בְּגֵר תּוֹשָׁב שֶׁהָרַג גֵּר תּוֹשָׁב.

וּרְמִינְהִי: לְפִיכָךְ גֵּר וְגוֹי שֶׁהָרְגוּ – נֶהֱרָגִין. קָתָנֵי גֵּר דּוּמְיָא דְּגוֹי: מָה גּוֹי לָא שְׁנָא דְּקָטַל בַּר מִינֵיהּ, וְלָא שְׁנָא דְּקָטַל דְּלָאו בַּר מִינֵיהּ – נֶהֱרָג, אַף גֵּר, לָא שְׁנָא דְּקָטַל בַּר מִינֵיהּ וְלָא שְׁנָא קָטַל דְּלָאו בַּר מִינֵיהּ – נֶהֱרָג!

אָמַר רַב חִסְדָּא: לָא קַשְׁיָא, כָּאן שֶׁהָרְגוּ דֶּרֶךְ יְרִידָה, כָּאן שֶׁהָרְגוּ דֶּרֶךְ עֲלִיָּיה. דֶּרֶךְ יְרִידָה, דְּיִשְׂרָאֵל גָּלֵי – אִיהוּ נָמֵי סַגֵּי לֵיהּ בְּגָלוּת. דֶּרֶךְ עֲלִיָּיה, דְּיִשְׂרָאֵל פָּטוּר – הוּא נֶהֱרָג.

אָמַר לֵיהּ רָבָא: וְלָאו קַל וָחוֹמֶר הוּא? וּמָה דֶּרֶךְ יְרִידָה דְּיִשְׂרָאֵל גָּלֵי, אִיהוּ נָמֵי סַגֵּי לֵיהּ בְּגָלוּת, דֶּרֶךְ עֲלִיָּיה, דְּיִשְׂרָאֵל פָּטוּר, אִיהוּ נָהֱרָג?!

אֶלָּא אָמַר רָבָא: בְּאוֹמֵר מוּתָּר. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אוֹמֵר מוּתָּר אָנוּס הוּא! אָמַר לֵיהּ: שְׁאֲנִי אוֹמֵר, אוֹמֵר מוּתָּר – קָרוֹב לְמֵזִיד הוּא.

וְאָזְדוּ לְטַעְמַיְיהוּ, דְּאִיתְמַר: כְּסָבוּר בְּהֵמָה וְנִמְצָא אָדָם, גּוֹי וְנִמְצָא גֵּר תּוֹשָׁב. רָבָא אוֹמֵר: חַיָּיב, אוֹמֵר מוּתָּר קָרוֹב לְמֵזִיד הוּא. רַב חִסְדָּא אוֹמֵר: פָּטוּר, אוֹמֵר מוּתָּר אָנוּס הוּא.

אִיתְיְבֵיהּ רָבָא לְרַב חִסְדָּא: "הִנֵּה מֵת עַל הָאִשָּׁה אֲשֶׁר לָקַחְתְּ". מַאי לָאו בִּידֵי אָדָם? לָא, בִּידֵי שָׁמַיִם. דַּיְקָא נָמֵי, דִּכְתִיב: "מֵחֲטוֹא לִי".

וּלְטַעְמָיךְ, "וְחָטָאתִי לֵאלֹהִים" – לֵאלֹהִים וְלֹא לְאָדָם? אֶלָּא, דִּינוֹ מָסוּר לְאָדָם, הָכָא נָמֵי דִּינוֹ מָסוּר לָאָדָם.

אִיתְיְבֵיהּ אַבָּיֵי לְרָבָא: "הֲגוֹי גַּם צַדִּיק תַּהֲרֹג"! הָתָם כִּדְקָא מְהַדְּרִי עִלָּוֵיהּ: "וְעַתָּה הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא" –

דף ט:

אֵשֶׁת נָבִיא הוּא דְּתֶיהְדַּר, דְּלָאו נָבִיא לָא תֶּיהְדַּר?!

אֶלָּא כִּדְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי. דְּאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: הָכִי קָאָמַר לֵיהּ: "וְעַתָּה הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ", מִכָּל מָקוֹם. וּדְקָאָמְרַתְּ: "הֲגוֹי גַּם צַדִּיק תַּהֲרֹג, הֲלֹא הוּא אָמַר לִי אֲחוֹתִי הִיא וְגוֹ'" – נָבִיא הוּא וּמִמֶּךְ לָמַד. אַכְסָנַאי (הוּא) שֶׁבָּא לָעִיר, עַל עִסְקֵי אֲכִילָה וּשְׁתִיָּיה שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ, כְּלוּם שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ "אִשְׁתְּךָ זוֹ" "אֲחוֹתְךָ זוֹ"? מִכָּאן שֶׁבֶּן נֹחַ נֶהֱרָג, שֶׁהָיָה לוֹ לִלְמוֹד וְלֹא לָמַד.

מַתְנִי' הַסּוֹמֵא אֵינוֹ גּוֹלֶה, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: גּוֹלֶה. הַשּׁוֹנֵא אֵינוֹ גּוֹלֶה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: הַשּׁוֹנֵא נֶהֱרָג, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמוּעָד. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: יֵשׁ שׁוֹנֵא גּוֹלֶה וְיֵשׁ

שׁוֹנֵא שֶׁאֵינוֹ גּוֹלֶה. זֶה הַכְּלָל: כֹּל שֶׁהוּא יָכוֹל לוֹמַר לְדַעַת הָרֹג – אֵינוֹ גּוֹלֶה, וְשֶׁלֹּא לְדַעַת הָרֹג – הֲרֵי זֶה גּוֹלֶה.

גְּמָ' תְּנוּ רַבָּנָן: "בִּלְא רְאוֹת" – פָּרַט לְסוֹמֵא, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: "בִּלְא רְאוֹת" – לְרַבּוֹת אֶת הַסּוֹמֵא.

מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה – דִּכְתִיב: "וַאֲשֶׁר יָבֹא אֶת רֵעֵהוּ בַיַּעַר" – אֲפִילּוּ סוֹמֵא. אָתָא "בִּלְא רְאוֹת", מַעֲטֵיהּ.

וְרַבִּי מֵאִיר: "בִּלְא רְאוֹת" – לְמַעֵט, "בִּבְלִי דַּעַת" – לְמַעֵט, הָוֵי מִיעוּט אַחַר מִיעוּט, וְאֵין מִיעוּט אַחַר מִיעוּט אֶלָּא לְרַבּוֹת.

וְרַבִּי יְהוּדָה? "בִּבְלִי דַּעַת" – פָּרַט לְמִתְכַּוֵּין הוּא דַּאֲתָא.

רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר הַשּׁוֹנֵא נֶהֱרָג כּוּ'. וְהָא לָא אַתְרוֹ בֵּיהּ! מַתְנִיתִין רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה הִיא, דְּתַנְיָא: רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר: חָבֵר אֵינוֹ צָרִיךְ הַתְרָאָה, לְפִי שֶׁלֹּא נִיתְּנָה הַתְרָאָה אֶלָּא לְהַבְחִין בֵּין שׁוֹגֵג לְמֵזִיד.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: יֵשׁ שׁוֹנֵא גּוֹלֶה וְכוּ'. תַּנְיָא: כֵּיצַד אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן יֵשׁ שׁוֹנֵא גּוֹלֶה וְיֵשׁ שׁוֹנֵא שֶׁאֵינוֹ גּוֹלֶה? נִפְסַק – גּוֹלֶה, נִשְׁמַט – אֵינוֹ גּוֹלֶה.

וְהָתַנְיָא רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לְעוֹלָם אֵינוֹ גּוֹלֶה עַד שֶׁיִּשָּׁמֵט מַחְצָלוֹ מִיָּדוֹ. קַשְׁיָא נִפְסַק אַנִּפְסַק, קַשְׁיָא נִשְׁמַט אַנִּשְׁמַט!

נִפְסַק אַנִּפְסַק לָא קַשְׁיָא: הָא בְּאוֹהֵב, וְהָא בְּשׂוֹנֵא.

נִשְׁמַט אַנִּשְׁמַט לָא קַשְׁיָא: הָא רַבִּי, וְהָא רַבָּנַן.

מַתְנִי' לְהֵיכָן גּוֹלִין? לְעָרֵי מִקְלָט, לְשֶׁלֹּשׁ שֶׁבְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וּלְשֶׁלֹּשׁ שֶׁבְּאֶרֶץ כְּנַעַן. שֶׁנֶּאֱמַר: "אֵת שְׁלֹשׁ הֶעָרִים תִּתְּנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וְאֵת שְׁלֹשׁ הֶעָרִים תִּתְּנוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְגוֹ'". עַד שֶׁלֹּא נִבְחֲרוּ שָׁלֹשׁ שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא הָיוּ שָׁלֹשׁ שֶׁבְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן קוֹלְטוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "שֵׁשׁ עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה" – עַד שֶׁיִּהְיוּ שִׁשְׁתָּן קוֹלְטוֹת כְּאַחַת.

וּמְכַוְּונוֹת לָהֶן דְּרָכִים מִזּוֹ לָזוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "תָּכִין לְךָ הַדָּרֶךְ וְשַׁלַּשְׁתָּ וְגוֹ'".

וּמוֹסְרִין לָהֶן שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁמָּא יַהַרְגֶנּוּ בַּדֶּרֶךְ, וְיַדַּבְּרוּ אֵלָיו. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַף הוּא מְדַבֵּר עַל יְדֵי עַצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְזֶה דְּבַר הָרֹצֵחַ".

רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּתְּחִלָּה, אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מֵזִיד מַקְדִּימִין לְעָרֵי מִקְלָט וּבֵית דִּין שׁוֹלְחִין וּמְבִיאִין אוֹתוֹ מִשָּׁם. מִי שֶׁנִּתְחַיֵּיב מִיתָה בְּבֵית דִּין – הֲרָגוּהוּ, וְשֶׁלֹּא נִתְחַיֵּיב מִיתָה – פְּטָרוּהוּ. מִי שֶׁנִּתְחַיֵּיב גָּלוּת – מַחְזִירִין אוֹתוֹ לְמְקוֹמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהֵשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ וְגוֹ'".

גְּמָ' תְּנוּ רַבָּנַן: שְׁלֹשׁ עֶרִים הִבְדִּיל מֹשֶׁה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וּכְנֶגְדָּן הִבְדִּיל יְהוֹשֻׁעַ בְּאֶרֶץ כְּנַעַן, וּמְכַוְּונוֹת הָיוּ כְּמִין שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁבַּכֶּרֶם: חֶבְרוֹן בְּהַר יְהוּדָה כְּנֶגֶד בֶּצֶר בַּמִּדְבָּר, שְׁכֶם בְּהַר אֶפְרַיִם כְּנֶגֶד רָמוֹת בַּגִּלְעָד, קֶדֶשׁ בְּהַר נַפְתָּלִי כְּנֶגֶד גּוֹלָן בַּבָּשָׁן. "וְשִׁלַּשְׁתָּ" – שָׁיְהוּ מְשׁוּלָּשִׁין, שֶׁיְּהֵא מִדְרוֹם לְחֶבְרוֹן כְּמַחֲבְרוֹן לִשְׁכֶם, וּמַחֲבְרוֹן לִשְׁכֶם כְּמִשְׁכֶּם לְקֶדֶשׁ, וּמִשְׁכֶּם לְקֶדֶשׁ כְּמִקֶּדֶשׁ לַצָּפוֹן.

בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן תִּלְתָּ, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל תִּלְתָּ?! אָמַר אַבָּיֵי: בְּגִלְעָד שְׁכִיחִי רוֹצְחִים,

דף י.

דְּכְתִיב: "גִּלְעָד קִרְיַת פֹּעֲלֵי אָוֶן עֲקֻבָּה מִדָּם", מַאי "עֲקוּבָּה מִדָּם"? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שֶׁהָיוּ עוֹקְבִין לַהֲרוֹג נְפָשׁוֹת.

וּמַאי שְׁנָא מֵהַאי גִּיסָא וּמֵהַאי גִּיסָא דִּמְרַחֲקִי, וּמַאי שְׁנָא מְצִיעָאֵי דִּמְקָרְבִי?

אָמַר אַבָּיֵי: בִּשְׁכֶם נָמֵי שְׁכִיחִי רוֹצְחִים, דִּכְתִיב: "וּכְחַכֵּי אִישׁ גְּדוּדִים חֶבֶר כֹּהֲנִים, דָּרֶךְ יִרְצְחוּ שֶׁכְמָה וְגוֹ'", מַאי "חֶבֶר כֹּהֲנִים"? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: שֶׁהָיוּ מִתְחַבְּרִין לַהֲרוֹג נְפָשׁוֹת, כְּכֹהֲנִים הַלָּלוּ שֶׁמִּתְחַבְּרִין לַחְלוֹק תְּרוּמוֹת בְּבֵית הַגָּרְנוֹת.

וְתוּ לֵיכָּא? וְהָא כְּתִיב: "וַעֲלֵיהֶם תִּתְּנוּ אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם עִיר"! אָמַר אַבָּיֵי: הַלָּלוּ, קוֹלְטוֹת בֵּין לְדַעַת בֵּין שֶׁלֹּא לְדַעַת. הַלָּלוּ – לְדַעַת קוֹלְטוֹת, שֶׁלֹּא לְדַעַת אֵינָן קוֹלְטוֹת.

וְחֶבְרוֹן עִיר מִקְלָט הֲוַאן[י]? וְהָכְתִיב: "וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת חֶבְרוֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה"! אָמַר אַבָּיֵי: פַּרְווֹדָהָא, דִּכְתִיב: "וְאֶת שְׂדֵה הָעִיר וְאֶת חֲצֵרֶיהָ נָתְנוּ לְכָלֵב בֶּן יְפֻנֶּה".

וְקֶדֶשׁ עִיר מִקְלָט הֲוַאי? וְהָכְתִיב: "וְעָרֵי מִבְצָר הַצִּדִּים צֹר וְחַמַּת רַקַּת וְכִנֶּרֶת וְגוֹ' וְקֶדֶשׁ וְאֶדְרֶעִי וְעֵין חָצוֹר", וְתַנְיָא: עָרִים הַלָּלוּ אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן לֹא טִירִין קְטַנִּים וְלֹא כְּרַכִּים גְּדוֹלִים אֶלָּא עֲיָירוֹת בֵּינוֹנִיּוֹת! אָמַר רַב יוֹסֵף: תַּרְתֵּי קֶדֶשׁ הֲוַאי. (אָמַר) רַב אָשֵׁי [אָמַר]: כְּגוֹן סְלִיקוּם וְאַקְרָא דִּסְלִיקוּם.

גּוּפָא: עָרִים הַלָּלוּ, אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן לֹא טִירִין קְטַנִּים וְלֹא כְּרַכִּין גְּדוֹלִים, אֶלָּא עֲיָירוֹת בֵּינוֹנִיּוֹת. וְאֵין מוֹשִׁיבִין אוֹתָן אֶלָּא בְּמָקוֹם מַיִם, וְאִם אֵין שָׁם מַיִם – מְבִיאִין לָהֶם מַיִם. וְאֵין מוֹשִׁיבִין אוֹתָן אֶלָּא בְּמָקוֹם שְׁווֹקִים, וְאֵין מוֹשִׁיבִין אוֹתָן אֶלָּא בְּמָקוֹם אוּכְלוֹסִין. נִתְמַעֲטוּ אוּכְלוֹסֵיהֶן – מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן. נִתְמַעֲטוּ דִּיוּרֵיהֶן – מְבִיאִין לָהֶם כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים.

וְאֵין מוֹכְרִין בָּהֶן לֹא כְּלֵי זַיִן, וְלֹא כְּלֵי מְצוּדָה, דִּבְרֵי רַבִּי נְחֶמְיָה. וַחֲכָמִים מַתִּירִין. וְשָׁווּין שֶׁאֵין פּוֹרְסִין בְּתוֹכָן מְצוּדוֹת, וְאֵין מַפְשִׁילִין לְתוֹכָן חֲבָלִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא רֶגֶל גּוֹאֵל הַדָּם מְצוּיָה שָׁם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מַאי קְרָא? ״וְנָס אֶל אַחַת מִן הֶעָרִים הָאֵל וָחָי״ – עֲבִיד לֵיהּ מִידֵּי דְּתָהְוֵי לֵיהּ חִיּוּתָא.

תָּנָא: תַּלְמִיד שֶׁגָּלָה – מַגְלִין רַבּוֹ עִמּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וָחַי״ – עֲבִיד לֵיהּ מִידֵּי דְּתָהְוֵי לֵיהּ חִיּוּתָא.

אָמַר רַבִּי זְעִירָא: מִכָּאן שֶׁלֹּא יִשְׁנֶה אָדָם לְתַלְמִיד שֶׁאֵינוֹ הָגוּן.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָרַב שֶׁגָּלָה – מַגְלִין יְשִׁיבָתוֹ עִמּוֹ. אִינִי? וְהָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִנַּיִן לְדִבְרֵי תוֹרָה שֶׁהֵן קוֹלְטִין? שֶׁנֶּאֱמַר: ״אֶת בֶּצֶר בַּמִּדְבָּר וְגוֹ׳״, [וּכְתִיב בָּתְרֵיהּ:] ״וְזֹאת הַתּוֹרָה״.

לָא קַשְׁיָא, הָא – בְּעִידָּנָא דְּעָסִיק בַּהּ, הָא – בְּעִידָּנָא דְּלָא עָסִיק בַּהּ.

וְאִי בָּעֵית אֵימָא, מַאי קוֹלְטִין – מְמַלְאַךְ הַמָּוֶת. כִּי הָא דְּרַב חִסְדָּא הֲוָה יָתֵיב וְגָרִיס בְּבֵי רַב, וְלָא הֲוָה קָא יָכֵיל שְׁלִיחָא [דְּמַלְאָכָא דְּמוֹתָא] לְמִיקְרַב לְגַבֵּיהּ, דְּלָא הֲוָה שָׁתֵיק פּוּמֵיהּ מִגִּירְסָא, סְלֵיק וִיתֵיב אַאַרְזָא דְּבֵי רַב, פְּקַע אַרְזָא וּשְׁתֵיק, וִיכֵיל לֵיהּ.

אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם בַּר חֲנִילַאי: מִפְּנֵי מָה זָכָה רְאוּבֵן לִימָּנוֹת בְּהַצָּלָה תְּחִלָּה? מִפְּנֵי שֶׁהוּא פָּתַח בְּהַצָּלָה תְּחִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצִּלֵהוּ מִיָּדָם״.

דָּרַשׁ רַבִּי שִׁמְלַאי: מַאי דִּכְתִיב: ״אָז יַבְדִּיל מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרְחָה [שָׁמֶשׁ]״? אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: הַזְרַח שֶׁמֶשׁ לְרוֹצְחִים. אִיכָּא דְּאָמְרִי אָמַר לוֹ: הִזְרַחְתָּ שֶׁמֶשׁ לְרוֹצְחִים.

דָּרַשׁ רַבִּי סִימַאי: מַאי דִּכְתִיב: ״אֹהֵב כֶּסֶף לֹא יִשְׂבַּע כֶּסֶף וּמִי אֹהֵב בָּהָמוֹן לֹא תְבוּאָה״? ״אֹהֵב כֶּסֶף לֹא יִשְׂבַּע כֶּסֶף״ – זֶה מֹשֶׁה רַבֵּינוּ, שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ שֶׁאֵין שָׁלֹשׁ עָרִים שֶׁבְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן קוֹלְטוֹת עַד שֶׁלֹּא נִבְחֲרוּ שָׁלֹשׁ בְּאֶרֶץ כְּנַעַן, וְאָמַר: מִצְוָה שֶׁבָּאָה לְיָדִי אֲקַיְּימֶנָּה.

״וּמִי אֹהֵב בָּהָמוֹן לֹא תְבוּאָה״ – לְמִי נָאֶה לִלְמֹד בְּהָמוֹן? מִי שֶׁכָּל תְּבוּאָה שֶׁלּוֹ. וְהֵיינוּ דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: ״מַאי דִּכְתִיב מִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹת ה׳ יַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ״? לְמִי נָאֶה (לְלַמֵּד) [וְלִמַּלֵּל] גְּבוּרוֹת ה׳ – מִי שֶׁיָּכוֹל לְהַשְׁמִיעַ כָּל תְּהִלָּתוֹ.

וְרַבָּנַן, וְאִיתֵּימָא רַבָּה בַּר מָרִי, אָמַר: ״מִי אֹהֵב בָּהָמוֹן לוֹ תְּבוּאָה״ – כָּל הָאוֹהֵב (לְמַלֵּמֵד) בְּהָמוֹן – לוֹ תְּבוּאָה. יְהֵבוּ בֵּיהּ רַבָּנַן עֵינַיְיהוּ בְּרָבָא בְּרֵיהּ דְּרַבָּה.

(סִימָן: אֲשֵׁי לְלָמוֹד, רָבִינָא לְלַמֵּד).

רַב אֲשֵׁי אָמַר: כָּל הָאוֹהֵב לִלְמוֹד בְּהָמוֹן – לוֹ תְּבוּאָה. וְהֵיינוּ דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: מַאי דִּכְתִיב: ״חֶרֶב אֶל הַבַּדִּים וְנֹאָלוּ״? חֶרֶב עַל צַוָּארֵי שׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁיּוֹשְׁבִין וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה בַּד בְּבַד, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמְּטַפְּשִׁין – כְּתִיב הָכָא: ״וְנֹאָלוּ״, וּכְתִיב הָתָם: ״אֲשֶׁר נוֹאָלְנוּ״. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁחוֹטְאִין, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וַאֲשֶׁר חָטָאנוּ״. וְאִיבָּעֵית אֵימָא מֵהָכָא: ״נוֹאָלוּ שָׂרֵי צֹעַן״.

רַבִּינָא אָמַר: כָּל הָאוֹהֵב לְלַמֵּד בֶּהָמוֹן – לוֹ תְּבוּאָה. וְהַיְינוּ דְּאָמַר רַבִּי: הַרְבֵּה תּוֹרָה לָמַדְתִּי מֵרַבּוֹתַי, וּמֵחֲבֵירַי יוֹתֵר מֵהֶם, וּמִתַּלְמִידַי יוֹתֵר מִכּוּלָּן.
אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מַאי דִּכְתִיב: "עִמְדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בִּשְׁעָרַיִךְ יְרוּשָׁלָם"? מִי גָּרַם לְרַגְלֵינוּ שֶׁיַּעַמְדוּ בַּמִּלְחָמָה – שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַם, שֶׁהָיוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה.
וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מַאי דִּכְתִיב: "שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד שָׂמַחְתִּי בְּאֹמְרִים לִי בֵּית ה' נֵלֵךְ"? אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שָׁמַעְתִּי בְּנֵי אָדָם שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: "מָתַי יָמוּת זָקֵן זֶה, וְיָבֹא שְׁלֹמֹה בְּנוֹ וְיִבְנֶה בֵּית הַבְּחִירָה וְנַעֲלֶה לָרֶגֶל?", וְשָׂמַחְתִּי. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: "כִּי טוֹב יוֹם בַּחֲצֵרֶיךָ מֵאָלָף" – טוֹב לִי יוֹם אֶחָד שֶׁאַתָּה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְפָנַי, מֵאָלָף עוֹלוֹת שֶׁעְתִיד שְׁלֹמֹה בְּנְךָ לְהַקְרִיב לְפָנַי עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ.
וּמְכַוְונוֹת לָהֶם דְּרָכִים וְכוּ'. תַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר:

דף י׃

"מִקְלָט" הָיָה כָּתוּב עַל פָּרָשַׁת דְּרָכִים, כְּדֵי שֶׁיַּכִּיר הָרוֹצֵחַ וְיִפָּנֶה לְשָׁם. אָמַר רַב כָּהֲנָא: מַאי קְרָא? "תָּכִין לְךָ הַדָּרֶךְ" – עֲשֵׂה [לְךָ] הֲכָנָה לַדָּרֶךְ.
רַב חָמָא בַּר חֲנִינָא פָּתַח לַהּ פִּתְחָא לְהַאי פָּרַשְׁתָּא מֵהָכָא: "טוֹב וְיָשָׁר ה' עַל כֵּן יוֹרֶה חַטָּאִים בַּדָּרֶךְ" – אִם לַחַטָּאִים יוֹרֶה, קַל וָחוֹמֶר לַצַּדִּיקִים.
רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ פָּתַח לַהּ פִּתְחָא לְהַאי פָּרַשְׁתָּא מֵהָכָא: "וַאֲשֶׁר לֹא צָדָה וְהָאֱלֹהִים אִנָּה לְיָדוֹ וְגוֹ'", "כַּאֲשֶׁר יֹאמַר מְשַׁל הַקַּדְמֹנִי מֵרְשָׁעִים יֵצֵא רֶשַׁע וְגוֹ'",
בַּמָּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר – בִּשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם שֶׁהָרְגוּ אֶת הַנֶּפֶשׁ, אֶחָד הָרַג בְּשׁוֹגֵג וְאֶחָד הָרַג בְּמֵזִיד, לָזֶה אֵין עֵדִים וְלָזֶה אֵין עֵדִים. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַזְמִינָן לְפוּנְדָּק אֶחָד, זֶה שֶׁהָרַג בְּמֵזִיד יוֹשֵׁב תַּחַת הַסּוּלָּם, וְזֶה שֶׁהָרַג בְּשׁוֹגֵג יוֹרֵד בַּסּוּלָּם, וְנוֹפֵל עָלָיו וְהוֹרְגוֹ, זֶה שֶׁהָרַג בְּמֵזִיד – נֶהֱרָג, וְזֶה שֶׁהָרַג בְּשׁוֹגֵג – גּוֹלֶה.
אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא אָמַר רַב הוּנָא, וְאָמְרִי לַהּ אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִן הַתּוֹרָה וּמִן הַנְּבִיאִים וּמִן הַכְּתוּבִים – בַּדֶּרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ בָּהּ – מוֹלִיכִין אוֹתוֹ.
מִן הַתּוֹרָה, דִּכְתִיב: "לֹא תֵלֵךְ עִמָּהֶם", וּכְתִיב: "קוּם לֵךְ אִתָּם". מִן הַנְּבִיאִים – דִּכְתִיב: "אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ מְלַמֶּדְךָ לְהוֹעִיל מַדְרִיכְךָ בְּדֶרֶךְ (זוּ) תֵּלֵךְ". מִן הַכְּתוּבִים – דִּכְתִיב: "אִם לַלֵּצִים הוּא יָלִיץ וְלַעֲנָוִים יִתֶּן חֵן".
אָמַר רַב הוּנָא: רוֹצֵחַ שֶׁגָּלָה לְעִיר מִקְלָט וּמְצָאוֹ גּוֹאֵל הַדָּם וַהֲרָגוֹ – פָּטוּר. קָסָבַר: "וְלוֹ אֵין מִשְׁפַּט מָוֶת" – בְּגוֹאֵל הַדָּם הוּא דִּכְתִיב.

מֵיתִיבִי: "וְלוֹ אֵין מִשְׁפַּט מָוֶת" – בָּרוֹצֵחַ הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַתָּה אוֹמֵר בָּרוֹצֵחַ, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּגוֹאֵל הַדָּם? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "וְהוּא לֹא שֹׂנֵא לוֹ מִתְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם" – הֱוֵי אוֹמֵר בָּרוֹצֵחַ הַכָּתוּב מְדַבֵּר.

הוּא דְּאָמַר כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא: "וְלוֹ אֵין מִשְׁפַּט מָוֶת" – בְּגוֹאֵל הַדָּם הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַתָּה אוֹמֵר בְּגוֹאֵל הַדָּם הַכָּתוּב מְדַבֵּר, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בָּרוֹצֵחַ? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "כִּי לֹא שֹׂונֵא הוּא לוֹ מִתְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם" – הֲרֵי רוֹצֵחַ אָמוּר, הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּים: "וְלוֹ אֵין מִשְׁפַּט מָוֶת"? בְּגוֹאֵל הַדָּם הַכָּתוּב מְדַבֵּר.

תְּנַן: מוֹסְרִין לוֹ שְׁנֵי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁמָּא יַהַרְגֶנּוּ בַּדֶּרֶךְ, וִידַבְּרוּ אֵלָיו. מַאי לָאו דְּמַתְרוּ בֵּיהּ, דְּאִי קָטֵיל בַּר קְטָלָא הוּא?

לָא, כִּדְתַנְיָא: וִידַבְּרוּ אֵלָיו – דְּבָרִים הָרְאוּיִים לוֹ. אוֹמְרִים לוֹ: אַל תִּנְהַג בּוֹ מִנְהַג שׁוֹפְכֵי דָמִים, בְּשְׁגָגָה בָּא מַעֲשֶׂה לְיָדוֹ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הוּא מְדַבֵּר עַל יְדֵי עַצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְזֶה דְּבַר הָרֹצֵחַ". אָמְרוּ לוֹ: הַרְבֵּה שְׁלִיחוּת עוֹשֶׂה.

אָמַר מָר: בִּשְׁגָגָה בָּא מַעֲשֶׂה לְיָדוֹ. פְּשִׁיטָא! דְּאִי בְּמֵזִיד, בַּר גָּלוּת הוּא? אִין.

וְהָא תַּנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּתְּחִלָּה, אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מֵזִיד מַקְדִּימִין לְעֲרֵי מִקְלָט, וּבֵית דִּין שׁוֹלְחִין וּמְבִיאִין אוֹתָם מִשָּׁם.

מִי שֶׁנִּתְחַיֵּיב מִיתָה – הֲרָגוּהוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשָׁלְחוּ זִקְנֵי עִירוֹ וְלָקְחוּ אֹתוֹ מִשָּׁם וְנָתְנוּ אֹתוֹ בְּיַד גֹּאֵל הַדָּם וָמֵת". מִי שֶׁלֹּא נִתְחַיֵּיב – פְּטָרוּהוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת הָרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם". מִי שֶׁנִּתְחַיֵּיב גָּלוּת – מַחֲזִירִין אוֹתוֹ לִמְקוֹמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהֵשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה".

רַבִּי אוֹמֵר: מֵעַצְמָן הֵן גּוֹלִין. כִּסְבוּרִין הֵן אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מֵזִיד – קוֹלְטוֹת, וְהֵן אֵינָן יוֹדְעִין שֶׁבַּשּׁוֹגֵג קוֹלְטוֹת, בְּמֵזִיד אֵינָן קוֹלְטוֹת.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: עִיר שֶׁרוּבָּהּ רוֹצְחִים – אֵינָהּ קוֹלֶטֶת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְדָבָר בְּאָזְנֵי זִקְנֵי הָעִיר הַהִיא אֶת דְּבָרָיו" – וְלֹא שֶׁהוּשְׁווּ דִּבְרֵיהֶן לְדִבָרָיו.

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: עִיר שֶׁאֵין בָּהּ זְקֵנִים אֵינָהּ קוֹלֶטֶת, דְּבָעֵינַן "זִקְנֵי הָעִיר" וְלֵיכָּא. אִיתְּמַר: עִיר שֶׁאֵין בָּהּ זְקֵנִים, רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי – חַד אוֹמֵר: קוֹלֶטֶת, וְחַד אוֹמֵר: אֵינָהּ קוֹלֶטֶת. לְמַאן דְּאָמַר אֵינָהּ קוֹלֶטֶת – בָּעֵינַן "זִקְנֵי הָעִיר", וְלֵיכָּא. לְמַאן דְּאָמַר קוֹלֶטֶת – מִצְוָה בְּעָלְמָא.

וְעִיר שֶׁאֵין בָּהּ זְקֵנִים – רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי, חַד אָמַר: נַעֲשָׂה בָּהּ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה, וְחַד אָמַר: אֵין נַעֲשָׂה בָּהּ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה. לְמַאן דְּאָמַר אֵין נַעֲשָׂה בָּהּ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה – בָּעֵינַן "זִקְנֵי עִירוֹ", וְלֵיכָּא. לְמַאן דְּאָמַר נַעֲשָׂה בָּהּ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה – מִצְוָה בְּעָלְמָא.

וְעִיר שֶׁאֵין בָּהּ זְקֵנִים, רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי – חַד אָמַר: מְבִיאָה עֶגְלָה עֲרוּפָה, וְחַד אָמַר: אֵינָהּ מְבִיאָה עֶגְלָה עֲרוּפָה. לְמַאן דְּאָמַר אֵינָהּ מְבִיאָה עֶגְלָה עֲרוּפָה – בָּעֵינַן ״זְקֵנֵי הָעִיר הַהִיא״, וְלֵיכָּא. לְמַאן דְּאָמַר מְבִיאָה עֶגְלָה עֲרוּפָה – מִצְוָה בְּעָלְמָא.

אָמַר רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא: מִפְּנֵי מָה נֶאֶמְרָה פָּרָשַׁת רוֹצֵחִים

דף יא.

בְּלָשׁוֹן עַזָּה, דִּכְתִיב: ״וַיְדַבֵּר ה׳ אֶל יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר תְּנוּ לָכֶם אֶת עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם וְגוֹ׳״? מִפְּנֵי שֶׁהֵן שֶׁל הַתּוֹרָה.

לְמֵימְרָא דְּכָל דִּיבּוּר לָשׁוֹן קָשֶׁה? אִין, כְּדִכְתִיב: ״דִּבֶּר הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ אִתָּנוּ קָשׁוֹת״. וְהָתַנְיָא: ״נִדְבְּרוּ״, אֵין ״נִדְבְּרוּ״ אֶלָּא לְשׁוֹן נַחַת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר ״יַדְבֵּר עַמִּים תַּחְתֵּינוּ״! ״דִּבֶּר״ לְחוּד, ״יַדְבֵּר״ לְחוּד.

(סִימָנֵי רַבָּנַן מְהֵימְנֵי וְסָפְרֵי).

פְּלִיגִי בַּהּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבָּנַן, חַד אוֹמֵר: מִפְּנֵי שֶׁשִּׁיהֶם. וְחַד אוֹמֵר: מִפְּנֵי שֶׁהֵן שֶׁל תּוֹרָה.

״וַיִּכְתֹּב יְהוֹשֻׁעַ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּסֵפֶר תּוֹרַת אֱלֹהִים״, פְּלִיגִי בַּהּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי נְחֶמְיָה – חַד אוֹמֵר: שִׁמְנָה פְּסוּקִים, וְחַד אוֹמֵר: עָרֵי מִקְלָט.

בְּשִׁלְמָא לְמַאן דְּאָמַר שִׁמְנָה פְּסוּקִים, הַיְינוּ דִּכְתִיב: ״בְּסֵפֶר תּוֹרַת אֱלֹהִים״. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר עָרֵי מִקְלָט, מַאי ״בְּסֵפֶר תּוֹרַת אֱלֹהִים״? הָכִי קָאָמַר: ״וַיִּכְתֹּוב יְהוֹשֻׁעַ בְּסִפְרוֹ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַכְּתוּבִים בְּסֵפֶר תּוֹרַת אֱלֹהִים״.

סֵפֶר שֶׁתְּפָרוֹ בְּפִשְׁתָּן, פְּלִיגִי בַּהּ רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי מֵאִיר – חַד אוֹמֵר: כְּשֵׁר, וְחַד אוֹמֵר: פָּסוּל.

לְמַאן דְּאָמַר פָּסוּל, דִּכְתִיב: ״לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה׳ בְּפִיךָ״, וְאִיתַּקַּשׁ כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ לִתְפִילִּין: מָה תְּפִילִּין הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי לְתוֹפְרָן בְּגִידִין – אַף כֹּל לְתָפְרָן בְּגִידִין. וְאִידַּךְ: כִּי אִיתַּקַּשׁ – לַמּוּתָּר בְּפִיךָ, לְהַלְכוֹתָיו לָא אִיתַּקַּשׁ.

אָמַר רַב: חֲזַינַן לְהוּ לִתְפִילִּין דְּבֵי חֲבִיבִי דִּתְפִירִי בְּכִיתָּנָא, וְלֵית הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ.

מַתְנִי׳ אֶחָד מְשׁוּחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, וְאֶחָד הַמְרוּבֶּה בִּבְגָדִים, וְאֶחָד שֶׁעָבַר מִמְּשִׁיחוּתוֹ – מַחֲזִירִין אֶת הָרוֹצֵחַ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף מְשׁוּחַ מִלְחָמָה מַחֲזִיר אֶת הָרוֹצֵחַ.

לְפִיכָךְ אִימּוֹתֵיהֶן שֶׁל כֹּהֲנִים מְסַפְּקוֹת לָהֶן מִחְיָה וּכְסוּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְפַּלְּלוּ עַל בְּנֵיהֶם שֶׁיָּמוּתוּ.

גְּמָ׳ מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב כָּהֲנָא: דְּאָמַר קְרָא: ״וְיָשַׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל״, וּכְתִיב: ״כִּי בְעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל״, וּכְתִיב: ״וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל״.

וְרַבִּי יְהוּדָה? כְּתִיב קְרָא אַחֲרִינָא: ״לָשׁוּב לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ עַד מוֹת הַכֹּהֵן״. (וגו׳) וְאִידַּךְ: מִדְּלָא כְּתִיב: ״הַגָּדוֹל״ – חַד מֵהָנָךְ הוּא.

לְפִיכָךְ אִימּוֹתֵיהֶן שֶׁל כֹּהֲנִים כּוּ׳. טַעְמָא דְּלָא מְצַלּוּ, הָא מְצַלּוּ – מָיְיתִי? וְהָכְתִיב: ״כַּצִּפּוֹר לָנוּד כַּדְּרוֹר לָעוּף כֵּן קְלָלַת חִנָּם לֹא תָבֹא״! אָמַר לֵיהּ הָהוּא סָבָא: מִפִּירְקֵיהּ דְּרָבָא שְׁמִיעַ לִי, שֶׁהָיָה לָהֶן לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל דּוֹרָן וְלֹא בִּקְּשׁוּ.

וְאִיכָּא דְּמַתְנֵי: כְּדֵי שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ עַל בְּנֵיהֶם שֶׁלֹּא יָמוּתוּ. טַעְמָא דְּמְצַלּוּ, הָא לָא מְצַלּוּ – מָיְיתִי? מַאי הֲוָה לֵיהּ לְמֶעְבַּד? הָכָא אָמְרִינַן: טוֹבְיָה חָטָא וְזִיגּוּד מְנַגֵּיד.

הָתָם אָמְרִי: שְׁכָם נָסִיב וּמְבַגֵּאי גְּזִיר.

אָמַר לֵיהּ הָהוּא סָבָא: מִפִּירְקֵיהּ דְּרָבָא שְׁמִיעַ לִי, שֶׁהָיָה לָהֶן לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל דּוֹרָן וְלֹא בִּקְּשׁוּ. כִּי הָא דְּהָהוּא גַּבְרָא דְּאַכְלֵיהּ אַרְיָא בְּרָחוֹק תְּלָתָא פַּרְסֵי מִינַּיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, וְלָא אִישְׁתַּעִי אֲלֵיהּ בַּהֲדֵיהּ תְּלָתָא יוֹמֵי.

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: קְלָלַת חָכָם – אֲפִילּוּ בְּחִנָּם הִיא בָּאָה. מְנָלַן? מֵאֲחִיתוֹפֶל, שֶׁבִּשְׁעָה שֶׁכָּרָה דָּוִד שִׁיתִּין, קְפָא תְּהוֹמָא, בְּעָא לְמִישְׁטְפָא לְעָלְמָא. אֲמַר: מַהוּ לְכְתוֹב שֵׁם אַחַסְפָּא וּמִישְׁדֵּא בְּתָהוֹמָא דְּלֵיקוּ אַדּוּכְתֵּיהּ? לֵיכָּא דְּאָמַר לֵיהּ מִידֵּי. אֲמַר: כָּל הַיּוֹדֵעַ דָּבָר זֶה וְאֵינוֹ אוֹמְרוֹ – יֵחָנֵק בִּגְרוֹנוֹ.

נָשָׂא אֲחִיתוֹפֶל קַל וָחוֹמֶר בְּעַצְמוֹ, אָמַר: וּמָה לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, אָמְרָה הַתּוֹרָה: שְׁמִי שֶׁנִּכְתַּב בִּקְדוּשָּׁה יִמָּחֶה עַל הַמַּיִם, לְכָל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן? אָמַר לֵיהּ: שְׁרֵי. כְּתַב שֵׁם אַחַסְפָּא, שְׁדָא אַתְּהוֹמָא, נְחַת וְקָם אַדּוּכְתֵּיהּ.

וַאֲפִילּוּ הָכִי כְּתִיב: ״וַאֲחִיתֹפֶל רָאָה כִּי לֹא נֶעֱשְׂתָה עֲצָתוֹ וַיַּחֲבֹשׁ אֶת הַחֲמוֹר וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל בֵּיתוֹ (וְ)אֶל עִירוֹ וַיְצַו אֶל בֵּיתוֹ וַיֶּחְנַק וגו׳״.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: קְלָלַת חָכָם – אֲפִילּוּ עַל תְּנַאי הִיא בָּאָה. מְנָלַן? מֵעֵלִי, דְּקָאָמַר לֵיהּ [עֵלִי] לִשְׁמוּאֵל: ״כֹּה יַעֲשֶׂה לְךָ אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִיף אִם תְּכַחֵד מִמֶּנִּי דָּבָר״. וְאַף עַל גַּב דִּכְתִיב: ״וַיַּגֶּד לוֹ שְׁמוּאֵל אֶת כָּל הַדְּבָרִים וְלֹא כִחֵד מִמֶּנּוּ״, [וַאֲפִילּוּ הָכִי] כְּתִיב: ״וְלֹא הָלְכוּ בָנָיו בְּדַרְכָיו וגו׳״.

דף יא:

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: נִידּוּי עַל תְּנַאי – צָרִיךְ הֲפָרָה. מְנָלַן? מִיְּהוּדָה, דִּכְתִיב: ״אִם לֹא הֲבִיאוֹתִיו אֵלֶיךָ וגו׳״, וְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: מַאי דִּכְתִיב: ״יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמֹת, וְגוֹ׳ וְזֹאת לִיהוּדָה״?

כָּל אוֹתָן אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, עַצְמוֹתָיו שֶׁל יְהוּדָה הָיוּ מְגוּלְגָּלִין בָּאָרוֹן, עַד שֶׁעָמַד מֹשֶׁה וּבִקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים. אָמַר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מִי גָּרַם לְרָאוּבֵן שֶׁיּוֹדֶה – יְהוּדָה, "וְזֹאת לִיהוּדָה... שְׁמַע ה' קוֹל יְהוּדָה".

עָאל אִיבֶּרִיהּ לְשָׁפָא, לָא הֲוָה קָא מְעַיְּילִי לֵיהּ לְמִתִיבְתָּא דְּרָקִיעַ, "וְאֶל עַמּוֹ תְּבִיאֶנּוּ". לָא הֲוָה קָא יָדַע לְמֵישְׁקַל וּמֵיטְרַח בִּשְׁמַעְתָּא בַּהֲדֵי רַבָּנַן, "יְדֵיו רַב לוֹ". לָא הֲוָה יָדַע לְפָרוֹקֵי קוּשְׁיָא, "וְעֵזֶר מִצָּרָיו תִּהְיֶה".

אִיבַּעְיָא לְהוּ: בְּמִיתַת כּוּלָּן הוּא חוֹזֵר, אוֹ דִלְמָא בְּמִיתַת אֶחָד מֵהֶן?

תָּא שְׁמַע: נִגְמַר דִּינוֹ בְּלֹא כֹּהֵן גָּדוֹל – אֵינוֹ יוֹצֵא מִשָּׁם לְעוֹלָם. וְאִם אִיתָא, לִיהְדַּר בֵּיהּ בְּדָהָנָךְ! בְּדִלֵּיכָא.

מַתְנִי' מִשֶּׁנִּגְמַר דִּינוֹ מֵת כֹּהֵן גָּדוֹל – הֲרֵי זֶה אֵינוֹ גּוֹלֶה. אִם עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ מֵת כֹּהֵן גָּדוֹל וּמִינּוּ אַחֵר תַּחְתָּיו וּלְאַחַר מִכֵּן נִגְמַר דִּינוֹ – חוֹזֵר בְּמִיתָתוֹ שֶׁל שֵׁנִי. נִגְמַר דִּינוֹ בְּלֹא כֹּהֵן גָּדוֹל, וְהַהוֹרֵג כֹּהֵן גָּדוֹל, וְכֹהֵן גָּדוֹל שֶׁהָרַג – אֵינוֹ יוֹצֵא מִשָּׁם לְעוֹלָם.

וְאֵינוֹ יוֹצֵא לֹא לְעֵדוּת מְצָוָה, וְלֹא לְעֵדוּת מָמוֹן, וְלֹא לְעֵדוּת נְפָשׁוֹת. וַאֲפִילּוּ יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לוֹ, וַאֲפִילּוּ שַׂר צָבָא יִשְׂרָאֵל כְּיוֹאָב בֶּן צְרוּיָה אֵינוֹ יוֹצֵא מִשָּׁם לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה" – שָׁם תְּהֵא דִּירָתוֹ, שָׁם תְּהֵא מִיתָתוֹ, שָׁם תְּהֵא קְבוּרָתוֹ.

כְּשֵׁם שֶׁהָעִיר קוֹלֶטֶת – כָּךְ תְּחוּמָהּ קוֹלֵט. רוֹצֵחַ שֶׁיָּצָא חוּץ לַתְּחוּם וּמְצָאוֹ גּוֹאֵל הַדָּם, רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: מְצָוָה בְּיַד גּוֹאֵל הַדָּם, וּרְשׁוּת בְּיַד כָּל אָדָם. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: רְשׁוּת בְּיַד גּוֹאֵל הַדָּם, וְכָל אָדָם חַיָּיבִין עָלָיו.

גְּמָ' מַאי טַעְמָא? אָמַר אַבָּיֵי: קַל וָחוֹמֶר, וּמָה מִי שֶׁגָּלָה כְּבָר – יָצָא עַכְשָׁיו, מִי שֶׁלֹּא גָּלָה – אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יִגְלֶה? וְדִלְמָא: הַאי דְּגָלָה אִיכַּפַּר לֵיהּ, הַאי דְּלָא גָּלָה לָא! מִידֵּי גָּלוּת קָא מְכַפְּרָא? מִיתַת כֹּהֵן הוּא דְּמְכַפְּרָא!

אִם עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ וְכוּ'. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב כָּהֲנָא: דְּאָמַר קְרָא: "וְיָשַׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ", וְכִי הוּא מוֹשְׁחוֹ? אֶלָּא: זֶה שֶׁנִּמְשַׁח בְּיָמָיו.

מַאי הֲוָה לֵיהּ לְמֶעְבַּד? הָיָה לוֹ לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים שֶׁיִּגְמוֹר דִּינוֹ לִזְכוּת, וְלֹא בִּיקֵּשׁ.

אָמַר אַבָּיֵי: נָקְטִינַן: נִגְמַר דִּינוֹ וְמֵת – מוֹלִיכִין אֶת עַצְמוֹתָיו לְשָׁם, דִּכְתִיב: "לָשׁוּב לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ עַד מוֹת הַכֹּהֵן", וְאֵיזֶהוּ יְשִׁיבָה שֶׁהִיא בָּאָרֶץ – הֱוֵי אוֹמֵר זוֹ קְבוּרָה. תְּנָא: מֵת קוֹדֶם שֶׁמֵּת כֹּהֵן גָּדוֹל, מוֹלִיכִין עַצְמוֹתָיו עַל קִבְרֵי אֲבוֹתָיו, דִּכְתִיב: "יָשׁוּב הָרִצַּח אֶל אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ", אֵיזֶהוּ יְשִׁיבָה שֶׁהִיא בְּאֶרֶץ אֲחוּזָּתוֹ הֱוֵי אוֹמֵר זוֹ קְבוּרָה.

נִגְמַר דִּינוֹ, וְנַעֲשָׂה כֹּהֵן בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶּן חֲלוּצָה, פְּלִיגִי בַּהּ רַבִּי אַמֵּי וְרַבִּי יִצְחָק נַפָּחָא. חַד אוֹמֵר: מֵתָה כְּהוּנָּה. וְחַד אוֹמֵר: בָּטְלָה כְּהוּנָּה.

לֵימָא בְּפִלּוּגְתָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ קָא מִיפַּלְגִי. דִּתְנַן: הָיָה עוֹמֵד וּמַקְרִיב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, וְנוֹדַע שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶּן חֲלוּצָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כָּל קָרְבָּנוֹת שֶׁהִקְרִיב פְּסוּלִין, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מַכְשִׁיר.

מַאן דְּאָמַר מֵתָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וּמַאן דְּאָמַר בָּטְלָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר?

דף יב.

אַלְּיבָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי, כִּי פְּלִיגִי אַלְּיבָא דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: מַאן דְּאָמַר מֵתָה – כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וּמַאן דְּאָמַר בָּטְלָה – עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הָתָם דְּכְתִיב: ”בָּרֵךְ ה’ חֵילוֹ וּפֹעַל יָדָיו תִּרְצֶה” – אֲפִילּוּ חֲלָלִין שֶׁבּוֹ, אֲבָל הָכָא, אֲפִילּוּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מוֹדֶה.

נְגְמַר דִּינוֹ וְכוּ’. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שְׁתֵּי טָעִיּוֹת טָעָה יוֹאָב בְּאוֹתָהּ שָׁעָה, דִּכְתִיב: ”וַיָּנָס יוֹאָב אֶל אֹהֶל ה’ וַיַּחֲזֵק בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ”,

טָעָה – שֶׁאֵינוֹ קוֹלֵט אֶלָּא גַּגּוֹ, וְהוּא תִּפַּס בְּקַרְנוֹתָיו. טָעָה – שֶׁאֵינוֹ קוֹלֵט אֶלָּא מִזְבַּח בֵּית עוֹלָמִים, וְהוּא תִּפַּס מִזְבַּח שֶׁל שִׁילֹה. אַבַּיֵי אוֹמֵר: בְּהָא נָמֵי מִיטְעָא טָעָה: טָעָה – שֶׁאֵינוֹ קוֹלֵט אֶלָּא כֹּהֵן וַעֲבוֹדָה בְּיָדוֹ, וְהוּא זָר הָיָה.

אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: שָׁלֹשׁ טָעִיּוֹת עָתִיד שָׁרוֹ שֶׁל רוֹמִי לִטְעוֹת, דִּכְתִיב: ”מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה”, טוֹעֶה – שֶׁאֵינָהּ קוֹלֶטֶת אֶלָּא בָּצָר, וְהוּא גּוֹלֶה לְבָצְרָה. טוֹעֶה – שֶׁאֵינָהּ קוֹלֶטֶת אֶלָּא שׁוֹגֵג, וְהוּא מֵזִיד הָיָה. טוֹעֶה – שֶׁאֵינָהּ קוֹלֶטֶת אֶלָּא אָדָם, וְהוּא מַלְאָךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: עָרֵי מִקְלָט לֹא נִתְּנוּ לִקְבוּרָה, דִּכְתִיב: ”וּמִגְרְשֵׁיהֶם יִהְיוּ לִבְהֶמְתָּם וְלִרְכֻשָׁם וּלְכֹל חַיָּתָם” – לְחַיִּים נִתְּנוּ וְלֹא לִקְבוּרָה. מֵיתִיבִי, ”שָׁמָּה” – שָׁם תְּהֵא דִּירָתוֹ, שָׁם תְּהֵא מִיתָתוֹ, שָׁם תְּהֵא קְבוּרָתוֹ! רוֹצֵחַ שָׁאנֵי, דְּגַלֵּי בֵּיהּ רַחֲמָנָא.

כְּשֵׁם שֶׁהָעִיר קוֹלֶטֶת וְכוּ’. וּרְמִינְהוּ: ”וְיָשַׁב בָּהּ” – בָּהּ וְלֹא בְּתַחוּמָהּ! אָמַר אַבַּיֵי: לָא קַשְׁיָא, כָּאן – לְקָלוֹט, כָּאן – לָדוּר.

”לָדוּר”? תִּיפּוֹק לֵיהּ דְּאֵין עוֹשִׂין שְׂדֵה מִגְרָשׁ וְלֹא מִגְרָשׁ שְׂדֵה, לֹא מִגְרָשׁ עִיר וְלֹא עִיר מִגְרָשׁ. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: לֹא נִצְרְכָה אֶלָּא לְמַחִילּוֹת.

רוֹצֵחַ שֶׁיָּצָא חוּץ לִתְחוּם וְכוּ’. תָּנוּ רַבָּנָן: ”וְרָצַח גֹּאֵל הַדָּם אֶת הָרֹצֵחַ” – מְצָוָה בְּיַד גּוֹאֵל הַדָּם, אֵין גּוֹאֵל הַדָּם – רְשׁוּת בְּיַד כָּל אָדָם, דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: רְשׁוּת בְּיַד גּוֹאֵל הַדָּם, וְכָל אָדָם חַיָּבִין עָלָיו.

מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי? מִי כְּתִיב: ”אִם רֹצֵחַ”? וְרַבִּי עֲקִיבָא: מִי כְּתִיב: ”יִרְצַח”? אָמַר מָר זוּטְרָא בַּר טוֹבִיָּה אָמַר רַב: רוֹצֵחַ שֶׁיָּצָא חוּץ לִתְחוּם, וּמְצָאוֹ גּוֹאֵל הַדָּם וַהֲרָגוֹ – נֶהֱרָג עָלָיו. כְּמַאן? לָא כְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי, וְלָא כְּרַבִּי עֲקִיבָא!

הוּא דְּאָמַר כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: "עַד עָמְדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לַמִּשְׁפָּט", מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: "וְרָצַח גֹּאֵל הַדָּם אֶת הָרֹצֵחַ", יָכוֹל מִיָּד? תַּלְמוּד לוֹמַר: "עַד עָמְדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לַמִּשְׁפָּט".

וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי עֲקִיבָא, הַאי "עַד עָמְדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לַמִּשְׁפָּט" מַאי דָּרְשִׁי בֵּיהּ? הָהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מִנַּיִן לְסַנְהֶדְרִין שֶׁרָאוּ אֶחָד שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ שֶׁאֵין מְמִיתִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיַּעֲמוֹד בְּבֵית דִּין אַחֵר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "עַד עָמְדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לַמִּשְׁפָּט" – עַד שֶׁיַּעֲמוֹד בְּבֵית דִּין אַחֵר.

תָּנוּ רַבָּנָן: "אִם יָצֹא יֵצֵא הָרֹצֵחַ" – אֵין לִי אֶלָּא בְּמֵזִיד, בְּשׁוֹגֵג מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "אִם יָצֹא יֵצֵא" – מִכָּל מָקוֹם.

וְהָתַנְיָא: וְהַהוֹרְגוֹ, בְּמֵזִיד – נֶהֱרָג, בְּשׁוֹגֵג – גּוֹלֶה! לָא קַשְׁיָא, הָא כְּמַאן דְּאָמַר: אָמְרִינַן דִּבְּרָה תּוֹרָה כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, הָא כְּמַאן דְּאָמַר: לָא אָמְרִינַן דִּבְּרָה תּוֹרָה כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם.

אָמַר אַבָּיֵי: מִסְתַּבְּרָא כְּמַאן דְּאָמַר דִּבְּרָה תּוֹרָה כִּלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם, שֶׁלֹּא יְהֵא סוֹפוֹ חָמוּר מִתְּחִלָּתוֹ: מָה תְּחִלָּתוֹ, בְּמֵזִיד – נֶהֱרָג, בְּשׁוֹגֵג – גּוֹלֶה, אַף סוֹפוֹ, בְּמֵזִיד – נֶהֱרָג, בְּשׁוֹגֵג – גּוֹלֶה.

תָּנֵי חֲדָא: אָב שֶׁהָרַג – בְּנוֹ נַעֲשָׂה לוֹ גּוֹאֵל הַדָּם. וְתַנְיָא אִידַּךְ: אֵין בְּנוֹ נַעֲשָׂה לוֹ גּוֹאֵל הַדָּם. לֵימָא הָא רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי וְהָא רַבִּי עֲקִיבָא?

וְתִסְבְּרָא? בֵּין לְמַאן דְּאָמַר מִצְוָה בֵּין לְמַאן דְּאָמַר רְשׁוּת, מִי שְׁרֵי? וְהָאָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא, וְכֵן תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: לַכֹּל אֵין הַבֵּן נַעֲשֶׂה שָׁלִיחַ לְאָבִיו לְהַכּוֹתוֹ וּלְקַלְלָתוֹ, חוּץ מִמֻּסִית, שֶׁהֲרֵי אָמְרָה תּוֹרָה "לֹא תַחְמֹל וְלֹא תְכַסֶּה עָלָיו"!

אֶלָּא לָא קַשְׁיָא: הָא בִּבְנוֹ, וְהָא בְּבֶן בְּנוֹ.

מַתְנִי' אֵילּוּ שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַתְּחוּם, וְנוֹפוֹ נוֹטֶה חוּץ לַתְּחוּם, אוֹ עוֹמֵד חוּץ לַתְּחוּם וְנוֹפוֹ נוֹטֶה בְּתוֹךְ הַתְּחוּם – הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַנּוֹף.

גְּמָ' וּרְמִינְהִי: אֵילּוּ שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַפָּנִים וְנוֹטֶה לַחוּץ, אוֹ עוֹמֵד בַּחוּץ וְנוֹטֶה לִפְנִים, מִכְּנֶגֶד הַחוֹמָה וְלִפְנִים – כְּלִפְנִים, מִכְּנֶגֶד הַחוֹמָה וְלַחוּץ – כְּלַחוּץ!

מַעֲשֶׂה אַעֲרֵי מִקְלָט קָא רָמֵית? מַעֲשֶׂה בְּחוֹמָה תְּלָה רַחֲמָנָא, עֲרֵי מִקְלָט בְּדִירָה תְּלָה רַחֲמָנָא – בְּנוֹפוֹ מִתְּדַר לֵיהּ, בְּעִיקָּרוֹ לָא מִתְּדַר לֵיהּ.

וּרְמִי מַעֲשֶׂה אַמַּעֲשֶׂה, דְּתַנְיָא: בֵּירוּשָׁלַיִם – הַלֵּךְ אַחַר הַנּוֹף, בְּעָרֵי מִקְלָט – הַלֵּךְ אַחַר הַנּוֹף. אָמַר רַב כָּהֲנָא: לָא קַשְׁיָא, הָא רַבִּי יְהוּדָה וְהָא רַבָּנָן, דְּתַנְיָא,

דף יב:

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בִּמְעָרָה – הַלֵּךְ אַחַר פִּתְחָהּ, בְּאֵילָן – הַלֵּךְ אַחַר נוֹפוֹ.
אֵימוֹר דְּשָׁמְעַתְּ לֵיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה גַּבֵּי מַעֲשֵׂר לְחוּמְרָא, עִיקָּרוֹ בַּחוּץ וְנוֹפוֹ בִּפְנִים, כִּי הֵיכִי דִּבְנוֹפוֹ לָא מָצֵי פָּרֵיק – בְּעִיקָּרוֹ נָמֵי לָא מָצֵי פָּרֵיק. עִיקָּרוֹ מִבִּפְנִים וְנוֹפוֹ מִבַּחוּץ, כִּי הֵיכִי דִּבְנוֹפוֹ לָא מָצֵי אָכֵיל בְּלֹא פְּדָיָיה – בְּעִיקָּרוֹ נָמֵי לָא מָצֵי אָכֵיל בְּלֹא פְּדָיָיה.
אֶלָּא גַּבֵּי עֲרֵי מִקְלָט, בִּשְׁלָמָא עִיקָּרוֹ בַּחוּץ וְנוֹפוֹ בִּפְנִים, כִּי הֵיכִי דִּבְנוֹפוֹ לָא מָצֵי קָטֵיל לֵיהּ, בְּעִיקָּרוֹ נָמֵי לָא מָצֵי קָטֵיל לֵיהּ. אֶלָּא עִיקָּרוֹ בִּפְנִים וְנוֹפוֹ בַּחוּץ, כִּי הֵיכִי דִּבְנוֹפוֹ מָצֵי קָטֵיל לֵיהּ, בְּעִיקָּרוֹ נָמֵי מָצֵי קָטֵיל לֵיהּ?! הָא גַּוְואי קָאֵי!
אָמַר רָבָא: בְּעִיקָּרוֹ – דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּלָא מָצֵי קָטֵיל. קָאֵי בְּנוֹפוֹ, וְיָכוֹל לְהוֹרְגוֹ בְּחִצִּים וּבְצָרוֹרוֹת – דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּמָצֵי קָטֵיל לֵיהּ.
כִּי פְּלִיגִי – בְּמֶהֱוֵי עִיקָּרוֹ דַּרְגָּא לְנוֹפוֹ. מָר סָבַר: הֱוֵי עִיקָּרוֹ דַּרְגָּא לְנוֹפוֹ. וּמָר סָבַר: לָא הֱוֵי עִיקָּרוֹ דַּרְגָּא לְנוֹפוֹ.
רַב אָשֵׁי אָמַר: מַאי "אַחַר הַנּוֹף" – אַף אַחַר הַנּוֹף.

מַתְנִי' הָרַג בְּאוֹתָהּ הָעִיר – גּוֹלֶה מִשְּׁכוּנָה לִשְׁכוּנָה, וּבֶן לֵוִי – גּוֹלֶה מֵעִיר לְעִיר.

גְּמָ' תָּנוּ רַבָּנָן: "וְשָׁמְתִּי לְךָ מָקוֹם וְגוֹ'", "וְשַׂמְתִּי לְךָ" – בְּחַיֶּיךָ. "מָקוֹם מִמְּקוֹמְךָ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה" – מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מַגְלִין בַּמִּדְבָּר. לְהֵיכָן מַגְלִין – לְמַחֲנֵה לְוִיָּה.
מִכָּאן אָמְרוּ: בֶּן לֵוִי שֶׁהָרַג – גּוֹלֶה מִפֶּלֶךְ לְפֶלֶךְ, וְאִם גָּלָה לְפִלְכּוֹ – פִּלְכּוֹ קוֹלְטוֹ. אָמַר רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא: מַאי קְרָא? "כִּי בְעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב" – עִיר שֶׁקְּלָטַתּוּ כְּבָר.

מַתְנִי' כַּיּוֹצֵא בּוֹ, רוֹצֵחַ שֶׁגָּלָה לָעִיר מִקְלָטוֹ וְרָצוּ אַנְשֵׁי הָעִיר לְכַבְּדוֹ, יֹאמַר לָהֶם "רוֹצֵחַ אֲנִי", אָמְרוּ לוֹ: "אַף עַל פִּי כֵן" – יְקַבֵּל מֵהֶן, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְזֶה דְּבַר הָרוֹצֵחַ".

דף יג.

מַעֲלִים הָיוּ שָׁכָר לַלְוִיִּם, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לֹא הָיוּ מַעֲלִים לָהֶן שָׂכָר. וְחוֹזֵר לִשְׁרָרָה שֶׁהָיָה בָּהּ, דִּבְרֵי רַבִּי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא הָיָה חוֹזֵר לִשְׁרָרָה שֶׁהָיָה בָּהּ.

גְּמָ' אָמַר רַב כָּהֲנָא: מַחֲלוֹקֶת בְּשֵׁשׁ, דְּמָר סָבַר "לָכֶם" – לִקְלִיטָה. וּמָר סָבַר: "לָכֶם" – לְכָל צָרְכֵיכֶם. אֲבָל בְּאַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם – דִּבְרֵי הַכֹּל הָיוּ מַעֲלִין לָהֶם שָׂכָר.
אָמַר לֵיהּ רָבָא: הָא וַדַּאי "לָכֶם" – לְכָל צָרְכֵיכֶם מַשְׁמַע. אֶלָּא אָמַר רָבָא: מַחֲלוֹקֶת בְּאַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם, דְּמָר סָבַר: "וְעָלֵיהֶם תִּתְּנוּ" – כִּי הָנָךְ לְקְלִיטָה. וּמָר סָבַר: "וְעָלֵיהֶם תִּתְּנוּ" – כִּי הָנָךְ, מָה הָנָךְ לְכָל צָרְכֵיכֶם, אַף הָנֵי נָמֵי – לְכָל צָרְכֵיכֶם, אֲבָל בְּשֵׁשׁ – דִּבְרֵי הַכֹּל לֹא הָיוּ מַעֲלִים לָהֶן שָׂכָר.

חוֹזֵר לִשְׁרָרָה שֶׁהָיָה בָּהּ כּוֹי. תָּנוּ רַבָּנָן: "וְשָׁב אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ וְאֶל אֲחֻזַּת אָבוֹתָיו יָשׁוּב" – לְמִשְׁפַּחְתּוֹ הוּא שָׁב, וְאֵינוֹ שָׁב לְמַה שֶּׁהֶחְזִיקוּ אֲבוֹתָיו, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַף הוּא שָׁב לְמַה שֶּׁהֶחְזִיקוּ אֲבוֹתָיו, "אֶל אֲחֻזַּת אָבוֹתָיו" – כַּאֲבוֹתָיו.

וְכֵן בַּגּוֹלָה, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "יָשׁוּב" – לְרַבּוֹת אֶת הָרוֹצֵחַ.

מַאי "וְכֵן בַּגּוֹלָה"? כִּדְתַנְיָא: "יָשׁוּב הָרוֹצֵחַ אֶל אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ" – לְאֶרֶץ אֲחוּזָתוֹ הוּא שָׁב, וְאֵינוֹ שָׁב לְמַה שֶּׁהֶחְזִיקוּ אֲבוֹתָיו, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אַף הוּא שָׁב לְמַה שֶּׁהֶחְזִיקוּ אֲבוֹתָיו – גָּמַר שִׁיבָה שִׁיבָה מֵהָתָם.

הֲדַרַן עָלָךְ אֵלּוּ הֵן הַגּוֹלִין

מַתְנִי׳ **אֵלּוּ הֵן הַלּוֹקִין**: הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ, וְעַל אֲחוֹת אָבִיו, וְעַל אֲחוֹת אִמּוֹ, וְעַל אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ, וְעַל אֵשֶׁת אָחִיו, וְעַל אֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו, וְעַל הַנִּדָּה. אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל, גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט, מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרָאֵל, בַּת יִשְׂרָאֵל לְנָתִין וּלְמַמְזֵר.

אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה – חַיָּיבִין עָלֶיהָ מִשּׁוּם שְׁנֵי שֵׁמוֹת. גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא מִשּׁוּם אַחַת בִּלְבַד.

הַטָּמֵא שֶׁאָכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ, וְהַבָּא אֶל הַמִּקְדָּשׁ טָמֵא, וְאוֹכֵל חֵלֶב, וְדָם וְנוֹתָר וּפִגּוּל וְטָמֵא. וְהַשּׁוֹחֵט וּמַעֲלֶה בַּחוּץ, וְהָאוֹכֵל חָמֵץ בְּפֶסַח, וְהָאוֹכֵל וְהָעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, וְהַמְפַטֵּם אֶת הַשֶּׁמֶן, וְהַמְפַטֵּם אֶת הַקְּטוֹרֶת, וְהַסָּךְ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, וְהָאוֹכֵל נְבֵילוֹת וּטְרֵיפוֹת שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים.

אָכַל טֶבֶל וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִטְּלָה תְּרוּמָתוֹ, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁלֹּא נִפְדּוּ.

כַּמָּה יֹאכַל מִן הַטֶּבֶל וְיִהְיֶה חַיָּיב? רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כְּזַיִת.

אָמַר לָהֶן רַבִּי שִׁמְעוֹן: אִי אַתֶּם מוֹדִים לִי בְּאוֹכֵל נְמָלָה כָּל שֶׁהוּא שֶׁהוּא חַיָּיב? אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי שֶׁהִיא כִּבְרִיָּיתָהּ. אָמַר לָהֶן: אַף חִטָּה אַחַת כִּבְרִיָּיתָהּ.

גְּמָ׳ חַיָּיבֵי כָרֵיתוֹת קָא תָנֵי, חַיָּיבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין לָא קָתָנֵי. מַתְנִיתִין מַנִּי – רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דְּתַנְיָא: אֶחָד חַיָּיבֵי כָרֵיתוֹת וְאֶחָד חַיָּיבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין

דף יג:

[יֶשְׁנָן] בִּכְלַל מַלְקוֹת אַרְבָּעִים, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: חַיָּיבֵי כָרֵיתוֹת (יֶשְׁנוֹ) [יֶשְׁנָן] בִּכְלַל מַלְקוֹת אַרְבָּעִים, שֶׁאִם עָשׂוּ תְּשׁוּבָה בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה מוֹחֲלִין לָהֶן. חַיָּיבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין אֵינוֹ בִּכְלַל מַלְקוֹת אַרְבָּעִים, שֶׁאִם עָשׂוּ תְּשׁוּבָה אֵין בֵּית דִּין שֶׁל מַטָּה מוֹחֲלִין לָהֶן.

רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר: חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת בַּכֹּל הָיוּ, וְלָמָּה יָצְאת כָּרֵת בַּאֲחוֹתוֹ – לְדוּנוֹ בְּכָרֵת וְלֹא בְּמַלְקוּת.

מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל? דִּכְתִיב: "אִם לֹא תִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת", וּכְתִיב: "וְהִפְלָא ה' אֶת מַכֹּתְךָ". הַפְלָאָה זוֹ אֵינִי יוֹדֵעַ מַה הִיא. כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: "וְהִפְלִיא הַשֵּׁפֶט וְהִכָּהוּ לְפָנָיו", הֲוֵי אוֹמֵר הַפְלָאָה זוֹ מַלְקוֹת הִיא, וּכְתִיב: "אִם לֹא תִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל וְגוֹ'".

אִי הָכִי, חַיָּיבֵי עֲשֵׂה נָמֵי! "אִם לֹא תִשְׁמֹר" כְּתִיב, וְכִדְרַבִּי אָבִין אָמַר רַבִּי אִילְעַי, דְּאָמַר רַבִּי אָבִין אָמַר רַבִּי אִילְעַי: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "הִשָּׁמֶר" "פֶּן" וְ"אַל" – אֵינוֹ אֶלָּא לֹא תַעֲשֶׂה.

אִי הָכִי, לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה נָמֵי! "לַעֲשׂוֹת" כְּתִיב.

לָאו שֶׁנִּיתַּק לַעֲשֵׂה נָמֵי! דָּמְיָא דְּלָאו דַּחֲסִימָה.

הַשְׁתָּא דְּאָתֵית לְהָכִי, כּוּלְּהוּ נָמֵי דּוֹמְיָא דְּלָאו דַּחֲסִימָה.

וְרַבִּי עֲקִיבָא מַאי טַעְמָא? "כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ" – מִשּׁוּם רִשְׁעָה אַחַת אַתָּה מְחַיְּיבוֹ, וְאִי אַתָּה מְחַיְּיבוֹ מִשּׁוּם שְׁתֵּי רִשְׁעָיוֹת.

וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל: הֲנֵי מִילֵּי מִיתָה וּמָמוֹן, אוֹ מַלְקוֹת וּמָמוֹן, אֲבָל מִיתָה וּמַלְקוֹת – מִיתָה אֲרִיכְתָּא הִיא.

וּלְרַבִּי עֲקִיבָא, אִי הָכִי חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת נָמֵי! מַאי אָמְרַתְּ, שֶׁאִם עָשׂוּ תְּשׁוּבָה? הַשְׁתָּא מִיהַת לָא עָבְדִי!

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: בְּפֵירוּשׁ רִיבְּתָה תּוֹרָה חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת לְמַלְקוּת, דִּגְמַר "לְעֵינֶיךָ" מִ"לְעֵינֶיךָ". מַתְקֵיף לַהּ רַבִּי אַבָּא בַּר מֶמֶל: אִי הָכִי חַיָּיבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין נָמֵי, נִגְמַר "מֵעֵינֵי" מִ"לְעֵינֶיךָ"!

דָּנִין "לְעֵינֵי" מִ"לְעֵינֶיךָ", וְאֵין דָּנִין "מֵעֵינֵי" מִ"לְעֵינֶיךָ".

וּמַאי נָפְקָא מִינַּיהּ? וְהָא תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "וְשָׁב הַכֹּהֵן", "וּבָא הַכֹּהֵן", זוֹ הִיא שִׁיבָה וְזוֹ הִיא בִּיאָה!

וְעוֹד: לִגְמַר "מֵעֵינֵי" מִ"לְעֵינֵי", דְּהָא גְּמַר "לְעֵינֵי" מִ"לְעֵינֶיךָ"!

קַבְּלַהּ מִינַּיהּ רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: "כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ" – מִשּׁוּם רִשְׁעָה אַחַת אַתָּה מְחַיְּיבוֹ, וְאִי אַתָּה מְחַיְּיבוֹ מִשּׁוּם שְׁתֵּי רִשְׁעָיוֹת – בְּרִשְׁעָה הַמְּסוּרָה לְבֵית דִּין הַכָּתוּב מְדַבֵּר.

רָבָא אָמַר: אַתְרוֹ בֵּיהּ לִקְטָלָא – כּוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּאֵין לוֹקֶה וָמֵת. כִּי פְּלִיגִי – דְּאַתְרוֹ בֵּיהּ לְמַלְקוּת, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר: לָאו שְׁנִיתַּן לְאַזְהָרַת מִיתַת בֵּית דִּין – לוֹקִין עָלָיו. וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: לָאו שְׁנִיתַּן לְאַזְהָרַת מִיתַת בֵּית דִּין – אֵין לוֹקִין עָלָיו.

וְרַבִּי עֲקִיבָא, אִי הָכִי חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת נָמֵי, לָאו שְׁנִיתַּן לְאַזְהָרַת כָּרֵת הוּא! אָמַר לֵיהּ רַב מָרְדְּכַי לְרַב אָשֵׁי: הָכִי אָמַר אֲבִימִי מֵהַגְרוֹנְיָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא: חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת לָא צְרִיכִי הַתְרָאָה, שֶׁהֲרֵי פֶּסַח וּמִילָה עָנַשׁ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִזְהִיר.

וְדִלְמָא אַזְהָרָה לְקָרְבָּן. דְּהָא פֶּסַח וּמִילָה דְּלֵית בְּהוּ אַזְהָרָה לָא מַיְיתֵי קָרְבָּן!

הָתָם לָאו הַיְינוּ טַעְמָא, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּאִיתַּקַּשׁ כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה: מָה עֲבוֹדָה זָרָה – שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה, אַף כֹּל – שֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה, לְאַפּוֹקֵי הָנֵי דְּקוּם עֲשֵׂה.

רַבִינָא אָמַר: לְעוֹלָם

דף יד.

כִּדְאָמְרִינַן מֵעִיקָּרָא, שֶׁאִם עָשׂוּ תְּשׁוּבָה – בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה מוֹחֲלִין לָהֶן. מַאי אָמְרַתְּ? הָא לָא עֲבוּד תְּשׁוּבָה? לָא פְּסִיקָא מִילְּתָא לְכָרֵת.

רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר: חַיָּיבֵי כָּרֵיתוֹת בַּכְּלָל הָיוּ, וְלָמָּה יָצְאת כָּרֵת בַּאֲחוֹתוֹ – לְדוּנוֹ בְּכָרֵת וְלֹא בְּמַלְקוֹת.

וְרַבָּנַן, כָּרֵת בַּאֲחוֹתוֹ לָמָּה לִי? לְחַלֵּק, וְכִדְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שֶׁאִם עָשָׂאן כּוּלָּם בְּהֶעְלֵם אֶחָד – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

וְרַבִּי יִצְחָק, לְחַלֵּק מְנָא לֵיהּ? נָפְקָא לֵיהּ מִוְּאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ, לְחַיֵּיב עַל כָּל אִשָּׁה וְאִשָּׁה.

וְרַבָּנַן נָמֵי, תִּיפּוֹק לֵיהּ מֵהָא! אֵין הָכִי נָמֵי. וְאֶלָּא, כָּרֵת דַּאֲחוֹתוֹ לְמָה לִי? לְחַיְּיבוֹ עַל אֲחוֹתוֹ וְעַל אֲחוֹת אָבִיו וְעַל אֲחוֹת אִמּוֹ.

פְּשִׁיטָא, הֲרֵי גּוּפִין מוּחְלָקִין, הֲרֵי שֵׁמוֹת מוּחְלָקִין! אֶלָּא, לְחַיְּיבוֹ עַל אֲחוֹתוֹ שֶׁהִיא אֲחוֹת אָבִיו שֶׁהִיא אֲחוֹת אִמּוֹ. וְהֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ – בְּרַשִׁיעָא בַּר רַשִׁיעָא.

וְרַבִּי יִצְחָק, הָא מְנָא לֵיהּ? נָפְקָא לֵיהּ מִקַּל וָחוֹמֶר, דְּתַנְיָא: אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: שָׁאַלְתִּי אֶת רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בָּאִיטַלִּיז שֶׁל עִימָּאוּם, שֶׁהָלְכוּ לִיקַּח בְּהֵמָה לְמִשְׁתֵּה בְנוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל: הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ שֶׁהִיא אֲחוֹת אָבִיו שֶׁהִיא אֲחוֹת אִמּוֹ, מַהוּ? [אֵינוֹ] חַיָּיב עַל כּוּלָּן אֶלָּא אַחַת, אוֹ חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת?

אָמְרוּ לוֹ: זוֹ לֹא שְׁמַעְנוּ, אֲבָל שָׁמַעְנוּ: הַבָּא עַל חֲמֵשׁ נָשִׁים נִדּוֹת בְּהֶעְלֵם אֶחָד, שֶׁחַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת, וְנִרְאִין דְּבָרִים מִקַּל וָחוֹמֶר: וּמָה נִדָּה שֶׁהִיא שֵׁם אֶחָד – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת, כָּאן שֶׁשִּׁלְשָׁה שֵׁמוֹת – לֹא כָּל שֶׁכֵּן?

וְאִידָךְ, קַל וָחוֹמֶר פְּרִיכָא הוּא: מָה לְנִדָּה, שֶׁכֵּן גּוּפִין מוּחְלָקִין.

וּלְאִידָךְ נָמֵי, הַאי וַדַּאי קַל וָחוֹמֶר פְּרִיכָא הוּא! אֶלָּא, נָפְקָא לֵיהּ מֵ"אֲחוֹתוֹ" דְּסֵיפָא.

וְאִידָּךְ, "אֲחוֹתוֹ" דְּסֵיפָא לְמָה לִי? לְחַיְּיבוֹ עַל אֲחוֹתוֹ בַּת אָבִיו וּבַת אִמּוֹ, לוֹמַר שֶׁאֵין עוֹנְשִׁין מִן הַדִּין.

וְאִידָּךְ? אִיבָּעֵית אֵימָא גְּמַר עוֹנֶשׁ מֵאַזְהָרָה. וְאִיבָּעֵית אֵימָא, נָפְקָא לֵיהּ

דף יד:

מֵ"אֲחוֹתוֹ" דְּרֵישָׁא.

וְאִידָּךְ: הַהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ, לְחַלֵּק כָּרֵת לְמַפְטִם וְלַסָּךְ.

וְאִידָּךְ? סָבַר כְּרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא, דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: כָּל מָקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא שְׁנֵי לָאוִין וְכָרֵת אֶחָד – חֲלוּקִין הֵן לְקָרְבָּן.

וְאִי בָּעֵית אֵימָא: לָא סָבַר לַהּ כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, וְנָפְקָא לֵיהּ מִ"וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה דָּוָה".

וְאִידָּךְ? הַהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: מִנַּיִן שֶׁאֵין הָאִשָּׁה טְמֵאָה עַד שֶׁיֵּצֵא מַדְוֶהָ דֶּרֶךְ עֶרְוָתָהּ? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה דָּוָה וְגִלָּה אֶת עֶרְוָתָהּ וְגוֹ'" – מִלַּמֵּד שֶׁאֵין הָאִשָּׁה טְמֵאָה עַד שֶׁיֵּצֵא מַדְוֶהָ דֶּרֶךְ עֶרְוָתָהּ.

"וְטָמֵא שֶׁאָכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ". בְּשִׁלְמָא הַבָּא לַמִּקְדָּשׁ טָמֵא – כְּתִיב עוֹנֶשׁ וּכְתִיב אַזְהָרָה: עוֹנֶשׁ – דִּכְתִיב: "אֶת מִשְׁכַּן ה' טִמֵּא וְנִכְרְתָה". אַזְהָרָה – "וְלֹא יְטַמְּאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם". אֶלָּא טָמֵא שֶׁאָכַל אֶת הַקֹּדֶשׁ, בְּשִׁלְמָא "עוֹנֶשׁ" כְּתִיב – "וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַה' וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה", אֶלָּא אַזְהָרָה מִנַּיִן?

רֵישׁ לָקִישׁ אוֹמֵר: "בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגָּע".

רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר, תְּנֵי בַּרְדְּלָא: אִתְיָא "טוּמְאָתוֹ" "טוּמְאָתוֹ", כְּתִיב הָכָא "וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה", וּכְתִיב הָתָם "טָמֵא יִהְיֶה עוֹד טֻמְאָתוֹ בּוֹ", מָה לְהַלָּן עוֹנֶשׁ וְאַזְהָרָה – אַף כָּאן עוֹנֶשׁ וְאַזְהָרָה.

בְּשִׁלְמָא, רֵישׁ לָקִישׁ לָא אָמַר כְּרַבִּי יוֹחָנָן – גְּזֵירָה שָׁוָה לָא גְּמִיר. אֶלָּא רַבִּי יוֹחָנָן, מַאי טַעְמָא לָא אָמַר כְּרֵישׁ לָקִישׁ? אָמַר לָךְ: הַהוּא אַזְהָרָה לִתְרוּמָה.

וְרֵישׁ לָקִישׁ, אַזְהָרָה לִתְרוּמָה מְנָא לֵיהּ? נָפְקָא לֵיהּ מֵ"אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אַהֲרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זָב", אִי זֶהוּ דָּבָר שֶׁהוּא שָׁוֶה בְּזַרְעוֹ שֶׁל אַהֲרֹן – הֱוֵי אוֹמֵר זוֹ תְּרוּמָה. וְאִידָּךְ? הַהוּא לַאֲכִילָה, וְהָא לְנִגִּיעָה.

וְרֵישׁ לָקִישׁ, הַאי "בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגָּע" לְהָכִי הוּא דַּאֲתָא? הַהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְטָמֵא שֶׁנָּגַע בַּקֹּדֶשׁ! דְּאִיתְּמַר: טָמֵא שֶׁנָּגַע בַּקֹּדֶשׁ, רֵישׁ לָקִישׁ אוֹמֵר: לוֹקֶה, רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: אֵינוֹ לוֹקֶה.

רֵישׁ לָקִישׁ אוֹמֵר: לוֹקֶה, "בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תִגָּע". רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: אֵין לוֹקֶה, הַהוּא אַזְהָרָה לִתְרוּמָה הוּא דַּאֲתָא!

טָמֵא שֶׁנִּגַּע בַּקֹּדֶשׁ – מִדְּאַפְּקֵיהּ רַחֲמָנָא בִּלְשׁוֹן נְגִיעָה, אַזְהָרָה לְאוֹכֵל – אִתַּקּוּשׁ קֹדֶשׁ לְמִקְדָּשׁ.

וְאַכַּתִּי, לְהָכִי הוּא דַּאֲתָא? הַהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְטָמֵא שֶׁאָכַל בְּשַׂר קֹדֶשׁ לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמִים! דְּאִיתְמַר: טָמֵא שֶׁאָכַל בְּשַׂר קֹדֶשׁ לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמִים, רֵישׁ לָקִישׁ אוֹמֵר: לוֹקֶה, רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: אֵינוֹ לוֹקֶה.

רֵישׁ לָקִישׁ אוֹמֵר: לוֹקֶה, "בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תֹאכַל", לָא שְׁנָא לִפְנֵי זְרִיקָה וְלָא שְׁנָא לְאַחַר זְרִיקָה. רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: אֵינוֹ לוֹקֶה. רַבִּי יוֹחָנָן לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר קְרָא "טוּמְאָתוֹ" "טוּמְאָתוֹ", וְכִי כְּתִיב "טוּמְאָתוֹ" – לְאַחַר זְרִיקָה הוּא דִּכְתִיב! הָהִיא מִ"בְּכָל קֹדֶשׁ" נָפְקָא.

תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ: "בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תֹאכַל" – אַזְהָרָה לָאוֹכֵל. אַתָּה אוֹמֵר אַזְהָרָה לָאוֹכֵל, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא אַזְהָרָה לַנּוֹגֵעַ? תַּלְמוּד לוֹמַר: בְּכָל קֹדֶשׁ לֹא תֹאכַל וְאֶל הַמִּקְדָּשׁ וְגוֹ'" – מַקִּישׁ קֹדֶשׁ לַמִּקְדָּשׁ, מָה מִקְדָּשׁ דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְטִילַת נְשָׁמָה – אַף כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְטִילַת נְשָׁמָה. וְאִי בִּנְגִיעָה – מִי אִיכָּא נְטִילַת נְשָׁמָה? אֶלָּא בַּאֲכִילָה.

אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל לֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁקָּדְמוֹ עֲשֵׂה – לוֹקִין עָלָיו.

דף טו.

אָמְרוּ לוֹ: אָמַרְתָּ? אֲמַר לְהוּ: לָא. אָמַר רַבָּה: הָאֱלֹהִים! אַמְרַהּ, וּכְתִיבָא וּתְנֵינָא: כְּתִיבָא – "וְיִשַּׁלְּחוּ מִן הַמַּחֲנֶה [וְגוֹ']" "וְלֹא יְטַמְּאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם". תְּנֵינָא – הַבָּא לַמִּקְדָּשׁ טָמֵא.

אֶלָּא מַאי טַעְמָא קָא הָדַר בֵּיהּ? מִשּׁוּם דְּקַשְׁיָא לֵיהּ אוֹנָס. דְּתַנְיָא: אוֹנֵס שֶׁגֵּירַשׁ, אִם יִשְׂרָאֵל הוּא – מַחְזִיר וְאֵינוֹ לוֹקֶה. אִם כֹּהֵן הוּא – לוֹקֶה וְאֵינוֹ מַחְזִיר.

אִם יִשְׂרָאֵל הוּא – מַחְזִיר וְאֵינוֹ לוֹקֶה, אַמַּאי? לֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁקָּדְמוֹ עֲשֵׂה הוּא, וְלֵילְקֵי!

אָמַר עוּלָּא: לֹא יֵאָמֵר "לוֹ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה", בְּאוֹנֵס, וְלֵיגְמַר מִמּוֹצִיא שֵׁם רַע: וּמָה מוֹצִיא שֵׁם רַע שֶׁלֹּא עָשָׂה מַעֲשֶׂה – אָמַר רַחֲמָנָא "וְלוֹ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה", אוֹנֵס לֹא כָּל שֶׁכֵּן?

לָמָּה נֶאֱמַר? אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְפָנָיו תְּנֵהוּ עִנְיָן לְאַחֲרָיו, שֶׁאִם גֵּירַשׁ יַחֲזִיר.

וְאַכַּתִּי, אוֹנֵס מִמּוֹצִיא שֵׁם רַע לָא גָּמַר, דְּאִיכָּא לְמֵיפְרַךְ: מָה לְמוֹצִיא שֵׁם רַע, שֶׁכֵּן לוֹקֶה וּמְשַׁלֵּם!

אֶלָּא: לֹא יֵאָמֵר "לוֹ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה" בְּמוֹצִיא שֵׁם רַע, וְלֵיגְמַר מֵאוֹנֵס: וּמָה אוֹנֵס שֶׁאֵינוֹ לוֹקֶה וּמְשַׁלֵּם, אָמַר רַחֲמָנָא "וְלוֹ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה", מוֹצִיא שֵׁם רַע לֹא כָּל שֶׁכֵּן? וְלָמָּה נֶאֱמַר? אִם אֵינוֹ עִנְיָן לַמּוֹצִיא שֵׁם רַע – תְּנֵהוּ עִנְיָן לְאוֹנֵס, אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְפָנָיו – תְּנֵהוּ עִנְיָן לְאַחֲרָיו.

וּמוֹצִיא שֵׁם רַע מֵאוֹנֵס נָמֵי לָא גָּמַר, דְּאִיכָּא לְמֵיפְרַךְ: מָה לְאוֹנֵס – שֶׁכֵּן עָשָׂה מַעֲשֶׂה!

אֶלָּא: לֹא יֵאָמֵר "לוֹ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה" בְּמוֹצִיא שֵׁם רַע, שֶׁהֲרֵי אִשְׁתּוֹ הִיא. לָמָּה נֶאֱמַר? אִם אֵינוֹ עִנְיָן לַמּוֹצִיא שֵׁם רַע – תְּנֵהוּ עִנְיָן לְאוֹנֵס, וְאִם אֵינוֹ עִנְיָן לְפָנָיו – תְּנֵהוּ עִנְיָן לְאַחֲרָיו.

וְאֵימָא, וְאִם אֵינוֹ עָנִין לְפָנָיו דְּמוֹצִיא שֵׁם רַע – תְּנֵהוּ עָנִין לְאַחֲרָיו דִּידֵיהּ, דְּלָא לָקֵי!
אֵין הָכִי נָמֵי, וְאָתֵי אוֹנֵס וְגָמַר מִינֵּיהּ. בְּמַאי גָּמַר מִינֵּיהּ? אִי בְּקַל וָחוֹמֶר אִי בְּ"מָה מָצִינוּ" – אֵיכָא לְמֵיפְרַךְ כִּדְפָרְכִינַן: מָה לְמוֹצִיא שֵׁם רַע, שֶׁכֵּן לֹא עָשָׂה מַעֲשֶׂה!
אֶלָּא אָמַר רָבָא: כָּל יָמָיו בַּעֲמוֹד וְהַחְזֵר. וְכֵן כִּי אֲתָא רָבִין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל יָמָיו בַּעֲמוֹד וְהַחְזֵר.
אָמַר לֵיהּ רַב פָּפָּא לְרָבָא: וְהָא לָא דָּמֵי לְאוּיהּ לְלָאו דַּחֲסִימָה! אָמַר לֵיהּ: מְשׁוּם דִּכְתַב בֵּיהּ רַחֲמָנָא עֲשֵׂה יַתִּירָא מִגְּרַע גָּרַע?
אִי הָכִי, לָאו שֶׁנִּיתָּק לַעֲשֵׂה נָמֵי, לֵימָא: מְשׁוּם דִּכְתַב בֵּיהּ רַחֲמָנָא עֲשֵׂה יַתִּירָא מִגְּרַע גָּרַע?
אָמַר לֵיהּ: הָהוּא לְנַתּוֹקֵי לָאו הוּא דַּאֲתָא.
הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר בִּיטְּלוֹ וְלֹא בִּיטְּלוֹ,
אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר קִיְּימוֹ וְלֹא קִיְּימוֹ, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר?

דף טו:

מִידֵּי הוּא טַעְמָא אֶלָּא לְרַבִּי יוֹחָנָן? הָאָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹחָנָן לְתַנָּא, תְּנִי: בִּטְּלוֹ – חַיָּיב, וְלֹא בִּטְּלוֹ – פָּטוּר.
דְּתָנֵי תַּנָּא קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ קוּם עֲשֵׂה, קַיֶּים עֲשֵׂה שֶׁבָּהּ – פָּטוּר, בִּיטֵּל עֲשֵׂה שֶׁבָּהּ – חַיָּיב.
אָמַר לֵיהּ: מַאי קָא אָמְרַתְּ? קַיֶּים – פָּטוּר, לֹא קַיֶּים – חַיָּיב, בִּיטֵּל – חַיָּיב, לֹא בִּיטֵּל – פָּטוּר!
תְּנִי: בִּיטְּלוֹ וְלֹא בִּיטְּלוֹ. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אוֹמֵר: קִיְּימוֹ וְלֹא קִיְּימוֹ.
בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי? בְּהַהְוָאַת סְפֵק קָא מִיפַּלְגִי, מָר סָבַר: הַתְרָאַת סָפֵק שְׁמָהּ הַתְרָאָה, וּמָר סָבַר: הַתְרָאַת סָפֵק לֹא שְׁמָהּ הַתְרָאָה.
וְאָזְדוּ לְטַעְמַיְיהוּ, דְּאִיתְּמַר: "שְׁבוּעָה שֶׁאוֹכַל כְּכָר זֶה הַיּוֹם", וְעָבַר הַיּוֹם וְלֹא אֲכָלָהּ, רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לָקִישׁ דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: אֵינוֹ לוֹקֶה. רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: אֵינוֹ לוֹקֶה,

דף טז.

מְשׁוּם דְּהָוֵי לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה, וְכָל לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה – אֵין לוֹקִין עָלָיו. וְרִישׁ לָקִישׁ אוֹמֵר: אֵינוֹ לוֹקֶה, מְשׁוּם דְּהָוֵי הַתְרַאַת סָפֵק, וְכָל הַתְרַאַת סָפֵק – לֹא שְׁמָהּ הַתְרָאָה.
וְתַרְוַיְיהוּ אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה. דְּתַנְיָא: "וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר, וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְגוֹ'", בָּא הַכָּתוּב לִיתֵּן עֲשֵׂה אַחַר לֹא תַעֲשֶׂה, לוֹמַר שֶׁאֵין לוֹקִין עָלָיו, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה.
רַבִּי יוֹחָנָן דָּיֵיק הָכִי: טַעְמָא דְּבָא הַכָּתוּב, הָא לֹא בָּא הַכָּתוּב – לוֹקֶה, אַלְמָא: הַתְרַאַת סָפֵק שְׁמָהּ הַתְרָאָה.

וְרֵישׁ לָקִישׁ דְּיֵיק הָכִי: טַעְמָא דְּבָא הַכָּתוּב, הָא לֹא בָּא הַכָּתוּב – לוֹקֶה, אַלְמָא: לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה לוֹקִין עָלָיו.

וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ נָמֵי, הָא וַדַּאי הַתָּרַאת סָפֵק הוּא!

סָבַר לַהּ כְּאִידַּךְ תַּנָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה. דְּתַנְיָא: הִכָּה זֶה וְחָזַר וְהִכָּה זֶה, קִילֵּל זֶה וְחָזַר וְקִילֵּל זֶה, הִכָּה שְׁנֵיהֶם בְּבַת אַחַת אוֹ קִילֵּל שְׁנֵיהֶם בְּבַת אַחַת – חַיָּיב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּבַת אַחַת – חַיָּיב, בְּזֶה אַחַר זֶה – פָּטוּר.

וְרַבִּי יוֹחָנָן נָמֵי, הָא וַדַּאי לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה הוּא!

סָבַר לַהּ כִּי הָא דְּאָמַר רַב אִידִי בַּר אָבִין אָמַר רַב עַמְרָם אָמַר רַבִּי יִצְחָק אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: כָּל לֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁבַּתּוֹרָה, לָאו שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַעֲשֶׂה – לוֹקִין עָלָיו, לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה – אֵין לוֹקִין עָלָיו, חוּץ מִן הַנִּשְׁבָּע, וּמֵימַר, וְהַמְקַלֵּל אֶת חֲבֵירוֹ בַּשֵּׁם.

קַשְׁיָא דְּרַבִּי יְהוּדָה אְדְּרַבִּי יְהוּדָה!

אִי לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ – תְּרֵי תַּנָּאֵי אַלִּיבָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה, אִי לְרַבִּי יוֹחָנָן – לָא קַשְׁיָא: הָא דְּיָדֵיהּ, הָא דְּרַבָּיהּ.

תְּנַן הָתָם: הַנּוֹטֵל אֵם עַל הַבָּנִים, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לוֹקֶה, וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּחַ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מְשַׁלֵּחַ וְאֵינוֹ לוֹקֶה. זֶה הַכְּלָל: כָּל מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ קוּם עֲשֵׂה – אֵין חַיָּיבִין עָלֶיהָ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵין לָנוּ אֶלָּא זֹאת וְעוֹד אַחֶרֶת.

אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר: הֵיכָא? אָמַר לֵיהּ: לְכִי תַּשְׁכַּח. נָפַק דָּק וְאַשְׁכַּח, דְּתַנְיָא: אוֹנֵס שֶׁגֵּירַשׁ, אִם יִשְׂרָאֵל הוּא – מַחְזִיר וְאֵינוֹ לוֹקֶה, וְאִם כֹּהֵן הוּא – לוֹקֶה וְאֵינוֹ מַחְזִיר.

הָנִיחָא לְמַאן דְּתָנֵי קְיָימוּ וְלֹא קְיָימוּ.

אֶלָּא לְמַאן דְּתָנֵי בִּיטְּלוּ וְלֹא בִּיטְּלוּ, בִּשְׁלָמָא גַּבֵּי שִׁילּוּחַ הַקֵּן מִשְׁכַּחַתְּ לַהּ, אֶלָּא אוֹנֵס בִּיטְּלוּ וְלֹא בִּיטְּלוּ הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ?

אִי דְּקַטְלַהּ – קָם לֵיהּ בִּדְרַבָּה מִינֵּיהּ! אָמַר רַב שִׁימִי מָחוֹזְנָאָה: כְּגוֹן שֶׁקִּיבֵּל לָהּ קִידּוּשִׁין מֵאַחֵר. אָמַר רַב: אִי שַׁוְּויתֵיהּ שְׁלִיחַ – אִיהִי קָא מְבַטְּלָא לֵיהּ, אִי לָא שַׁוְּויתֵיהּ שְׁלִיחַ – כֹּל כְּמִינֵּיהּ? וְלָא כְּלוּם הִיא!

אֶלָּא אָמַר רַב שִׁימִי מִנְּהַרְדְּעָא כְּגוֹן שֶׁהִדִּירָהּ בָּרַבִּים. הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר נֶדֶר שֶׁהוּדַּר בָּרַבִּים אֵין לוֹ הֶפְרָה, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר יֵשׁ לוֹ הֶפְרָה, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? (דְּמַדִּירָהּ לַהּ) [כְּגוֹן שֶׁהִדִּירָהּ] עַל דַּעַת רַבִּים. דְּאָמַר אַמֵּימָר: הִלְכְתָא, נֶדֶר שֶׁהוּדַּר בָּרַבִּים – יֵשׁ לוֹ הֶפְרָה, עַל דַּעַת רַבִּים – אֵין לוֹ הֶפְרָה.

וְתוּ לֵיכָּא? וְהָא אִיכָּא (סִימָן גָּזֵל מַשְׁכּוֹן וּפֵאָה), גָּזֵל, דִּרַחֲמָנָא אָמַר "לֹא תִגְזֹל", "וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה". מַשְׁכּוֹן, דִּרַחֲמָנָא אָמַר "לֹא תָבֹא אֶל בֵּיתוֹ לַעֲבֹט עֲבֹטוֹ", "הָשֵׁב תָּשִׁיב לוֹ הָעֲבוֹט כְּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ".

וּמַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בְּקִיְּימוֹ וְלֹא קִיְּימוֹ, וּבִיטְּלוֹ וְלֹא בִּיטְּלוֹ! הָתָם כֵּיוָן דְּחַיָּיב בְּתַשְׁלוּמִין – אֵין לוֹקֶה וּמְשַׁלֵּם.

מַתְקֵיף לַהּ רַבִּי זֵירָא: הָא אִיכָּא מַשְׁכּוֹנוֹ שֶׁל גֵּר, וּמֵת הַגֵּר!

דף טז:

הָתָם, גַּבְרָא בַּר תַּשְׁלוּמִין הוּא, וְשִׁיעְבּוּדָא דְּגֵר הוּא דְּקָא פָּקַע.

וְהָא אִיכָּא פֵּאָה, דִּרַחֲמָנָא אָמַר "לֹא תְכַלֶּה פְּאַת וְגוֹ'" "לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם וְגוֹ'",

דְּמַשְׁכַּחַתְּ לַהּ בְּקִיְּימוֹ וְלֹא קִיְּימוֹ, בִּיטְּלוֹ וְלֹא בִּיטְּלוֹ! דִּתְנַן: מִצְוַת פֵּאָה לְהַפְרִישׁ מִן הַקָּמָה.

לֹא הִפְרִישׁ מִן הַקָּמָה – מַפְרִישׁ מִן הָעוֹמְרִין. לֹא הִפְרִישׁ מִן הָעוֹמְרִין – מַפְרִישׁ מִן הַכְּרִי, עַד שֶׁלֹּא מֵירַח. מֵירַח – מְעַשֵּׂר וְנוֹתֵן לוֹ!

כִּדְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּאָמַר: אַף מַפְרִישׁ מִן הָעִיסָּה. וּלְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל נָמֵי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ, דַּאֲכַל עִיסָּה!

אֶלָּא, "זֹאת וְעוֹד אַחֶרֶת" – אַהָא, אֲבָל אוֹנֵס – לָא. דְּהֵיכָא אָמְרִינַן עַל דַּעַת רַבִּים אֵין לוֹ הֲפָרָה – לְדָבָר הָרְשׁוּת, אֲבָל לְדָבָר מִצְוָה – יֵשׁ לוֹ הֲפָרָה.

כִּי הָא דְּהָהוּא מַקְרֵי דַּרְדְּקֵי דַּהֲוָה פָּשַׁע בְּיָנוֹקֵי, אַדְּרִיהּ רַב אַחָא, וְאַהְדְּרֵיהּ רָבִינָא, דְּלָא אִשְׁתְּכַח דְּדָיֵיק כְּוָותֵיהּ.

וְהָאוֹכֵל נְבֵילוֹת וּטְרֵיפוֹת שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים וְכוּ'. אָמַר רַב יְהוּדָה: הַאי מַאן דַּאֲכַל בֵּינְתָא דְּבֵי כְּרָבָא – מַלְקִינַן לֵיהּ מִשּׁוּם "שֶׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ". הָהוּא דַּאֲכַל בֵּינְתָא דְּבֵי כְּרָבָא וְנַגְּדֵיהּ רַב יְהוּדָה.

אָמַר אַבָּיֵי: אָכַל פּוּטְיתָא – לוֹקֶה אַרְבָּעָה.

נָמָלָה – לוֹקֶה חָמֵשׁ, מִשּׁוּם "שֶׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ".

צְרָעָה – לוֹקֶה שֵׁשׁ, מִשּׁוּם שֶׁרֶץ הָעוֹף.

אָמַר רַב אַחַאי: הַמְשַׁהֶה אֶת נְקָבָיו עוֹבֵר מִשּׁוּם "לֹא תְשַׁקְּצוּ". אָמַר רַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי: הַאי מַאן דְּשָׁתֵי בְּקַרְנָא דְּאוּמְנָא קָא עָבַר מִשּׁוּם "לֹא תְשַׁקְּצוּ".

אָמַר רָבָא בַּר רַב הוּנָא: רֵיסֵק תִּשְׁעָה נְמָלִים וְהֵבִיא אֶחָד חַי וְהִשְׁלִימָן לְכְזַיִת – לוֹקֶה שֵׁשׁ, חָמֵשׁ – מִשּׁוּם בְּרִיָּה, וְאֶחָד – מִשּׁוּם כְּזַיִת נְבֵילָה. רָבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֲפִילּוּ שְׁנַיִם וְהוּא. רַב יוֹסֵף אָמַר: אֲפִילּוּ אֶחָד וְהוּא. וְלָא פְּלִיגִי, הָא – בְּרַבְרְבֵי, וְהָא – בְּזוּטְרֵי.

"אָכַל טֶבֶל וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן" כּוּ'. אָמַר רַב: אָכַל טֶבֶל שֶׁל מַעֲשֵׂר עָנִי – לוֹקֶה.

כְּמַאן – כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: יָכוֹל לֹא יְהֵא חַיָּיב אֶלָּא עַל הַטֶּבֶל שֶׁלֹּא הוּרַם מִמֶּנּוּ כָּל עִיקָּר; הוּרַם מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְּדוֹלָה וְלֹא הוּרַם מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וְלֹא מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, וַאֲפִילּוּ מַעֲשַׂר עָנִי, מִנַּיִן?

תַּלְמוּד לוֹמַר: "לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ וְגוֹ'" וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר: "וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׂבֵעוּ", מָה לְהַלָּן מַעֲשַׂר עָנִי, אַף כָּאן מַעֲשַׂר עָנִי, וְאָמַר רַחֲמָנָא: "לֹא תוּכַל".

אָמַר רַב יוֹסֵף: כְּתַנָּאֵי, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין צָרִיךְ לִקְרוֹת אֶת הַשֵּׁם עַל מַעֲשַׂר עָנִי שֶׁל דְּמַאי, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים:

דף יז.

קוֹרֵא אֶת הַשֵּׁם, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ.

מַאי לָאו בְּהָא קָא מִיפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר: וַדַּאי – טוֹבְלוֹ. וּמָר סָבַר: וַדַּאי – אֵינוֹ טוֹבְלוֹ? אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אִי הָכִי, אַדְּמִיפַּלְגִי בִּסְפֵיקוֹ, לִיפַּלְגוּ בְּוַדַּאי!

אֶלָּא, דְּכוּלֵי עָלְמָא – וַדַּאי – טוֹבְלוֹ. וְהָכָא בְּהָא קָא מִיפַּלְגִי, מָר סָבַר: לֹא נֶחְשְׁדוּ עַמֵּי הָאָרֶץ עַל מַעֲשַׂר עָנִי שֶׁל דְּמַאי. כֵּיוָן דְּמָמוֹנָא הוּא – אַפְרוֹשֵׁי מַפְרִישׁ. וְרַבָּנַן סָבְרִי: כֵּיוָן דִּטְרִיחָא לֵיהּ מִילְּתָא – לָא מַפְרִישׁ.

כַּמָּה יֹאכַל מִן הַטֶּבֶל וְכוּ': אָמַר רַב בִּיבִי אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: מַחְלוֹקֶת בְּחִטָּה, אֲבָל בְּקֶמַח – דִּבְרֵי הַכֹּל כְּזַיִת. וְרַבִּי יִרְמְיָה אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: כְּמַחְלוֹקֶת בָּזוֹ כָּךְ מַחְלוֹקֶת בָּזוֹ.

תְּנַן, אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן: אִי אַתֶּם מוֹדִים לִי בְּאוֹכֵל נְמָלָה כָּל שֶׁהוּא שֶׁהוּא חַיָּיב? אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי שֶׁהִיא כִּבְרִייָתָהּ. אָמַר לָהֶן: אַף חִטָּה אַחַת כִּבְרִייָתָהּ. חִטָּה – אֵין, קֶמַח – לָא!

לְדִבְרֵיהֶם קָאָמַר לְהוּ: לְדִידִי – אֲפִילּוּ קֶמַח נָמֵי, אֶלָּא לְדִידְכוּ – אוֹדוֹ לִי מִיהַת דְּחִטָּה אַחַת כִּבְרִייָתָהּ. וְרַבָּנַן: בְּרִיַּית נְשָׁמָה – חֲשׁוּבָה, חִטָּה – לָא חֲשׁוּבָה. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי יִרְמְיָה, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא לְמַכּוֹת, לֹא אָמְרוּ כְּזַיִת אֶלָּא לְעִנְיַן קָרְבָּן.

מַתְנִי' הָאוֹכֵל בִּכּוּרִים עַד שֶׁלֹּא קָרָא עֲלֵיהֶם, קְדֻשֵּׁי קְדָשִׁים חוּץ לַקְּלָעִים, קְדָשִׁים קַלִּים וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי חוּץ לַחוֹמָה. הַשּׁוֹבֵר אֶת הָעֶצֶם בַּפֶּסַח הַטָּהוֹר – הֲרֵי זֶה לוֹקֶה אַרְבָּעִים. אֲבָל הַמּוֹתִיר בַּטָּהוֹר וְהַשּׁוֹבֵר בַּטָּמֵא – אֵינוֹ לוֹקֶה אַרְבָּעִים.

הַנּוֹטֵל אֵם עַל הַבָּנִים, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לוֹקֶה וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּחַ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מְשַׁלֵּחַ וְאֵינוֹ לוֹקֶה. זֶה הַכְּלָל: כָּל מִצְוַת לֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ קוּם עֲשֵׂה – אֵין חַיָּיבִין עָלֶיהָ.

גְּמָ' אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא סְתִימְתָּאָה, אֲבָל חֲכָמִים אוֹמְרִים: בִּכּוּרִים – הַנָּחָה מְעַכֶּבֶת בָּהֶן, קְרִיאָה אֵין מְעַכֶּבֶת בָּהֶן.

וְלֵימָא זוֹ דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן סְתִימְתָּאָה! הָא קָא מַשְׁמַע לַן דְּרַבִּי עֲקִיבָא כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן סְבִירָא לֵיהּ.

מַאי רַבִּי שִׁמְעוֹן? דְּתַנְיָא: "וּתְרוּמַת יָדֶךָ" – אֵלּוּ בְּכוּרִים.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מָה בָּא זֶה לְלַמְּדֵנוּ? אִם לְאוֹכְלָן חוּץ לַחוֹמָה – קַל וָחוֹמֶר מִמַּעֲשֵׂר הַקַּל: וּמָה מַעֲשֵׂר הַקַּל, אוֹכְלָן חוּץ לַחוֹמָה לוֹקֶה – בְּכוּרִים לֹא כָּל שֶׁכֵּן? הָא לֹא בָּא הַכָּתוּב אֶלָּא לְאוֹכֵל מִבְּכוּרִים עַד שֶׁלֹּא קָרָא עֲלֵיהֶם, שֶׁהוּא לוֹקֶה.

"וְנָדַבְתָּ־בְךָ" – זוֹ תּוֹדָה וּשְׁלָמִים. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מָה בָּא זֶה לְלַמְּדֵנוּ? אִם לְאוֹכְלָן חוּץ לַחוֹמָה – קַל וָחוֹמֶר מִמַּעֲשֵׂר, הָא לֹא בָּא הַכָּתוּב אֶלָּא לְאוֹכֵל בְּתוֹדָה וּבִשְׁלָמִים לִפְנֵי זְרִיקָה, שֶׁהוּא לוֹקֶה.

"וּבָכֹרְתָ" – זֶה הַבְּכוֹר. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מָה בָּא זֶה לְלַמְּדֵנוּ? אִם לְאוֹכְלָן חוּץ לַחוֹמָה – קַל וָחוֹמֶר מִמַּעֲשֵׂר, אִם לִפְנֵי זְרִיקָה – קַל וָחוֹמֶר מִתּוֹדָה וּשְׁלָמִים! הָא לֹא בָּא הַכָּתוּב אֶלָּא לְאוֹכֵל מִן הַבְּכוֹר אֲפִילּוּ לְאַחַר זְרִיקָה, שֶׁהוּא לוֹקֶה.

"בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ" – זוֹ חַטָּאת וְאָשָׁם. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מָה בָּא זֶה לְלַמְּדֵנוּ? אִם לְאוֹכְלָן חוּץ לַחוֹמָה – קַל וָחוֹמֶר מִמַּעֲשֵׂר, אִם לִפְנֵי זְרִיקָה – קַל וָחוֹמֶר מִתּוֹדָה וּשְׁלָמִים, אִם לְאַחַר זְרִיקָה – קַל וָחוֹמֶר מִבְּכוֹר! הָא לֹא בָּא הַכָּתוּב אֶלָּא לְאוֹכֵל מֵחַטָּאת וְאָשָׁם אֲפִילּוּ לְאַחַר זְרִיקָה חוּץ לַקְּלָעִים, שֶׁהוּא לוֹקֶה.

"נִדָּרֶיךָ" – זוֹ עוֹלָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מָה בָּא זֶה לְלַמְּדֵנוּ?

אִם לְאוֹכְלָן חוּץ לַחוֹמָה – קַל וָחוֹמֶר מִמַּעֲשֵׂר, אִם לִפְנֵי זְרִיקָה – קַל וָחוֹמֶר מִתּוֹדָה וּשְׁלָמִים, אִם לְאַחַר זְרִיקָה – קַל וָחוֹמֶר מִבְּכוֹר, אִם חוּץ לַקְּלָעִים – קַל וָחוֹמֶר מֵחַטָּאת וְאָשָׁם! הָא לֹא בָּא הַכָּתוּב

דף יז:

אֶלָּא לְאוֹכֵל מִן הָעוֹלָה לְאַחַר זְרִיקָה, אֲפִילּוּ בִּפְנִים, שֶׁהוּא לוֹקֶה.

אָמַר רָבָא: דְּיָלְיְדָא אִימֵּיהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן – תֵּילִיד, וְאִי לָא – לָא תֵּילִיד. וְאַף עַל גַּב דְּאִית לְהוּ פִּירְכָא.

מַאי חוּמְרָא דִּבְכוּרִים מִמַּעֲשֵׂר – שֶׁכֵּן אֲסוּרִים לְזָרִים. אַדְּרַבָּה, מַעֲשֵׂר חָמוּר, שֶׁכֵּן אָסוּר לְאוֹנֵן.

וּמַאי חוּמְרָא דְּתוֹדָה וּשְׁלָמִים מִמַּעֲשֵׂר – שֶׁכֵּן טְעוּנִין מַתָּן דָּמִים וְאֵימוּרִין לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. אַדְּרַבָּה, מַעֲשֵׂר חָמוּר, שֶׁכֵּן טְעוּנִין כֶּסֶף צוּרָה.

וּמַאי חוּמְרָא דִּבְכוֹר מִתּוֹדָה וּשְׁלָמִים – שֶׁכֵּן קְדוּשָּׁתוֹ מֵרֶחֶם. אַדְּרַבָּה: תּוֹדָה וּשְׁלָמִים חֲמוּרִים, שֶׁכֵּן טְעוּנִים סְמִיכָה, וּנְסָכִים, וּתְנוּפַת חָזֶה וְשׁוֹק.

וּמַאי חוּמְרָא דְּחַטָּאת וְאָשָׁם מִבְּכוֹר – שֶׁכֵּן קָדְשֵׁי קָדָשִׁים. אַדְרַבָּה, בְּכוֹר חָמוּר, שֶׁכֵּן קְדוּשָּׁתוֹ מֵרֶחֶם.

וּמַאי חוּמְרָא דְּעוֹלָה מֵחַטָּאת וְאָשָׁם – שֶׁכֵּן כָּלִיל. אַדְרַבָּה, חַטָּאת וְאָשָׁם חֲמִירִי, שֶׁכֵּן מְכַפְּרִי.

וְכוּלְּהוּ חֲמִירִי מֵעוֹלָה, דְּאִית בְּהוּ שְׁתֵּי אֲכִילוֹת!

אֶלָּא מַאי דְּיָלְיָדָא אִימֵּיהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? דִּלְמַאי דִּסְבִירָא לֵיהּ לְדִידֵיהּ, מְסָרֵס לֵיהּ לִקְרָא וְדָרֵישׁ לֵיהּ.

וְכִי מַזְהִירִין מִן הַדִּין? הָא אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר עוֹנְשִׁין מִן הַדִּין, אֵין מַזְהִירִין מִן הַדִּין! אִיסּוּרָא בְּעָלְמָא.

וְהָאָמַר רָבָא: זָר שֶׁאָכַל מִן הָעוֹלָה לִפְנֵי זְרִיקָה חוּץ לַחוֹמָה, לְרַבִּי שִׁמְעוֹן לוֹקֶה חָמֵשׁ! חֲמִשָּׁה אִיסּוּרִין הָווּ.

וְהָא אֲנַן תְּנַן: אֵלּוּ הֵן הַלּוֹקִין!

דף יח.

אֶלָּא קְרָא יַתִּירָא הוּא, מִכְּדֵי כְּתִיב ״וְהֵבֵאתָ שָׁם וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם וְגוֹ׳״, לְכְתּוֹב רַחֲמָנָא ״לֹא תוּכַל לְאוֹכְלָם״, מִיהְדַּר מְפָרֵשׁ בְּהוּ רַחֲמָנָא לְמָה לִי?

אֶלָּא לַיְחוֹדֵי לְהוּ לְאַוֵּי לְכָל חַד וְחַד.

גּוּפָא, אָמַר רָבָא: זָר שֶׁאָכַל מִן הָעוֹלָה לִפְנֵי זְרִיקָה חוּץ לַחוֹמָה – לְרַבִּי שִׁמְעוֹן לוֹקֶה חָמֵשׁ.

וְלִילְקֵי נָמֵי מִשּׁוּם: ״וְזָר לֹא יֹאכַל כִּי קֹדֶשׁ הֵם״! הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דִּלְכֹהֲנִים חָזֵי, הָכָא דִּלְכֹהֲנִים נָמֵי לָא חָזֵי.

וְלִילְקֵי נָמֵי מִשּׁוּם ״וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ״, כֵּיוָן שֶׁיָּצָא בָּשָׂר חוּץ לִמְחִיצָתוֹ – נֶאֱסָר! הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דִּבְפָנִים חָזֵי, הָכָא דִּבְפָנִים נָמֵי לָא חָזֵי.

וְלִילְקֵי נָמֵי כִּדְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: ״לֹא יֵאָכֵל כִּי קֹדֶשׁ הוּא״,

דף יח:

כֹּל שֶׁבַּקֹּדֶשׁ פָּסוּל – בָּא הַכָּתוּב לִיתֵּן לֹא תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ! הָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּקוֹדֶם פְּסוּלוֹ חָזֵי, הָכָא דְּקוֹדֶם פְּסוּלוֹ נָמֵי לָא חָזֵי.

וְלִילְקֵי נָמֵי כְּאִידַּךְ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא בְּ״כָלִיל תִּהְיֶה״ – לִיתֵּן לֹא תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ! אֵין הָכִי נָמֵי, וְרָבָא – מֵהַאי קְרָא קָאָמַר.

אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב: (סִימָן כּוּזָא) כֹּהֵן שֶׁאָכַל מֵחַטָּאת וְאָשָׁם לִפְנֵי זְרִיקָה – לוֹקֶה. מַאי טַעְמָא? דְּאָמַר קְרָא: "וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם", לְאַחַר כַּפָּרָה – אִין, לִפְנֵי כַּפָּרָה – לָא. לָאו הַבָּא מִכְּלַל עֲשֵׂה, – לָאו הוּא.

מֵתִיב רָבָא: "וְכָל בְּהֵמָה מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע שְׁתֵּי פְּרָסוֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ", "אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ" – וְאֵין בְּהֵמָה אַחֶרֶת תֹּאכֵלוּ. וְאִי כִּדְקָאָמְרַתְּ, "אֶת זֶה לֹא תֹאכְלוּ" לְמָה לִי?

אֶלָּא אִי אִיתְּמַר הָכִי אִיתְּמַר, אָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב: זָר שֶׁאָכַל מֵחַטָּאת וְאָשָׁם לִפְנֵי זְרִיקָה – פָּטוּר, מַאי טַעְמָא – דְּאָמַר קְרָא: "וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם", כֹּל הֵיכָא דְּקָרֵינַן בֵּיהּ "וְאָכְלוּ אוֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם" – קָרֵינַן בֵּיהּ "וְזָר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ", וְכֹל הֵיכָא דְּלָא קָרֵינַן בֵּיהּ "וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם" – לָא קָרֵינַן בֵּיהּ "וְזָר לֹא יֹאכַל".

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: בִּכּוּרִים, הַנָּחָה מְעַכֶּבֶת בָּהֶן, קְרִיָּיה אֵין מְעַכֶּבֶת בָּהֶן. וּמִי אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר הָכִי? וְהָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: הִפְרִישׁ בִּכּוּרִים קוֹדֶם לָחָג, וְעָבַר עֲלֵיהֶן הֶחָג – יֵרָקְבוּ. מַאי לָאו מִשּׁוּם דְּלָא מָצֵי לְמִיקְרֵי עֲלֵיהֶן? וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ קְרִיָּיה אֵין מְעַכֶּבֶת בָּהֶן, אַמַּאי יֵרָקְבוּ?

כִּדְרַבִּי זֵירָא. דְּאָמַר רַבִּי זֵירָא: כָּל הָרָאוּי לְבִילָה – אֵין בִּילָה מְעַכֶּבֶת בּוֹ, וְכֹל שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְבִילָה – בִּילָה מְעַכֶּבֶת בּוֹ.

רַבִּי אַחָא בַּר יַעֲקֹב מַתְנֵי לַהּ כִּדְרַבִּי אַסִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְקַשְׁיָא לֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן אַדְּרַבִּי יוֹחָנָן. וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בִּכּוּרִים הַנָּחָה מְעַכֶּבֶת בָּהֶן קְרִיָּיה אֵין מְעַכֶּבֶת בָּהֶן? וְהָא בָּעָא מִינֵּיהּ רַבִּי אַסִּי מֵרַבִּי יוֹחָנָן: בִּכּוּרִים מֵאֵימָתַי מוּתָּרִין לְכֹהֲנִים? וַאֲמַר לֵיהּ: הָרָאוּיִן לִקְרִיָּיה – מִשֶּׁקֻּרְא עֲלֵיהֶן, וְשֶׁאֵין רְאוּיִן לִקְרִיָּיה – מִשֶּׁרָאוּ פְּנֵי הַבַּיִת.

קַשְׁיָא קְרִיָּיה אַקְּרִיָּיה, קַשְׁיָא הַנָּחָה אַהַנָּחָה!

קְרִיָּיה אַקְּרִיָּיה לָא קַשְׁיָא: הָא רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָא רַבָּנַן. הַנָּחָה אַהַנָּחָה נָמֵי לָא קַשְׁיָא: הָא רַבִּי יְהוּדָה, וְהָא רַבָּנַן.

מַאי רַבִּי יְהוּדָה? דְּתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: "וְהִנַּחְתּוֹ" – זוֹ תְּנוּפָה. אַתָּה אוֹמֵר זוֹ תְּנוּפָה, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא הַנָּחָה מַמָּשׁ? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "וְהִנִּיחוֹ" – הֲרֵי הַנָּחָה אָמוּר, הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּים "וְהִנַּחְתּוֹ" – זוֹ תְּנוּפָה.

וּמַאן תַּנָּא דִּפְלִיג עֲלֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה? רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הִיא, דְּתַנְיָא: "וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטֶּנֶא מִיָּדֶךָ" – לִימֵּד עַל הַבִּכּוּרִים שֶׁטְּעוּנִין תְּנוּפָה, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב?

אָתְיָא "יָד" "יָד" מִשְּׁלָמִים: כְּתִיב הָכָא "וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטָּנָא מִיָּדֶךָ", וּכְתִיב "יָדָיו תְּבִיאֶינָה אֵת אִשֵּׁי ה'", מָה כָּאן כֹּהֵן – אַף לְהַלָּן כֹּהֵן, מָה לְהַלָּן בָּעָלִים – אַף כָּאן בָּעָלִים. הָא כֵּיצַד? מַנִּיחַ כֹּהֵן יָדָיו תַּחַת יְדֵי בְּעָלִים וּמֵנִיף.

אָמַר רָבָא בַּר אַדָּא אָמַר רַבִּי יִצְחָק: בְּכוּרִים

דף יט.

מֵאֵימָתַי (מ)חַיָּבִין עֲלֵיהֶם – מִשֶּׁיִּרְאוּ פְּנֵי הַבַּיִת. כְּמַאן – כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בְּכוּרִים מִקְצָתָן בַּחוּץ וּמִקְצָתָן בִּפְנִים, שֶׁבַּחוּץ – הֲרֵי הֵן כְּחוּלִּין לְכָל דִּבְרֵיהֶם, שֶׁבִּפְנִים – הֲרֵי הֵן כְּהֶקְדֵּשׁ לְכָל דִּבְרֵיהֶם.

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: בְּכוּרִים, הַנָּחָה – מְעַכֶּבֶת בָּהֶן, קְרִיָּיה – אֵין מְעַכֶּבֶת בָּהֶן.

כְּמַאן – כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא: רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מִשּׁוּם שְׁלֹשָׁה זְקֵנִים, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: יָכוֹל יַעֲלֶה אָדָם מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּזְמַן הַזֶּה בִּירוּשָׁלַיִם, וְיֹאכְלֶנּוּ? וְדִין הוּא: בְּכוֹר טָעוּן הֲבָאַת מָקוֹם, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי טָעוּן הֲבָאַת מָקוֹם, מָה בְּכוֹר אֵינוֹ אֶלָּא בִּפְנֵי הַבַּיִת – אַף מַעֲשֵׂר אֵינוֹ אֶלָּא בִּפְנֵי הַבַּיִת.

מָה לְבְכוֹר שֶׁכֵּן טָעוּן מַתָּן דָּמִים וְאֵימוּרִין לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ! בִּכּוּרִים יוֹכִיחוּ. מָה לְבִכּוּרִים, שֶׁכֵּן טְעוּנִים הַנָּחָה!

תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְאָכַלְתָּ [שָׁם] לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ וְגוֹ'" – מַקִּישׁ מַעֲשֵׂר לִבְכוֹר, מָה בְּכוֹר אֵינוֹ אֶלָּא לִפְנֵי הַבַּיִת – אַף מַעֲשֵׂר אֵינוֹ אֶלָּא לִפְנֵי הַבַּיִת. וְאִם אִיתָא, לִיפְרוֹךְ: מָה לְבִכּוּרִים – שֶׁכֵּן טְעוּנִין קְרִיָּיה וְהַנָּחָה!

אָמַר רַב אָשֵׁי: נְהִי דְּאִיכּוּבָא לֵיכָּא, מִצְוָה מִי לֵיכָּא? וְלֵימָא מִצְוָה וְלִיפְרוֹךְ! אֶלָּא אָמַר רַב אָשֵׁי: כֵּיוָן דְּאִיכָּא בִּכּוּרֵי הַגֵּר, דְּבָעֵי לְמֵימַר אֲשֶׁר נִשְׁבַּע [ה'] לַאֲבוֹתֵינוּ", וְלָא מָצֵי אָמַר – לָא פְּסִיקָא לֵיהּ.

וְלִיהְדַּר דִּינָא וְתֵיתֵי בַּ"מָה הַצַּד"! מִשּׁוּם דְּאִיכָּא לְמִיפְרַךְ: מָה לְהַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן, שֶׁכֵּן יֵשׁ בָּהֶן צַד מִזְבֵּחַ.

וּמַאי קָסָבַר? אִי קָסָבַר קְדוּשָׁה רִאשׁוֹנָה קְדֻשָּׁה לִשְׁעָתָהּ וְקְדֻשָּׁה לֶעָתִיד לָבֹא – בְּכוֹר נָמֵי, אִי קָסָבַר קְדוּשָׁה רִאשׁוֹנָה קְדֻשָּׁה לִשְׁעָתָהּ וְלֹא קְדֻשָּׁה לֶעָתִיד לָבֹא – אֲפִילּוּ בְּכוֹר נָמֵי תִּבְעֵי!

אָמַר רָבִינָא: לְעוֹלָם קָסָבַר קְדֻשָּׁה לִשְׁעָתָהּ וְלֹא קְדֻשָּׁה לֶעָתִיד לָבֹא, וְהָכָא בִּבְכוֹר שֶׁנִּזְרַק דָּמוֹ קוֹדֶם חוּרְבַּן הַבַּיִת, וְחָרַב הַבַּיִת וַעֲדַיִין בְּשָׂרוֹ קַיָּים. וּמַקְשִׁינַן בְּשָׂרוֹ לְדָמוֹ, מָה דָּמוֹ בַּמִּזְבֵּחַ – אַף בְּשָׂרוֹ בַּמִּזְבֵּחַ. וּמַקִּישׁ מַעֲשֵׂר לִבְכוֹר.

וְכִי דָּבָר הַלָּמֵד בְּהֶקֵּשׁ חוֹזֵר וּמְלַמֵּד בְּהֶקֵּשׁ? מַעֲשֵׂר דָּגָן חוּלִּין הוּא.

דף יט:

הָנִיחָא לְמַאן דְּאָמַר בָּתַר לָמֵד אָזְלִינַן, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר בָּתַר מְלַמֵּד אָזְלִינַן, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר?

דָּם וּבָשָׂר חָדָא מִילְתָא הִיא.

קָדְשֵׁי קָדָשִׁים וְכוּ'. תְּנִינָא חָדָא זִימְנָא: מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁלֹּא נִפְדּוּ! אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: סֵיפָא בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי טָהוֹר וְגַבְרָא טָהוֹר, דְּקָא אָכֵיל חוּץ לַחוֹמָה. רֵישָׁא בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי טָמֵא וְגַבְרָא טָמֵא, וְקָא אָכֵיל לֵיהּ בִּירוּשָׁלַיִם.

וּמְנָלַן דְּמַחַיֵּיב עָלֵיהּ מִשּׁוּם טוּמְאָה? דְּתַנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: "לֹא בִּעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטֻמְאָה" – בֵּין שֶׁאֲנִי טָמֵא וְהוּא טָהוֹר, בֵּין שֶׁאֲנִי טָהוֹר וְהוּא טָמֵא. וְהֵיכָן מוּזְהָר עַל אֲכִילָה אֵינִי יוֹדֵעַ. טוּמְאַת הַגּוּף – בְּהֶדְיָא כְּתִיב: "נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בּוֹ וְטָמְאָה עַד הָעֶרֶב וְלֹא יֹאכַל מִן הַקֳּדָשִׁים וְגוֹ'" אֶלָּא: טוּמְאַת עַצְמוֹ מְנַיִן?

דִּכְתִיב: "לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ". וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר: "בִּשְׁעָרֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר", וְתַנְיָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: אֲפִילּוּ טָמֵא וְטָהוֹר אוֹכְלִין בְּקְעָרָה אַחַת וְאֵין חוֹשְׁשִׁין, וְקָאָמַר רַחֲמָנָא: הַאי טָמֵא דִּשְׁרֵי לָךְ גַּבֵּי טָהוֹר הָתָם – הָכָא לָא תֵּיכוֹל.

וּמְנָא לַן דְּבַר פְּדָיָיה הוּא?

דְּאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִנַּיִן לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁנִּטְמָא שֶׁפּוֹדִין אוֹתוֹ אֲפִילּוּ בִּירוּשָׁלַיִם? תַּלְמוּד לוֹמַר: "כִּי לֹא תוּכַל שְׂאֵתוֹ." – וְאֵין "שְׂאֵת" אֶלָּא אֲכִילָה, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּשָּׂא מַשְׂאֹת מֵאֵת פָּנָיו".

אָמַר רַב בִּיבִי אָמַר רַב אַסִי: מִנַּיִן לְמַעֲשֵׂר שֵׁנִי טָהוֹר שֶׁפּוֹדִין אוֹתוֹ אֲפִילּוּ בְּפִסְיָה אַחַת חוּץ לַחוֹמָה? שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי לֹא תוּכַל שְׂאֵתוֹ". הַאי מִבְּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי אֶלְעָזָר!

אִם כֵּן, לֵימָא קְרָא "לֹא תוּכַל לְאוֹכְלוֹ", מַאי "שְׂאֵתוֹ"? וְאֵימָא כּוּלּוֹ לְהָכִי הוּא דַּאֲתָא! אִם כֵּן, לֵימָא קְרָא "לֹא תוּכַל לִיטְּלוֹ", מַאי "שְׂאֵתוֹ"? שְׁמַע מִינַּהּ תַּרְתֵּי.

יָתֵיב רַב חֲנִינָא וְרַב הוֹשַׁעְיָא, וְקָא מְבַעְיָא לְהוּ: אַפִּיתְחָא דִּירוּשָׁלַיִם, מַהוּ? פְּשִׁיטָא, הוּא בַּחוּץ וּמַשָּׂאוֹ בְּפָנִים – קָלְטוּהוּ מְחִיצוֹת, הוּא בְּפָנִים וּמַשָּׂאוֹ בַּחוּץ, מַהוּ?

תְּנָא לְהוּ הָהוּא סָבָא בְּדְבֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: "כִּי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם" – מִמִּילּוּאֲךָ.

בָּעֵי רַב פָּפָּא: נָקֵיט לֵיהּ בְּקַנְיָא, מַאי? תֵּיקוּ.

אָמַר רַבִּי אַסִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַעֲשֵׂר שֵׁנִי מֵאֵימָתַי חַיָּיבִין עָלָיו – מִשֶּׁרָאָה פְּנֵי הַחוֹמָה. מַאי טַעְמָא? דְּאָמַר קְרָא "לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ (שָׁנָה בְּשָׁנָה)", וּכְתִיב "(כִּי) לֹא תוּכַל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיךָ", כֹּל הֵיכָא דְּקָרֵינַן בֵּיהּ "לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ" – קָרֵינַן בֵּיהּ "לֹא תוּכַל

לֶאֱכוֹל בִּשְׁעָרֶיךָ". וְכֹל הֵיכָא דְּלָא קָרֵינַן בֵּיהּ "לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ" – לָא קָרֵינַן בֵּיהּ "לֹא תוּכַל לֶאֱכוֹל בִּשְׁעָרֶיךָ".

מֵיתִיבִי, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כֹּהֵן שֶׁעָלְתָה בְיָדוֹ תְּאֵנָה שֶׁל טֶבֶל, אָמַר: תְּאֵנָה זוֹ, תְּרוּמָתָהּ בְּעוּקְצָהּ, מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן בְּצִפּוֹנָהּ, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי לִדְרוֹמָהּ. וְהִיא שְׁנַת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהוּא בִּירוּשָׁלַיִם, אוֹ מַעֲשַׂר עָנִי וְהוּא בִּגְבוּלִין, אֲכָלָהּ –

דף כ.

לוֹקֶה אַחַת.

וְזָר שֶׁאָכָלָהּ – לוֹקֶה שְׁתַּיִם. שֶׁאִילּוּ בַּתְּחִלָּה אֲכָלָהּ – אֵינוֹ לוֹקֶה אֶלָּא אַחַת.

טַעְמָא דְּאִיתֵיהּ בִּירוּשָׁלַיִם, הָא בִּגְבוּלִין – לוֹקֶה שָׁלֹשׁ, דְּאַף עַל גַּב דְּלָאו רוֹאֶה פְּנֵי חוֹמָה! דְּעַיְּילֵי[ה] וְאַפְּקֵי[ה].

אִי הָכִי מַאי לְמֵימְרָא? הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – כְּגוֹן דְּעַיְּילִינְהוּ בְּטִיבְלַיְּיהוּ, וְקָסָבַר: מַתָּנוֹת שֶׁלֹּא הוּרְמוּ – כְּמִי שֶׁהוּרְמוּ דָּמְיָין.

וְסָבַר רַבִּי יוֹסֵי מַתָּנוֹת שֶׁלֹּא הוּרְמוּ כְּמִי שֶׁהוּרְמוּ דָּמֵי? וְהָתַנְיָא: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל פֵּירוֹת שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן וְעָבְרוּ בִּירוּשָׁלַיִם – שֶׁיִּפְדֶּה מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁלָּהֶן וְיֵאָכֵל בְּכָל מָקוֹם.

וְעַל מָה נֶחְלְקוּ – עַל פֵּירוֹת שֶׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתָּן וְעָבְרוּ בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יַחְזִיר מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁלָּהֶם וְיֵאָכֵל בִּירוּשָׁלַיִם, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: יִפְדֶּה וְיֵאָכֵל בְּכָל מָקוֹם.

וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ מַתָּנוֹת שֶׁלֹּא הוּרְמוּ כְּמִי שֶׁהוּרְמוּ דָּמְיָין – הָא קָלָטוּהוּ מְחִיצוֹת!

אָמַר רַבָּה: מְחִיצָה לֶאֱכוֹל דְּאוֹרָיְיתָא, מְחִיצָה לִקְלוֹט – דְּרַבָּנַן. וְכִי גְּזוּר רַבָּנַן – כִּי אִיתֵיהּ בְּעֵינֵיהּ, בְּטִבְלֵיהּ לָא גְּזוּר רַבָּנַן.

רָבִינָא אָמַר: כְּגוֹן דְּנָקִיט לֵיהּ בְּקַנְיָא. וְתִפְשׁוֹט בַּעְיָא דְּרַב פָּפָּא.

מַתְנִי' הַקּוֹרֵחַ קָרְחָה בְּרֹאשׁוֹ וְהַמַּקִּיף פְּאַת רֹאשׁוֹ, וְהַמַּשְׁחִית פְּאַת זְקָנוֹ, וְהַשּׂוֹרֵט שְׂרִיטָה אַחַת עַל הַמֵּת – חַיָּיב. שְׂרָט שְׂרִיטָה אַחַת עַל חֲמִשָּׁה מֵתִים, אוֹ חֲמֵשׁ שְׂרִיטוֹת עַל מֵת אֶחָד – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

עַל הָרֹאשׁ – שְׁתַּיִם, אַחַת מִכָּאן וְאַחַת מִכָּאן, עַל הַזָּקָן – שְׁתַּיִם מִכָּאן וּשְׁתַּיִם מִכָּאן, וְאַחַת מִלְּמַטָּה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִם נִיטְּלוּ כּוּלָּן כְּאַחַת – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת.

וְאֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּטָּלֵנּוּ בְּתַעַר. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֲפִילּוּ לִקְּטוֹ בְּמַלְקֵט אוֹ בְּרַהִיטָנִי – חַיָּיב.

גְּמָ' תְּנוּ רַבָּנַן: "לֹא יִקָּרְחוּ", יָכוֹל אֲפִילּוּ קָרַח אַרְבַּע וְחָמֵשׁ קְרִיחוֹת לֹא יְהֵא חַיָּיב אֶלָּא אַחַת? תַּלְמוּד לוֹמַר "קָרְחָה" – לְחַיֵּיב עַל כָּל קָרְחָה וְקָרְחָה. "בְּרֹאשָׁם" מָה תַּלְמוּד לוֹמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר "לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא תָשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת", יָכוֹל לֹא יְהֵא חַיָּיב אֶלָּא עַל בֵּין הָעֵינַיִם בִּלְבַד, מְנַיִן לְרַבּוֹת כָּל הָרֹאשׁ? תַּלְמוּד לוֹמַר "בְּרֹאשָׁם" – לְרַבּוֹת כָּל הָרֹאשׁ.
וְאֵין לִי אֶלָּא בַּכֹּהֲנִים, שְׂרִיבָּה בְּהֶן הַכָּתוּב מִצּוֹת יְתֵירוֹת, יִשְׂרָאֵל מְנַיִן?
נֶאֱמַר כָּאן "קָרְחָה" וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "קָרְחָה", מָה לְהַלָּן חַיָּיב עַל כָּל קָרְחָה וְקָרְחָה, וְחַיָּיב עַל הָרֹאשׁ כְּבֵין הָעֵינַיִם – אַף כָּאן חַיָּיב עַל כָּל קָרְחָה וְקָרְחָה, וְחַיָּיב עַל הָרֹאשׁ כְּבֵין הָעֵינַיִם.
וּמָה לְהַלָּן עַל מֵת – אַף כָּאן עַל מֵת.
הָנֵי אַרְבַּע וְחָמֵשׁ קְרִיחוֹת הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵּימָא בְּזֶה אַחַר זֶה, וּבְחָמֵשׁ הַתְרָאוֹת – פְּשִׁיטָא!

דף כ:

אֶלָּא בַּחֲדָא הַתְרָאָה, מִי מְחַיַּיב? וְהָתְנַן: נָזִיר שֶׁהָיָה שׁוֹתֶה יַיִן כָּל הַיּוֹם – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. אָמְרוּ לוֹ: "אַל תִּשְׁתֶּה", "אַל תִּשְׁתֶּה", וְהוּא שׁוֹתֶה – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת!
לָא צְרִיכָא, דְּסָךְ חֲמֵשׁ אֶצְבְּעוֹתָיו נָשָׂא וְאוֹתְבִינְהוּ בְּבַת אַחַת, דְּהָוְיָא לֵיהּ, הַתְרָאָה לְכָל חֲדָא וַחֲדָא.
וְכַמָּה שִׁיעוּר קָרְחָה? רַב הוּנָא אוֹמֵר: כְּדֵי שֶׁיֵּרָאֶה מֵרֹאשׁוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: כְּגְרִיס. כְּתַנָּאֵי: כַּמָּה שִׁיעוּר קָרְחָה – כְּגְרִיס, אֲחֵרִים אוֹמְרִים: כְּדֵי שֶׁיֵּרָאֶה מֵרֹאשׁוֹ.
אָמַר רַב יְהוּדָה בַּר חֲבִיבָא: פְּלִיגִי בַּהּ תְּלָתָא תַּנָּאֵי, חַד אוֹמֵר: כְּגְרִיס, וְחַד אוֹמֵר: כְּדֵי שֶׁיֵּרָאֶה מֵרֹאשׁוֹ, וְחַד אוֹמֵר: כִּשְׁתֵּי שְׂעָרוֹת. וְאִיכָּא דְּמַפֵּיק שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וּמְעַיֵּיל בְּכַעֲדָשָׁה.
וְסִימָנָךְ: בַּהֶרֶת – כְּגְרִיס, וּמִחְיָה – בְּכַעֲדָשָׁה.
תָּנָא: הַנּוֹטֵל מִלֹּא פִּי הַזּוֹג בַּשַּׁבָּת – חַיָּיב. וְכַמָּה מִלֹּא פִּי הַזּוֹג? אָמַר רַב יְהוּדָה: שְׁתַּיִם.
וְהָתַנְיָא: לַקָּרְחָה שְׁתַּיִם! אִימָא: וְכֵן לַקָּרְחָה שְׁתַּיִם.
תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: הַנּוֹטֵל מִלֹּא פִּי הַזּוֹג בַּשַּׁבָּת חַיָּיב, וְכַמָּה מִלֹּא פִּי הַזּוֹג – שְׁתַּיִם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אַחַת. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּמְלַקֵּט לְבָנוֹת מִתּוֹךְ שְׁחוֹרוֹת, אֲפִילּוּ אַחַת – שֶׁהוּא חַיָּיב. וְדָבָר זֶה אֲפִילּוּ בְּחוֹל אָסוּר, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יִלְבַּשׁ גֶּבֶר שִׂמְלַת אִשָּׁה".
וְהַמַּקִּיף פְּאַת רֹאשׁוֹ וְכוּ'. תָּנוּ רַבָּנַן: "פְּאַת רֹאשׁוֹ" – סוֹף רֹאשׁוֹ, וְאֵיזֶהוּ סוֹף רֹאשׁוֹ – זֶה הַמַּשְׁוֶה צְדָעָיו לַאֲחוֹרֵי אָזְנוֹ וּלְפַדַּחְתּוֹ.
תָּנֵי תַּנָּא קַמֵּיהּ דְּרַב חִסְדָּא: אֶחָד הַמַּקִּיף וְאֶחָד הַנִּיקָּף – לוֹקֶה. אָמַר לֵיהּ: מַאן דְּאָכֵיל תַּמְרֵי בְּאַרְבֵּילָא לָקֵי? דְּאָמַר לָךְ: מַנִּי – רַבִּי יְהוּדָה הִיא, דְּאָמַר: לָאו שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה לוֹקִין עָלָיו.

רָבָא אוֹמֵר: בְּמַקִּיף לְעַצְמוֹ, וְדִבְרֵי הַכֹּל. רַב אָשֵׁי אוֹמֵר: בְּמְסַיֵּיעַ. וְדִבְרֵי הַכֹּל.
וְהַמַּשְׁחִית פְּאַת זְקָנוֹ. תָּנוּ רַבָּנַן: פְּאַת זְקָנוֹ – סוֹף זְקָנוֹ, וְאֵיזֶהוּ סוֹף זְקָנוֹ – שִׁבּוֹלֶת זְקָנוֹ.
וְהַמְשָׁרֵט שְׂרִיטָה אַחַת וְכוּ'. תָּנוּ רַבָּנַן: "וְשָׂרֶטֶת" – יָכוֹל אֲפִילּוּ שָׂרַט עַל בֵּיתוֹ שֶׁנָּפַל וְעַל סְפִינָתוֹ שֶׁטָּבְעָה בַּיָּם? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לְנֶפֶשׁ" – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא עַל הַמֵּת בִּלְבַד. וּמִנַּיִן לַמְשָׁרֵט חֲמֵשׁ שְׂרִיטוֹת עַל מֵת אֶחָד שֶׁהוּא חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְשֶׂרֶטֶת" – לְחַיֵּיב עַל כָּל שְׂרִיטָה וּשְׂרִיטָה.
רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מִנַּיִן לַמְשָׁרֵט שְׂרִיטָה אַחַת עַל חֲמִשָּׁה מֵתִים, שֶׁהוּא חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת? תַּלְמוּד לוֹמַר "לְנֶפֶשׁ" – לְחַיֵּיב עַל כָּל נֶפֶשׁ וָנֶפֶשׁ.
וְהָא אַפֵּיקְתֵּיהּ לְבֵיתוֹ שֶׁנָּפַל וְלִסְפִינָתוֹ שֶׁטָּבְעָה בַּיָּם!

דף כא.

קָסָבַר רַבִּי יוֹסֵי: שְׂרִיטָה וּגְדִידָה אַחַת הִיא, וּכְתִיב הָתָם "לְמֵת".
אָמַר שְׁמוּאֵל: הַמְשָׁרֵט בִּכְלִי – חַיָּיב. מֵיתִיבִי: שְׂרִיטָה וּגְדִידָה אַחַת הִיא, אֶלָּא שֶׁשְּׂרִיטָה בַּיָּד וּגְדִידָה בִּכְלִי! הוּא דְּאָמַר כְּרַבִּי יוֹסֵי.
תָּנֵי תַּנָּא קַמֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: עַל מֵת, בֵּין בַּיָּד בֵּין בִּכְלִי – חַיָּיב, עַל עֲבוֹדָה זָרָה, בַּיָּד – חַיָּיב, בִּכְלִי – פָּטוּר. וְהָא אִיפְּכָא כְּתִיב: "וַיִּתְגֹּדְדוּ כְּמִשְׁפָּטָם בַּחֲרָבוֹת וּבָרְמָחִים"! אֶלָּא אֵימָא: בַּיָּד – פָּטוּר, בִּכְלִי – חַיָּיב.
וְחַיָּיב עַל הָרֹאשׁ. מַחְוֵי רַב שֵׁשֶׁת בֵּין פִּירְקֵי רֵישָׁא. וְעַל הַזָּקָן, שְׁתַּיִם מִכָּאן וּשְׁתַּיִם מִכָּאן וְאַחַת מִלְּמַטָּה. מַחְוֵי רַב שֵׁשֶׁת בֵּין פִּירְקֵי דִּיקְנָא.
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אִם נָטָלָן וְכוּ'. קָסָבַר: חַד לָאו הוּא.
וְאֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּטְּלֶנּוּ בְּתַעַר. תָּנוּ רַבָּנַן: "וּפְאַת זְקָנָם לֹא יְגַלֵּחוּ", יָכוֹל אֲפִילּוּ גִּלְּחוֹ בְּמִסְפָּרַיִם יְהֵא חַיָּיב? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לֹא תַשְׁחִית". אִי "לֹא תַשְׁחִית", יָכוֹל אִם לִקְּטוֹ בְּמַלְקֵט וּרְהִיטָנִי יְהֵא חַיָּיב? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לֹא יְגַלֵּחוּ".
הָא כֵּיצַד – גִּילּוּחַ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַשְׁחָתָה, הֲוֵי אוֹמֵר זֶה תַּעַר.
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֲפִילּוּ לִקְּטוֹ בְּמַלְקֵט וּרְהִיטָנִי יְהֵא חַיָּיב. מָה נַפְשָׁךְ: אִי גְּמִיר גְּזֵירָה שָׁוָה – לִיבְעֵי תַּעַר, אִי לָא גְּמִיר גְּזֵירָה שָׁוָה – מִסְפָּרַיִם נָמֵי [לָא]!
לְעוֹלָם גְּמִיר גְּזֵירָה שָׁוָה, וְקָסָבַר: הָנֵי נָמֵי גִּילּוּחַ עָבְדִי.
מַתְנִי' הַכּוֹתֵב כְּתוֹבֶת קַעֲקַע. כָּתַב וְלֹא קַעֲקַע, קַעֲקַע וְלֹא כָּתַב – אֵינוֹ חַיָּיב, עַד שֶׁיִּכְתּוֹב וְיַקְעֶקַע (בְּיָדָיו) [בִּדְיוֹ] וּבְכָל דָּבָר שֶׁהוּא רוֹשֵׁם. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּכְתּוֹב שֵׁם אֶת הַשֵּׁם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּכְתֹבֶת קַעֲקַע לֹא תִתְּנוּ בָּכֶם אֲנִי ה'".

גְּמָ' אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: עַד דְּיִכְתּוֹב "אֲנִי ה'" מַמָּשׁ? אֲמַר לֵיהּ: לָא. כִּדְתָנֵי בַּר קַפָּרָא: אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּכְתּוֹב שֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּכְתֹבֶת קַעֲקַע לֹא תִתְּנוּ בָּכֶם אֲנִי ה'" – אֲנִי ה', וְלֹא אַחֵר.

אָמַר רַב מַלְכְּיָא אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: אָסוּר לוֹ לְאָדָם שֶׁיִּתֵּן אֵפֶר מִקְלֶה עַל גַּבֵּי מַכָּתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאֵית כִּכְתוֹבֶת קַעֲקַע. אָמַר רַב נַחְמָן בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא: שַׁפּוּד, שְׁפָחוֹת וְגוּמּוֹת – רַב מַלְכְּיוֹ, בְּלוֹרִית, אֵפֶר מִקְלֶה וּגְבִינָה – רַב מַלְכְּיָא

רַב פָּפָּא אָמַר: מַתְנִיתִין וּמַתְנִיתָא – רַב מַלְכְּיָא, שְׁמַעְתָּתָא – רַב מַלְכְּיוֹ. וְסִימָנָיךְ: מַתְנִיתָא מַלְכְּתָא. מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ שְׁפָחוֹת.

רַב בִּיבִי בַּר אַבָּיֵי קָפֵיד אֲפִילּוּ אַרִיבְדָּא דְּכוּסִילְתָּא. רַב אָשֵׁי אָמַר: כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ שָׁם מַכָּה – מַכָּתוֹ מוֹכִיחַ עָלָיו.

מַתְנִי' נָזִיר שֶׁהָיָה שׁוֹתֶה יַיִן כָּל הַיּוֹם – אֵין חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. אָמְרוּ לוֹ "אַל תִּשְׁתֶּה", "אַל תִּשְׁתֶּה", וְהוּא שׁוֹתֶה – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. הָיָה מִטַּמֵּא לְמֵתִים כָּל הַיּוֹם – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת, אָמְרוּ לוֹ "אַל תִּטַּמֵּא", "אַל תִּטַּמֵּא", וְהוּא מִטַּמֵּא – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. הָיָה מְגַלֵּחַ כָּל הַיּוֹם – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת, אָמְרוּ לוֹ "אַל תְּגַלֵּחַ", "אַל תְּגַלֵּחַ", וְהוּא מְגַלֵּחַ – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

הָיָה לָבוּשׁ בִּכְלָאַיִם כָּל הַיּוֹם – אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת, אָמְרוּ לוֹ: "אַל תִּלְבַּשׁ", "אַל תִּלְבַּשׁ", וְהוּא פּוֹשֵׁט וְלוֹבֵשׁ – חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

דף כא:

יֵשׁ חוֹרֵשׁ תֶּלֶם אֶחָד וְחַיָּיב עָלָיו מִשּׁוּם שְׁמוֹנָה לָאוִין: הַחוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וַחֲמוֹר, וְהֵן מוּקְדָּשִׁין, וְכִלְאַיִם בַּכֶּרֶם, וּבַשְּׁבִיעִית, וְיוֹם טוֹב, וְכֹהֵן וְנָזִיר בְּבֵית הַטּוּמְאָה.

חֲנַנְיָא בֶּן חֲכִינַאי אוֹמֵר: אַף הַלּוֹבֵשׁ כִּלְאַיִם. אָמְרוּ לוֹ: אֵינוֹ הַשֵּׁם. אָמַר לָהֶם: אַף הַנָּזִיר לֹא הוּא הַשֵּׁם.

גְּמָ' אָמַר רַב בִּיבִי אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: "פּוֹשֵׁט וְלוֹבֵשׁ" – לוֹבֵשׁ מַמָּשׁ, אוֹ אֲפִילּוּ מַכְנִיס וּמוֹצִיא בֵּית יָד אוּנְקְלִי שָׁלוֹ? מַחְוֵי רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אִיקָא: עִיּוֹלֵי וְאַפּוֹקֵי. רַב אָשֵׁי אוֹמֵר: אֲפִילּוּ לֹא שָׁהָה אֶלָּא כְּדֵי לִפְשׁוֹט וְלִלְבּוֹשׁ – חַיָּיב.

יֵשׁ חוֹרֵשׁ תֶּלֶם וְכוּ'. אָמַר רַבִּי יַנַּאי: בַּחֲבוּרָה נִמְנוּ וְגָמְרוּ: הַחוֹפֶה בְּכִלְאַיִם – לוֹקֶה. אָמַר לָהֶן רַבִּי יוֹחָנָן: לָאו מִשְׁנָתֵנוּ הִיא זוֹ? יֵשׁ חוֹרֵשׁ תֶּלֶם אֶחָד וְחַיָּיב עָלָיו מִשּׁוּם שְׁמוֹנָה לָאוִין: הַחוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמוֹר וְהֵן מוּקְדָּשִׁין, וְכִלְאַיִם בַּכֶּרֶם – הַאי חוֹרֵשׁ דְּמַחַיָּיב מִשּׁוּם כִּלְאַיִם הֵיכִי מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ? לָאו דְּמִיכַּסֵּי בַּהֲדֵיהּ דְּאָזֵיל?

אָמַר לֵיהּ: אִי לָאו דְּדַלַּאי לְךָ חַסְפָּא, מִי מַשְׁכַּחַתְּ מַרְגָּנִיתָא תּוּתַהּ? אָמַר לֵיהּ רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן: אִי לָאו דְּקַיְלְסָךְ גַּבְרָא רַבָּה, הֲוָה אָמֵינָא: מַתְנִיתִין מַנִּי – רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דְּאָמַר: הַמְקַיְּים כִּלְאַיִם – לוֹקֶה.

מַאי רַבִּי עֲקִיבָא? דְּתַנְיָא: הַמְנַכֵּשׁ וְהַמְחַפֶּה בְּכִלְאַיִם – לוֹקֶה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אַף הַמְקַיְּים.

מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא? דְּתַנְיָא: "שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם" – אֵין לִי אֶלָּא זוֹרֵעַ, מְקַיֵּים מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: "בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם".

אָמַר לֵיהּ עוּלָּא לְרַב נַחְמָן: וְלֵילְקֵי נָמֵי מִשּׁוּם זוֹרֵעַ בְּיוֹם טוֹב! אָמַר לֵיהּ: תְּנָא וְשַׁיֵּיר.

אָמַר לֵיהּ: תַּנָּא קָתָנֵי שְׁמוֹנָה, וְאַתְּ אָמַרְתְּ תְּנָא וְשַׁיֵּיר?! אָמַר רָבָא: יֵשׁ חִילּוּק מְלָאכוֹת בְּשַׁבָּת, וְאֵין חִילּוּק מְלָאכוֹת בְּיוֹם טוֹב. אָמַר לֵיהּ: עַדָא תְּהֵא.

אֵיתֵיבֵיהּ אַבָּיֵי: וְאֵין חִילּוּק מְלָאכוֹת בְּיוֹם טוֹב? וְהָתְנַן: הַמְבַשֵּׁל גִּיד בְּחֶלֶב בְּיוֹם טוֹב, וַאֲכָלוֹ – לוֹקֶה חָמֵשׁ. לוֹקֶה מְשׁוּם אוֹכֵל גִּיד, וְלוֹקֶה מְשׁוּם מְבַשֵּׁל בְּיוֹם טוֹב שֶׁלֹּא לְצוֹרֶךְ, וְלוֹקֶה מְשׁוּם מְבַשֵּׁל גִּיד בְּחֶלֶב, וְלוֹקֶה מְשׁוּם אוֹכֵל בָּשָׂר בְּחֶלֶב, וְלוֹקֶה

דף כב.

מְשׁוּם הַבְעָרָה. וְאִם אִיתָא, מְשׁוּם הַבְעָרָה לָא מְחַיַּיב, דְּהָא אִיחַיַּיב לֵיהּ מְשׁוּם בְּשׁוּלוֹ! אַפֵּיק הַבְעָרָה וְעַיֵּיל גִּיד הַנָּשֶׁה שֶׁל נְבֵילָה.

וְהָתְנֵי רַבִּי חִיָּיא: לוֹקֶה שְׁתַּיִם עַל אֲכִילָתוֹ וְשָׁלֹשׁ עַל בְּשׁוּלוֹ. וְאִי אִיתָא, שָׁלֹשׁ עַל אֲכִילָתוֹ הוּא חַיָּיב! אֶלָּא: אַפֵּיק הַבְעָרָה וְעַיֵּיל עֲצֵי אֲשֵׁירָה, וְאַזְהָרָתֵיהּ מֵהָכָא: "וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ וְגוֹ'".

אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אָשֵׁי: וְלֵילְקֵי נָמֵי מִשּׁוּם "לֹא תָבִיא תּוֹעֵבָה אֶל בֵּיתֶךָ"! אֶלָּא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – כְּגוֹן שֶׁבִּישְׁלוֹ בַּעֲצֵי הֶקְדֵּשׁ, וְאַזְהָרָתֵיהּ מֵהָכָא: "וַאֲשֵׁרֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ... לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַה' אֱלֹהֵיכֶם".

סִימָן. שנבא"י שנ"ז

מַתְקִיף לַהּ רַב הוֹשַׁעְיָא: וְלִיחְשׁוֹב נָמֵי הַזּוֹרֵעַ בְּנַחַל אֵיתָן, וְאַזְהָרָתֵיהּ מֵהָכָא: "אֲשֶׁר לֹא יֵעָבֵד בּוֹ וְלֹא יִזָּרֵעַ"!

מַתְקִיף לַהּ רַב חֲנַנְיָא: וְלִיחְשׁוֹב נָמֵי הַמּוֹחֵק אֶת הַשֵּׁם בַּהֲלִיכָתוֹ, וְאַזְהָרָתֵיהּ מֵהָכָא: "וְאִבַּדְתֶּם אֶת שְׁמָם וְגוֹ' (ו)לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַה' אֱלֹהֵיכֶם"!

מַתְקִיף לַהּ רַבִּי אַבָּהוּ: וְלִיחְשׁוֹב נָמֵי הַקּוֹצֵץ אֶת בַּהֲרָתוֹ, וְאַזְהָרָתֵיהּ מֵהָכָא: "הִשָּׁמֶר בְּנֶגַע הַצָּרַעַת"!

מַתְקֵיף לַהּ אַבָּיֵי: וְלֵיחְשׁוֹב נָמֵי הַמַּזִּיחַ הַחוֹשֵׁן מֵעַל הָאֵפוֹד, וְהַמַּסִּיר בַּדֵּי אָרוֹן, וְאַזְהָרָתֵיהּ מֵהָכָא: "(וְ)לֹא יָסָרוּ", "וְלֹא יִזַּח הַחֹשֶׁן"!

מַתְקֵיף לַהּ רַב אָשֵׁי: וְלֵיחְשׁוֹב נָמֵי הַחוֹרֵשׁ בַּעֲצֵי אֲשֵׁירָה, וְאַזְהָרָתֵיהּ מֵהָכָא: "וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה וְגוֹ"!

מַתְקֵיף לַהּ רָבִינָא: וְלֵיחְשׁוֹב נָמֵי הַקּוֹצֵץ אִילָנוֹת טוֹבוֹת, וְאַזְהָרָתֵיהּ מֵהָכָא: "כִּי מִמֶּנּוּ תֹּאכַל וְאֹתוֹ לֹא תִכְרֹת"!

אָמַר לֵיהּ רַבִּי זְעֵירָא לְרַבִּי מָנִי: וְלֵיחְשׁוֹב נָמֵי כְּגוֹן דְּאָמַר "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶחְרוֹשׁ בְּיוֹם טוֹב"! הָתָם לָא קָא חָלְה שְׁבוּעָה, מוּשְׁבָּע וְעוֹמֵד מֵהַר סִינַי הוּא. אֲמַר לֵיהּ: כְּגוֹן דְּאָמַר "שְׁבוּעָה שֶׁלֹּא אֶחְרוֹשׁ בֵּין בַּחוֹל בֵּין בְּיוֹם טוֹב", דְּמִגּוֹ דְּחָלְה עֲלֵיהּ שְׁבוּעָה בְּחוֹל – חָלְה עֲלֵיהּ נָמֵי בְּיוֹם טוֹב! מִידֵּי דְּאִיתֵיהּ בְּשִׁאֵילָה לָא קָתָנֵי.

וְלָא? וְהָרֵי הֶקְדֵּשׁ! בְּבְכוֹר. וְהָרֵי נָזִיר! בְּנָזִיר שִׁמְשׁוֹן.

נָזִיר שִׁמְשׁוֹן בַּר אִיטַּמּוּיֵי לְמֵתִים הוּא? אֶלָּא, הַאי תַּנָּא אִיסּוּר כּוֹלֵל לֵית לֵיהּ.

אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: הַמַּרְבִּיעַ שׁוֹר פְּסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁים – לוֹקֶה שְׁנַיִם. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: הַמַּנְהִיג בְּשׁוֹר פְּסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁים – לוֹקֶה, שֶׁהֲרֵי גּוּף אֶחָד הוּא, וַעֲשָׂאוֹ הַכָּתוּב כִּשְׁנֵי גּוּפִים.

מַתְנִי' כַּמָּה מַלְקִין אוֹתוֹ – אַרְבָּעִים חָסֵר אַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר "בְּמִסְפַּר אַרְבָּעִים" – מִנְיָן שֶׁהוּא סָמוּךְ לְאַרְבָּעִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַרְבָּעִים שְׁלֵימוֹת הוּא לוֹקֶה, וְהֵיכָן הוּא לוֹקֶה אֶת הַיְתֵירָה – בֵּין כְּתֵפָיו.

אֵין אוֹמְדִין אוֹתוֹ, אֶלָּא בְּמַכּוֹת רְאוּיוֹת לְהִשְׁתַּלֵּשׁ. אֶמְדוּהוּ לְקַבֵּל אַרְבָּעִים, וְלוֹקֶה מִקְצָת,

דף כב:

וְאֶמְדוּ שֶׁאֵין יָכוֹל לְקַבֵּל אַרְבָּעִים – פָּטוּר. אֶמְדוּהוּ לְקַבֵּל שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, וּמִשֶּׁלָּקָה אֶמְדוּ שֶׁיָּכוֹל הוּא לְקַבֵּל אַרְבָּעִים – פָּטוּר.

גְּמָ' מַאי טַעְמָא? אִי כְּתִיב "אַרְבָּעִים בְּמִסְפָּר" הָווּ אָמֵינָא: אַרְבָּעִים בְּמִנְיָינָא, הַשְׁתָּא דִּכְתִיב "בְּמִסְפַּר אַרְבָּעִים" – מִנְיָן שֶׁהוּא סוֹכֵם אֶת הָאַרְבָּעִים. אָמַר רָבָא: כַּמָּה טַפְשָׁאֵי שְׁאָר אִינָשֵׁי, דְּקָיְימִי מִקַּמֵּי סֵפֶר תּוֹרָה, וְלָא קָיְימִי מִקַּמֵּי גַּבְרָא רַבָּה, דְּאִילּוּ בְּסֵפֶר תּוֹרָה כְּתִיב "אַרְבָּעִים", וַאֲתוֹ רַבָּנַן בְּצַרּוּ חָדָא.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַרְבָּעִים שְׁלֵימוֹת וְכוּ'. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה – דִּכְתִיב "מָה הַמַּכּוֹת הָאֵלֶּה בֵּין יָדֶיךָ וְאָמַר אֲשֶׁר הֻכֵּתִי בֵּית מְאַהֲבָי". וְרַבָּנַן? הַהוּא בְּתִינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן הוּא דִּכְתִיב.

אֵין אוֹמְדִין אֶלָּא בְּמַכּוֹת הָרְאוּיוֹת וְכוּ'. לְקֶה – אֵין, לֹא לָקָה – לָא.

וּרְמִינְהוּ: אֲמָדוּהוּ לְקַבֵּל אַרְבָּעִים, וְחָזְרוּ וְאָמְדוּ שֶׁאֵין יָכוֹל לְקַבֵּל אַרְבָּעִים – פָּטוּר. אֲמָדוּהוּ לְקַבֵּל שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה, וְחָזְרוּ וַאֲמָדוּהוּ שֶׁיָּכוֹל לְקַבֵּל אַרְבָּעִים – פָּטוּר.

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: לָא קַשְׁיָא, הָא – דַּאֲמָדוּהוּ לְיוֹמֵי, הָא – דַּאֲמָדוּהוּ לִמְחַר וּלְיוֹמָא אוּחְרָא.

מַתְנִי' עָבַר עֲבֵירָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁנֵי לָאוִין, אֲמָדוּהוּ אוֹמֶד אֶחָד – לוֹקֶה וּפָטוּר, וְאִם לָאו – לוֹקֶה וּמִתְרַפֵּא, וְחוֹזֵר וְלוֹקֶה.

גְּמָ' וְהָתַנְיָא: אֵין אוֹמְדִין אוֹמֶד אֶחָד לִשְׁנֵי לָאוִין!

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: לָא קַשְׁיָא, הָא – דַּאֲמָדוּהוּ לְאַרְבָּעִים וַחֲדָא. הָא – דַּאֲמָדוּהוּ לְאַרְבָּעִים וַתַּרְתֵּי.

מַתְנִי' כֵּיצַד מַלְקִין אוֹתוֹ? כּוֹפָּה שְׁתֵּי יָדָיו עַל הָעַמּוּד הֵילָךְ וְהֵילָךְ, וְחַזָּן הַכְּנֶסֶת אוֹחֵז בִּבְגָדָיו, אִם נִקְרָעוּ – נִקְרָעוּ, וְאִם נִפְרָמוּ – נִפְרָמוּ, עַד שֶׁהוּא מְגַלֶּה אֶת לִבּוֹ. וְהָאֶבֶן נְתוּנָה מֵאַחֲרָיו. חַזָּן הַכְּנֶסֶת עוֹמֵד עָלָיו וּרְצוּעָה בְּיָדוֹ, שֶׁל עֵגֶל, כְּפוּלָה אֶחָד לִשְׁנַיִם וּשְׁנַיִם לְאַרְבָּעָה, וּשְׁתֵּי רְצוּעוֹת שֶׁל חֲמוֹר עוֹלוֹת וְיוֹרְדוֹת בָּהּ. יָדָהּ טֶפַח וּרְחָבָה טֶפַח, וְרֹאשָׁהּ מַגַּעַת עַל פִּי כְרֵיסוֹ.

וּמַכֶּה אוֹתוֹ שְׁלִישׁ מִלְּפָנָיו וּשְׁתֵּי יָדוֹת מִלְּאַחֲרָיו. וְאֵינוֹ מַכֶּה אוֹתוֹ לֹא עוֹמֵד וְלֹא יוֹשֵׁב, אֶלָּא מוּטֶה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט",

וְהַמַּכֶּה מַכָּה בְּיָדוֹ אַחַת בְּכָל כֹּחוֹ, וְהַקּוֹרֵא קוֹרֵא: "אִם לֹא תִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת וְגוֹ'", "וְהִפְלָא ה' אֶת מַכֹּתְךָ וְאֵת מַכּוֹת זַרְעֶךָ וְגוֹ'" וְחוֹזֵר לִתְחִלַּת הַמִּקְרָא: "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וְגוֹ'" וְחוֹתֵם: "וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עָוֹן", וְגוֹ', וְחוֹזֵר לִתְחִלַּת הַמִּקְרָא.

וְאִם מֵת תַּחַת יָדוֹ – פָּטוּר. הוֹסִיף לוֹ עוֹד רְצוּעָה אַחַת וּמֵת – הֲרֵי זֶה גּוֹלֶה עַל יָדוֹ. נִתְקַלְקֵל, בֵּין בְּרֵיעֵי בֵּין בְּמַיִם – פָּטוּר, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָאִישׁ – בְּרֵיעֵי, וְהָאִשָּׁה – בְּמַיִם.

דף כג.

גְּמָ' מַאי טַעְמָא – מִשּׁוּם "נִקְלָה".

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: מִנַּיִן לִרְצוּעָה שֶׁהִיא שֶׁל עֵגֶל – דִּכְתִיב "אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ", וּסְמִיךְ לֵיהּ "לֹא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ".

וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: מִנַּיִן לִיבָמָה שֶׁנִּפְלָה לִפְנֵי מוּכֶּה שְׁחִין, שֶׁאֵין חוֹסְמִין אוֹתָהּ – דִּכְתִיב "לֹא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ", וּסְמִיךְ לֵיהּ "כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וְגוֹ'".

וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: כָּל הַמְבַזֶּה אֶת הַמּוֹעֲדִים כְּאִילּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, דִּכְתִיב "אֱלֹהֵי מַסֵּכָה לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ", וּסְמִיךְ לֵיהּ "אֶת חַג הַמַּצּוֹת תִּשְׁמֹר".

וְאָמַר רַב שֵׁשֶׁת מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: כָּל הַמְסַפֵּר לָשׁוֹן הָרָע, וְכֵן הַמְקַבֵּל לָשׁוֹן הָרָע, וְכָל הַמֵּעִיד עֵדוּת שֶׁקֶר – רָאוּי לְהַשְׁלִיכוֹ לִכְלָבִים, דִּכְתִיב ״לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ״, וּסְמִיךְ לֵיהּ ״לֹא תִשָּׂא שֵׁמַע שָׁוְא וְגוֹ׳״, קְרִי בֵּיהּ נָמֵי ״לֹא תַשִּׁיא״.

וּשְׁתֵּי רְצוּעוֹת וְכוּ׳. תָּנָא: שֶׁל חֲמוֹר. כִּדְדָרֵישׁ הָהוּא גְּלִילָאָה עֲלֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא: ״יָדַע שׁוֹר קֹנֵהוּ וַחֲמוֹר אֵבוּס בְּעָלָיו יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע וְגוֹ׳״, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: יָבֹא מִי שֶׁמַּכִּיר אֵבוּס בְּעָלָיו, וְיִפָּרַע מִמִּי שֶׁאֵינוֹ מַכִּיר אֵבוּס בְּעָלָיו.

יָדָהּ טָפַח וְכוּ׳. אָמַר אַבָּיֵי: שְׁמַע מִינַּהּ כֹּל חַד וְחַד לְפוּם גַּבֵּיהּ עָבְדִינַן לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ רָבָא: אִם כֵּן נַפִּישׁ לְהוּ רְצוּעוֹת טוּבָא! אֶלָּא אָמַר רָבָא: אַבְקָתָא אִית לַיהּ, כִּי בָּעֵי מְיַקַּטַר בַּיהּ, כִּי בָּעֵי מְרַפֵּא בַּהּ.

מַלְקִין אוֹתוֹ וְכוּ׳. מְנָא הָנֵי מִילֵּי? אָמַר רַב כָּהֲנָא: דְּאָמַר קְרָא ״וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט וְהִכָּהוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר״ – רִשְׁעָה אַחַת מִלְּפָנָיו, שְׁתֵּי רִשְׁעִיּוֹת מֵאַחֲרָיו.

אֵין מַלְקִין אוֹתוֹ וְכוּ׳. אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִנַּיִן לִרְצוּעָה שֶׁהִיא מוּכְפֶּלֶת – שֶׁנֶּאֱמַר ״וְהִפִּילוֹ״. וְהָא מִיבְּעֵי לֵיהּ לְגוּפֵיהּ! אִם כֵּן לִכְתּוֹב קְרָא ״יַטֵּיהוּ״, מַאי ״הִפִּילוֹ״? שְׁמַע מִינַּהּ תַּרְתֵּי.

הַמַּכֶּה מַכָּה בְּיָדוֹ. תָּנוּ רַבָּנָן: אֵין מַעֲמִידִין חַזָּנִין אֶלָּא חֲסֵירֵי כֹּחַ וִיתֵירֵי מַדָּע. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֲפִילּוּ חֲסֵירֵי מַדָּע וִיתֵירֵי כֹּחַ.

אָמַר רָבָא: כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה מִסְתַּבְּרָא, דִּכְתִיב ״לֹא יוֹסִיף... פֶּן יוֹסִיף״, אִי אָמְרַתְּ בְּשִׁלְמָא חֲסֵירֵי מַדָּע – הַיְינוּ דְּצָרִיךְ לְאַזְהוֹרֵי. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ יְתֵירֵי מַדָּע – מִי צָרִיךְ לְאַזְהוֹרֵי? וְרַבָּנָן: אֵין מְזָרְזִין אֶלָּא לַמְזוֹרָז.

תָּנָא: כְּשֶׁהוּא מַגְבִּיהַּ – מַגְבִּיהַּ בִּשְׁתֵּי יָדָיו, וּכְשֶׁהוּא מַכֶּה – מַכֶּה בְּיָדוֹ אַחַת, כִּי הֵיכִי (דְּלֵיתֵא) [דְּתֵיתֵי] מִדִּידֵיהּ.

וְהַקּוֹרֵא קוֹרֵא וְכוּ׳. תָּנוּ רַבָּנָן: הַגָּדוֹל שֶׁבַּדַּיָּינִין קוֹרֵא, הַשֵּׁנִי מוֹנֶה, וְהַשְּׁלִישִׁי אוֹמֵר: ״הַכֵּהוּ״! בִּזְמַן שֶׁמַּכָּה מְרוּבָּה – מַאֲרִיךְ, בִּזְמַן שֶׁמַּכָּה מוּעֶטֶת – מְקַצֵּר. וְהָא אֲנַן תְּנַן: חוֹזֵר לְתְחִלַּת הַמִּקְרָא! מִצְוָה לְצַמְצֵם, וְאִי[ם] לֹא צְמְצֵם – חוֹזֵר לְתְחִלַּת הַמִּקְרָא.

תָּנוּ רַבָּנָן: ״מַכָּה רַבָּה״, אֵין לִי אֶלָּא מַכָּה רַבָּה, מַכָּה מוּעֶטֶת מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״לֹא יוֹסִיף״. אִם כֵּן, מָה תַּלְמוּד לוֹמַר ״מַכָּה רַבָּה״? לִימֵּד עַל הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁהֵן מַכָּה רַבָּה.

נִתְקַלְקֵל וְכוּ׳. תָּנוּ רַבָּנָן: אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה בְּרִיעֵי וְלֹא בְּמַיִם, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָאִישׁ בְּרִיעִי, וְהָאִשָּׁה בְּמַיִם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה – בֵּין בְּרִיעִי בֵּין בְּמַיִם.

וְהָתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה – בְּרֵיעִי! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: שְׁנֵיהֶם שָׁוִין בְּרֵיעִי.

אָמַר שְׁמוּאֵל: כְּפָתוּהוּ, וְרָץ מִבֵּית דִּין – פָּטוּר. מֵיתִיבִי: קָלָה, בֵּין בָּרְאשׁוֹנָה בֵּין בַּשְּׁנִיָּה – פּוֹטְרִין אוֹתוֹ. נִפְסְקָה רְצוּעָה בַּשְּׁנִיָּה – פּוֹטְרִין אוֹתוֹ, בָּרְאשׁוֹנָה – אֵין פּוֹטְרִין אוֹתוֹ. אַמַּאי? לֶהֱוֵי כְּרָץ! הָתָם רָץ, הָכָא לָא רָץ.

תָּנוּ רַבָּנַן: אֲמָדוּהוּ לִכְשֶׁיְּלַקֶּה קָלָה – פּוֹטְרִין אוֹתוֹ. לִכְשֶׁיֵּצֵא מִבֵּית דִּין קָלָה – מַלְקִין אוֹתוֹ. וְלֹא עוֹד אֶלָּא, אֲפִילּוּ קָלָה בַּתְּחִלָּה – מַלְקִין אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִכָּהוּ וְגוֹ' וְנִקְלָה" וְלֹא שֶׁלָּקָה כְּבָר בְּבֵית דִּין.

מַתְנִי' כָּל חַיָּיבֵי כְרֵיתוֹת שֶׁלָּקוּ – נִפְטְרוּ יְדֵי כְרִיתָתָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנִקְלָה אָחִיךָ לְעֵינֶיךָ" – כְּשֶׁלָּקָה הֲרֵי הוּא כְּאָחִיךָ, דִּבְרֵי רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל.

וְאָמַר רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל: מָה אִם הָעוֹבֵר עֲבֵירָה אַחַת נוֹטֵל נַפְשׁוֹ עָלֶיהָ, הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁתִּנָּתֵן לוֹ נַפְשׁוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מִמְּקוֹמוֹ הוּא לָמֵד, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשׂוֹת וְגוֹ'"

דף כג:

"אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחַי בָּהֶם". הָא הַיּוֹשֵׁב וְלֹא עָבַר עֲבֵירָה נוֹתְנִין לוֹ שָׂכָר כְּעוֹשֶׂה מִצְוָה.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר "רַק חֲזַק לְבִלְתִּי אֱכֹל (אֶת) הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנָּפֶשׁ וְגוֹ'" וּמָה אִם הַדָּם, שֶׁנַּפְשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם קָצָה מִמֶּנּוּ – הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ מְקַבֵּל שָׂכָר, גָּזָל וַעֲרָיוֹת, שֶׁנַּפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם מִתְאַוָּה לָהֶן וּמְחַמַּדְתָּן – הַפּוֹרֵשׁ מֵהֶן עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁיִּזְכֶּה לוֹ וּלְדוֹרוֹתָיו וּלְדוֹרוֹת דּוֹרוֹתָיו עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת.

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקַשְׁיָא אוֹמֵר: רָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר "ה' חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר".

גְּמָ' אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: חֲלוּקִין עָלַיו חֲבֵרָיו עַל רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל. אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: אָמְרִי בֵּי רַב, תְּנַיְנָן: אֵין בֵּין שַׁבָּת לְיוֹם הַכִּפּוּרִים אֶלָּא שֶׁזֶּה זְדוֹנוֹ בִּידֵי אָדָם וְזֶה זְדוֹנוֹ בְּהֹכֶרֶת. וְאִם אִיתָא, אִידֵּי וְאִידֵּי בִּידֵי אָדָם הוּא.

רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אוֹמֵר: הָא מַנִּי – רַבִּי יִצְחָק הִיא, דְּאָמַר: מַלְקוּת בְּחַיָּיבֵי כְרֵיתוֹת לֵיכָּא. דְּתַנְיָא, רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר: חַיָּיבֵי כְרֵיתוֹת בַּכְּלָל הָיוּ, וְלָמָּה יָצְאוּ כָּרֵת בַּאֲחוֹתוֹ – לְדוּנוֹ בְּכָרֵת וְלֹא בְּמַלְקוּת.

רַב אָשֵׁי אָמַר: אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן, זֶה – עִיקַּר זְדוֹנוֹ בִּידֵי אָדָם, וְזֶה – עִיקַּר זְדוֹנוֹ בִּידֵי שָׁמַיִם.

אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה אָמַר רַב: הֲלָכָה כְּרַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן גַּמְלִיאֵל. אָמַר רַב יוֹסֵף: מַאן סָלֵיק לְעֵילָּא וַאֲתָא וַאֲמַר?! אֲמַר לֵיהּ אַבָּיֵי: אֶלָּא הָא דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים עָשׂוּ בֵּית דִּין שֶׁל מַטָּה וְהִסְכִּימוּ בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה עַל יָדָם – מַאן סָלֵיק לְעֵילָּא וַאֲתָא וַאֲמַר? אֶלָּא: קְרָאֵי קָא דָרְשִׁינַן, הָכָא נָמֵי, קְרָאֵי קָא דָרְשִׁינַן.

גּוּפָא, אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים עָשׂוּ בֵּית דִּין שֶׁל מַטָּה וְהִסְכִּימוּ בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה עַל יָדָם, [אֵלּוּ הֵן]: מִקְרָא מְגִילָּה, וּשְׁאֵילַת שָׁלוֹם [בַּשֵּׁם], וַהֲבָאַת מַעֲשֵׂר.

מִקְרָא מְגִילָּה – דִּכְתִיב ״קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים״ – קִיְּמוּ לְמַעְלָה מַה שֶּׁקִּבְּלוּ לְמַטָּה.

וּשְׁאֵילַת שָׁלוֹם – דִּכְתִיב ״וְהִנֵּה בֹעַז בָּא מִבֵּית לָחֶם וַיֹּאמֶר לַקּוֹצְרִים ה׳ עִמָּכֶם״, וְאוֹמֵר ״ה׳ עִמְּךָ גִּבּוֹר הֶחָיִל״. מַאי ״וְאוֹמֵר״? וְכִי תֵּימָא בּוֹעַז הוּא דַּעֲבַד מִדַּעְתֵּיהּ, וּמִשְּׁמַיָּא לָא אַסְכִּימוּ עַל יְדֵיהּ – תָּא שְׁמַע: וְאוֹמֵר ״ה׳ עִמְּךָ גִּבּוֹר הֶחָיִל״.

הֲבָאַת מַעֲשֵׂר – דִּכְתִיב ״הָבִיאוּ אֶת כָּל הַמַּעֲשֵׂר אֶל בֵּית הָאוֹצָר וִיהִי טֶרֶף בְּבֵיתִי וּבְחָנוּנִי נָא בָּזֹאת אָמַר ה׳ צְבָאוֹת אִם לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֵת אֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם וַהֲרִיקֹתִי לָכֶם בְּרָכָה עַד בְּלִי דָי״. מַאי ״עַד בְּלִי דָי״? אָמַר רָמֵי בַּר רַב: עַד שֶׁיִּבְלוּ שִׂפְתוֹתֵיכֶם מִלּוֹמַר ״דַּי״.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת הוֹפִיעַ רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ: בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל שֵׁם, וּבְבֵית דִּינוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל הָרָמָתִי, וּבְבֵית דִּינוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה. בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל שֵׁם – דִּכְתִיב ״וַיִּכַּר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צָדְקָה מִמֶּנִּי״. מְנָא יָדַע? דִּלְמָא כִּי הֵיכִי דַּאֲזַל אִיהוּ לְגַבֵּיהּ אֲזַל נָמֵי אִינָשׁ אַחֲרִינָא [לְגַבֵּיהּ]! יָצָאת בַּת קוֹל וְאָמְרָה: מִמֶּנִּי יָצְאוּ כְּבוּשִׁים.

בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל – דִּכְתִיב ״הִנְנִי עֲנוּ בִי נֶגֶד ה׳ וְנֶגֶד מְשִׁיחוֹ אֶת שׁוֹר מִי לָקָחְתִּי... וַיֹּאמְרוּ לֹא עָשַׁקְתָּנוּ וְלֹא רַצּוֹתָנוּ... וַיֹּאמֶר עֵד ה׳ וְעֵד מְשִׁיחוֹ... כִּי לֹא מְצָאתֶם בְּיָדִי מְאוּמָה וַיֹּאמֶר עֵד״, ״וַיֹּאמֶר״? ״וַיֹּאמְרוּ״ מִיבְּעֵי לֵיהּ! יָצְאת בַּת קוֹל וְאָמְרָה: אֲנִי עֵד בְּדָבָר זֶה.

בְּבֵית דִּינוֹ שֶׁל שְׁלֹמֹה – דִּכְתִיב ״וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תְּנוּ לָהּ אֶת הַיֶּלֶד הַחַי וְהָמֵת לֹא תְמִיתֻהוּ (כִּי) הִיא אִמּוֹ״. מְנָא יָדַע? דִּלְמָא אִיעֲרוּמֵא מִיעְרְמָא! יָצְאת בַּת קוֹל וְאָמְרָה: ״הִיא אִמּוֹ״.

אָמַר רָבָא: מַמַּאי? דִּלְמָא יְהוּדָה, כֵּיוָן דְּחַשֵּׁיב יְרֻחֵי וְיוֹמֵי וְאִיתְרְמִי – דְּחַזֵּינַן מַחְזְקִינַן, דְּלָא חַזֵּינַן לָא מַחְזְקִינַן.

שְׁמוּאֵל נָמֵי, כּוּלְּהוּ יִשְׂרָאֵל קָרֵי לְהוּ בְּלָשׁוֹן יְחִידִי, דִּכְתִיב ״יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בַּה״״.

שְׁלֹמֹה נָמֵי – מִדְּהָא קָא (מְרַחֲמָא) [מְרַחֲמָא] וְהָא לָא קָא (מְרַחֲמָא) [מְרַחֲמָא]! אֶלָּא גְּמָרָא.

דָּרֵשׁ רַבִּי שִׁמְלַאי: שֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹת נֶאֶמְרוּ לוֹ לְמֹשֶׁה, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְחָמֵשׁ לְאוִין כְּמִנְיַן יְמוֹת הַחַמָּה, וּמָאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה עֲשֵׂה כְּנֶגֶד אֵיבָרָיו שֶׁל אָדָם. אָמַר רַב הַמְנוּנָא: מַאי קְרָא – "תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרָשָׁה", "תּוֹרָה" בְּגִימַטְרִיָּא

דף כד.

שֵׁית מְאָה וְחַד סְרֵי הָוֵי, "אָנֹכִי" וְ"לֹא יִהְיֶה לְךָ" – מִפִּי הַגְּבוּרָה שְׁמַעְנוּם.
(סימן דמשמק סק).
בָּא דָּוִד וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת עֶשְׂרֵה, דִּכְתִיב "מִזְמוֹר לְדָוִד [ה'] מִי יָגוּר בְּאָהֳלֶךָ מִי יִשְׁכֹּן בְּהַר קָדְשֶׁךָ. הוֹלֵךְ תָּמִים וּפוֹעֵל צֶדֶק וְדֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ, לֹא רָגַל עַל לְשֹׁנוֹ לֹא עָשָׂה לְרֵעֵהוּ רָעָה וְחֶרְפָּה לֹא נָשָׂא עַל קְרֹבוֹ. נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס וְאֶת יִרְאֵי ה' יְכַבֵּד נִשְׁבַּע לְהָרַע וְלֹא יָמֵר. כַּסְפּוֹ לֹא נָתַן בְּנֶשֶׁךְ וְשֹׁחַד עַל נָקִי לֹא לָקָח עֹשֵׂה אֵלֶּה לֹא יִמּוֹט לְעוֹלָם".
"הוֹלֵךְ תָּמִים" – זֶה אַבְרָהָם, דִּכְתִיב "הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים".
"פּוֹעֵל צֶדֶק" – כְּגוֹן אַבָּא חִלְקִיָּהוּ.
"וְדוֹבֵר אֱמֶת בִּלְבָבוֹ" – כְּגוֹן רַב סָפְרָא.
"לֹא רָגַל עַל לְשֹׁנוֹ" – זֶה יַעֲקֹב אָבִינוּ, דִּכְתִיב "אוּלַי יְמַשֵּׁנִי אָבִי וְהָיִיתִי בְעֵינָיו כִּמְתַעְתֵּעַ".
"לֹא עָשָׂה לְרֵעֵהוּ רָעָה" – שֶׁלֹּא יָרַד לְאוּמָּנוּת חֲבֵירוֹ.
"וְחֶרְפָּה לֹא נָשָׂא עַל קְרֹבוֹ" – זֶה הַמְקָרֵב אֶת קְרוֹבָיו.
"נִבְזֶה בְּעֵינָיו נִמְאָס" – זֶה חִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ, שֶׁגִּירַר עַצְמוֹת אָבִיו בְּמִטָּה שֶׁל חֲבָלִים.
"וְאֶת יִרְאֵי ה' יְכַבֵּד" – זֶה יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה, שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהָיָה רוֹאֶה תַּלְמִיד חָכָם הָיָה עוֹמֵד מִכִּסְאוֹ וּמְחַבְּקוֹ וּמְנַשְּׁקוֹ וְקוֹרֵא לוֹ "אָבִי אָבִי, רַבִּי רַבִּי, מָרִי מָרִי".
"נִשְׁבַּע לְהָרַע וְלֹא יָמֵר" – כְּרַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֲהֵא בְּתַעֲנִית עַד שֶׁאֶבֹא לְבֵיתִי.
"כַּסְפּוֹ לֹא נָתַן בְּנֶשֶׁךְ" – אֲפִילּוּ (בְּ)רִבִּית גּוֹי.
"וְשֹׁחַד עַל נָקִי לֹא לָקָח" – כְּגוֹן רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי.
כְּתִיב "עֹשֵׂה אֵלֶּה לֹא יִמּוֹט לְעוֹלָם" – כְּשֶׁהָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל מַגִּיעַ לְמִקְרָא הַזֶּה הָיָה בּוֹכֶה, אָמַר: מַאן דְּעָבִיד לְהוּ לְכוּלְּהוּ – הוּא דְּלָא יִמּוֹט, הָא חָדָא מִינַּייְהוּ – יִמּוֹט.
אָמְרוּ לֵיהּ: מִי כְּתִיב "עֹשֵׂה כָּל אֵלֶּה"? "עֹשֵׂה אֵלֶּה" כְּתִיב, אֲפִילּוּ בַּחֲדָא מִינַּייְהוּ. דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, כְּתִיב קְרָא אַחֲרִינָא "אַל תִּטַּמְּאוּ בְּכָל אֵלֶּה", הֲתָם נָמֵי, הַנּוֹגֵעַ בְּכָל אֵלֶּה – הוּא דְּמִטַּמֵּא, בַּחֲדָא מִינַּייְהוּ – לָא? אֶלָּא לָאו בְּאַחַת מִכָּל אֵלֶּה, הָכָא נָמֵי בְּאַחַת מִכָּל אֵלּוּ.
בָּא יְשַׁעְיָהוּ וְהֶעֱמִידָן עַל שֵׁשׁ, דִּכְתִיב "הוֹלֵךְ צְדָקוֹת וְדֹבֵר מֵישָׁרִים מֹאֵס בְּבֶצַע מַעֲשָׁקוֹת נֹעֵר כַּפָּיו מִתְּמֹךְ בַּשֹּׁחַד אֹטֵם אָזְנוֹ מִשְּׁמֹעַ דָּמִים וְעֹצֵם עֵינָיו מֵרְאוֹת בָּרָע".
"הוֹלֵךְ צְדָקוֹת" – זֶה אַבְרָהָם אָבִינוּ, דִּכְתִיב "כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה וְגוֹ'".

"וְדַבֵּר מֵישָׁרִים" – זֶה שֶׁאֵינוֹ מַקְנִיט פְּנֵי חֲבֵירוֹ בָּרַבִּים.
"מֹאֵס בְּבֶצַע מַעֲשַׁקוֹת" – כְּגוֹן רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֶלִישָׁע.
"נֹעֵר כַּפָּיו מִתְמֹךְ בַּשֹּׁחַד" – כְּגוֹן רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי.
"אֹטֵם אָזְנוֹ מִשְּׁמֹעַ דָּמִים" – דְּלָא שָׁמַע בְּזִילוּתָא דְּצוּרְבָּא מֵרַבָּנָן וְשָׁתֵיק, כְּגוֹן רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן.
"וְעֹצֵם עֵינָיו מֵרְאוֹת בָּרָע" – כְּרַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא, דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אַבָּא: זֶה שֶׁאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל בְּנָשִׁים בְּשָׁעָה שֶׁעוֹמְדוֹת עַל הַכְּבִיסָה.
וּכְתִיב: "הוּא מְרוֹמִים יִשְׁכֹּן".
בָּא מִיכָה וְהֶעֱמִידָן עַל שָׁלֹשׁ, דִּכְתִיב "הִגִּיד לְךָ אָדָם מַה טּוֹב וּמָה ה' דּוֹרֵשׁ מִמְּךָ כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהַצְנֵעַ לֶכֶת עִם (ה') אֱלֹהֶיךָ".
"עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט" – זֶה הַדִּין. "אַהֲבַת חֶסֶד" – זֶה גְּמִילוּת חֲסָדִים. "וְהַצְנֵעַ לֶכֶת" – זֶה הוֹצָאַת הַמֵּת וְהַכְנָסַת כַּלָּה. וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחוֹמֶר: וּמָה דְּבָרִים שֶׁאֵין דַּרְכָּן לַעֲשׂוֹתָן בְּצִנְעָא, אָמְרָה תּוֹרָה "וְהַצְנֵעַ לֶכֶת", דְּבָרִים שֶׁדַּרְכָּם לַעֲשׂוֹתָם בְּצִנְעָא – עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה!
חֲזַר יְשַׁעְיָהוּ וְהֶעֱמִידָן עַל שְׁתַּיִם, שֶׁנֶּאֱמַר "כֹּה אָמַר ה' שִׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה". בָּא עָמוֹס וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר "כֹּה אָמַר ה' לְבֵית יִשְׂרָאֵל דִּרְשׁוּנִי וִחְיוּ". מַתְקִיף לַהּ רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: אֵימָא דִּרְשׁוּנִי בְּכָל הַתּוֹרָה! אֶלָּא: בָּא חֲבַקּוּק וְהֶעֱמִידָן עַל אַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר "וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה".
אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: אַרְבַּע גְּזֵירוֹת גָּזַר מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עַל יִשְׂרָאֵל, בָּאוּ אַרְבָּעָה נְבִיאִים וּבִיטְּלוּם. מֹשֶׁה אָמַר: "וַיִּשְׁכֹּן יִשְׂרָאֵל בֶּטַח בָּדָד עֵין יַעֲקֹב", בָּא עָמוֹס וּבִיטְּלָהּ, [שֶׁנֶּאֱמַר]: "חֲדַל נָא מִי יָקוּם יַעֲקֹב וְגוֹ'" וּכְתִיב "נִחַם ה' עַל זֹאת".
מֹשֶׁה אָמַר: "וּבַגּוֹיִם הָהֵם לֹא תַרְגִּיעַ", בָּא יִרְמְיָה וְאָמַר: "הָלוֹךְ לְהַרְגִּיעוֹ יִשְׂרָאֵל".
מֹשֶׁה אָמַר: "פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים", בָּא יְחֶזְקֵאל וּבִיטְּלָהּ: "הַנֶּפֶשׁ הַחֹטֵאת הִיא תָּמוּת".
מֹשֶׁה אָמַר "וַאֲבַדְתֶּם בַּגּוֹיִם", בָּא יְשַׁעְיָהוּ וְאָמַר: "וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל".
אָמַר רַב: מִסְתְּפֵינָא מֵהַאי קְרָא "וַאֲבַדְתֶּם בַּגּוֹיִם". מַתְקִיף לַהּ רַב פָּפָּא: דִּלְמָא כַּאֲבִידָה הַמִּתְבַּקֶּשֶׁת, דִּכְתִיב "תְּעִיתִי כְּשֶׂה אֹבֵד בַּקֵּשׁ עַבְדֶּךָ"! אֶלָּא מִסֵּיפָא [דִּקְרָא], "וְאָכְלָה אֶתְכֶם אֶרֶץ אֹיְבֵיכֶם". מַתְקִיף לַהּ מָר זוּטְרָא: דִּלְמָא כַּאֲכִילַת קִישׁוּאִין וְדִילּוּעִין.
וּכְבָר הָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי עֲקִיבָא מְהַלְּכִין בַּדֶּרֶךְ, וְשָׁמְעוּ קוֹל הֲמוֹנָהּ שֶׁל רוֹמִי מִפְּלָטְהּ [בְּרַחוֹק] מֵאָה וְעֶשְׂרִים מִיל, וְהִתְחִילוּ בּוֹכִין, וְרַבִּי עֲקִיבָא מְשַׂחֵק. אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי מָה אַתָּה מְשַׂחֵק? אָמַר לָהֶם: וְאַתֶּם מִפְּנֵי מָה אַתֶּם בּוֹכִים? אָמְרוּ לוֹ: הַלְּלוּ גּוֹיִם שֶׁמִּשְׁתַּחֲוִים לַעֲצַבִּים וּמְקַטְּרִים לַעֲבוֹדָה זָרָה יוֹשְׁבִין בָּטַח וְהַשְׁקֵט, וְאָנוּ, בֵּית הָדוֹם רַגְלֵי אֱלֹהֵינוּ שָׁרוּף

דף כד:

בָּאֵשׁ, וְלֹא נִבְכֶּה?! אָמַר לָהֶן: לְכָךְ אֲנִי מְצַחֵק, וּמָה לְעוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ כָּךְ, לְעוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

שׁוּב פַּעַם אַחַת הָיוּ עוֹלִין לִירוּשָׁלַיִם, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְהַר הַצוֹפִים קָרְעוּ בִּגְדֵיהֶם, כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְהַר הַבַּיִת רָאוּ שׁוּעָל שֶׁיָּצָא מִבֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, הִתְחִילוּ הֵן בּוֹכִין וְרַבִּי עֲקִיבָא מְצַחֵק. אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי מָה אַתָּה מְצַחֵק? אָמַר לָהֶם: מִפְּנֵי מָה אַתֶּם בּוֹכִים? אָמְרוּ לוֹ: מָקוֹם שֶׁכָּתוּב בּוֹ "וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת", וְעַכְשָׁיו שׁוּעָלִים הִלְכוּ בּוֹ, וְלֹא נִבְכֶּה?!

אָמַר לָהֶן: לְכָךְ אֲנִי מְצַחֵק, דִּכְתִיב: "וְאָעִידָה לִּי עֵדִים נֶאֱמָנִים אֵת אוּרִיָּה הַכֹּהֵן וְאֶת זְכַרְיָה בֶּן יְבֶרֶכְיָהוּ" – וְכִי מָה עִנְיַן אוּרִיָּה אֵצֶל זְכַרְיָה? אוּרִיָּה בְּמִקְדַּשׁ רִאשׁוֹן, וּזְכַרְיָה בְּמִקְדַּשׁ שֵׁנִי! אֶלָּא: תְּלָה הַכָּתוּב נְבוּאָתוֹ שֶׁל זְכַרְיָה בִּנְבוּאָתוֹ שֶׁל אוּרִיָּה.

בְּאוּרִיָּה כְּתִיב "לָכֵן בִּגְלָלְכֶם צִיּוֹן שָׂדֶה תֵּחָרֵשׁ", בִּזְכַרְיָה כְּתִיב "עוֹד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וּזְקֵנוֹת בִּרְחֹבוֹת יְרוּשָׁלָם". עַד שֶׁלֹּא נִתְקַיְּימָה נְבוּאָתוֹ שֶׁל אוּרִיָּה הָיִיתִי מִתְיָירֵא שֶׁלֹּא תִּתְקַיֵּים נְבוּאָתוֹ שֶׁל זְכַרְיָה, עַכְשָׁיו שֶׁנִּתְקַיְּימָה נְבוּאָתוֹ שֶׁל אוּרִיָּה – בְּיָדוּעַ שֶׁנְּבוּאָתוֹ שֶׁל זְכַרְיָה מִתְקַיֶּימֶת. בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה אָמְרוּ לוֹ: עֲקִיבָא נִיחַמְתָּנוּ, עֲקִיבָא נִיחַמְתָּנוּ.

הֲדַרַן עֲלָךְ אֵלּוּ הֵן הַלּוֹקִין וְסִלִּיקָא לַהּ מַסֶּכֶת מַכּוֹת